

Mateo

Ta nten 'in Jesucristo

¹ Nde nguinu scua nii ta nten 'in Jesucristo, sñe' ta nten 'in Davi, cui' sñe' ta nten 'in Abraham. ² Abraham ncua sti Isaac, Isaac ncua sti Jacob, Jacob ncua sti Judá lo'o nchgaa la ña'an ta'a ngula yu. ³ Yu Judá can' ncua sti Fares lo'o Zara, lo' jyi'an chcuua yu can' ncua naan Tamar, lo' Fares ncua sti Esrom, Esrom ncua sti Aram. ⁴ Aram can' ncua sti Aminadab, Aminadab ncua sti Naasón, Naasón ncua sti Salmón. ⁵ Yu Salmón ncua sti Booz, lo' jyi'an can' ncua naan Rahab, Booz ncua sti Obed, lo' jyi'an can' ncua naan Rut, Obed ncua sti Isaí. ⁶ Isaí ncua sti yu nu ncua ree Davi, ree Davi can' ncua sti Salomón, lo' jyi'an can' ncua cuilyi'o yu Uría. ⁷ Salomón ncua sti Roboam, Roboam ncua sti Abía, Abía ncua sti Asa. ⁸ Yu Asa ncua sti Josafat, Josafat can' ncua sti Joram, Joram ncua sti Uzía. ⁹ Uzía ncua sti Jotam, Jotam s ncua sti Acáz, Acáz ncua sti Ezequía. ¹⁰ Ezequía ncua sti Manasés, Manasés can' ncua sti Amón, Amón ncua sti Josía. ¹¹ Yu Josía ncua sti Jeconía lo'o ta'a ngula yu, cui' Babilonia ncua cune' yu xa yaa ne' Israel preso. ¹² Chon' nde'en xa nguila ne' yaa ne' Babilonia ncua cune' Salatiel, cui' sñe' Jeconía, yu Salatiel ncua sti Zorobabel, ¹³ Zorobabel ncua sti Abiud, Abiud ncua sti Eliaquim, Eliaquim ncua sti Azor. ¹⁴ Yu Azor ncua sti Sadoc, Sadoc ncua sti Aquim, Aquim ncua sti Eliud. ¹⁵ Yu Eliud ncua sti Eleazar, Eleazar ncua sti Matán, Matán ncua sti Jacob.

¹⁶ Jacob ncuá sti yu See, cui' nu ncuá cuiyli'o María nu ncuá jyi'an Jesús, ñi nu lca Cristo. ¹⁷ Cuaña'an yato'o yton tsa tilcuá ta nten, ti' chendyu nu mdi'in yu Abraham hasta chendyu nu mdi'in yu Davi, ticui' cuaña'an yton cha tilcuá ta nten, ti' chendyu 'in Davi tsaya' nguila ne' Israel yaa ne' preso se'en lca Babilonia, ticui' cuaña'an yton cha tilcuá ta nten, ti' xa nguila ne' yaa ne' Babilonia tsaya' mdiyaan Cristo chendyu.

Xa ngula Jesucristo

¹⁸ Ndeña'an yato'o xa ngula Jesucristo: Ncuá cuiya' cha' si'yana yu See ntsu'hui cha' ca cuiyli'o 'in María, jyi'an Jesús, una ti' lyijyi chcuán yu cunta 'in María, xa cua' mxilyo ña'an si'ya cha' cuiya' 'in Espíritu nu Luhui 'in Ndiose. ¹⁹ Una yu See can' tsuhue nten lca yu, a ncuá ti' yu xicune yu cha' can', lo' ncuá lca tiquee yu si'yana cunan ti si'yu co' yu cha' can'. ²⁰ Cui' cha' can' ntsu'hui tiquee yu, xa ngulo'o tloo sca angujle 'in Ñi X'nan na 'in yu ni' cula, lo' juin 'in yu: See, sñe' ta nten 'in Davi, a cutsen chcuán cunta 'in María nu ca cuiyli'o, si'yana cuhui' nu ndon lo'o cua, si'ya cha' cuiya' 'in Espíritu nu Luhui 'in Ndiose ca lca cuhui'. ²¹ Cuhui' nu tyi'in cua ca naan cuhui' Jesús, si'yana culo laa ñi quichen 'in ñi si'ya qui'ya nducui ne'. ²² Nchgaá cha' re yato'o na, si'yana chcuá cha' nu mxiycui' Ñi X'nan na 'in yu Isaíá xa juin yu: ²³ —Ña'an jan ñii, ntsu'hui cha' xilyo ña'an sca ne' cuna'an tsa suhue ti lo' tyi'in sñe' ne', lo' ca naan can' Emanuel—. Cha' re nchca ti' chcuí, Ndiose ndi'in lo'o na. ²⁴ Xa mjiyin xaa ti' yu See can', mducua yu tñan tsaña'an ycui' angujle 'in Ñi X'nan na lo'o yu, lo' mchcuán

yu cunta 'in María. ²⁵ Una la cua' mdiyaan cuhui' chendyu xacan' m'ni ca'an yu 'in nten 'in yu, lo' mdi'in tyaa yu nii cuhui' ca naan cuhui' Jesús, nde sñe' ne' nu culoo.

2

Xa ya na'an yu mago 'in Jesús

¹ Xa nu ncuca cune' Jesús quichen Belén se'en lyi'ya loo Judea, cui' xa nu lca yu Herode ree, xacan' mdiyaa tucua snan yu mago quichen Jerusalén nu mdo'o tijyo', luhua' se'en nchcua cucha, ² lo' mñicha' yu: ¿La ndi'in yu nu lca ree 'in ne' judio, yu nu ngula can'? Si'yana cua' na'an hua mdo'o tucua sca cuii, lo' nchcui' na cha' 'in yu, ljaan hua si'yana cu'ni tnu hua 'in yu. ³ Xa ynan yu ree Herode cha' re, msu'hua yu cha' tiquee yu, lo' cui' cuaña'an quichen Jerusalén. ⁴ M'ni yu cha' nguio' ti'in nchgaa nu ntsu'hui cunta cha' 'in laa, tsatlyu lo'o ne' escriba nu ndi'in quichen can', lo' mñicha' yu 'in ne' cha' la ca ntsu'hui cha' cula ñi nu lca Cristo. ⁵ Mxcuen ne' 'in yu: Cui' quichen Belén se'en lyi'ya loo Judea, si'yana ndeña'an nguinu scua cha' nu mxicycui' Ndiose 'in nguso 'in ñi cua' s'ni: ⁶—Nu'huin Belén, cui' quichen nu m'ni ca'an 'in Judá, a lca um nu chin' la cha' 'in lja nu ndon loo lati se'en lyi'ya loo Judea, si'yana loo nu'huin ntsu'hui cha' tyi'o sca nu culo ca tñan, nu chu'hui cunta 'in quichen ñan nu lca Israel—. ⁷ Xacan' yu Herode msi'ya cunan ti yu 'in yu mago can', lo' mñicha' lyicua yu 'in, cha' ti' ñi xaa mdo'o tucua cuii can', ⁸ xacan' ngua'an tñan yu 'in tsa quichen Belén, lo' juin yu: Yaa um, lo' cunan tsu'hue um suun ña'an ndi'in cha' 'in cuhui' can', xa quiija

lyoo um 'in cuhui', xitucui um lo' quitsa' um 'ñan, si'yana lo'on nan' tsa y'nin tnun 'in cuhui'. ⁹ Xa mdyi ycui' ree can' lo'o yu, mdo'o yu nguiaa yu, lo' yuhue 'a ti' yu si'yana xiya' mdo'o tucua cuii nu cua' na'an yu, luhua' se'en nchcua cucha, lo' mducua loo na loo yu tsaya' mdiyaa na chcua se'en ndi'in cuhui' can', lo' can' ycan' tucui na. ¹⁰ Ndyijyin ya' tsu'hue ntsu'hui tiquee yu xa na'an yu 'in na. ¹¹ Xa yten yu ña'an can', na'an yu 'in cuhui' can' lo'o María jyi'an cuhui', mdyi'ya xtyin' yu lo' m'ni tnu yu 'in cuhui', msla yu se'en ntsu'hui cha' tsu'hue nu llyan lo'o yu, lo' mdaa yu na oro 'in cuhui', lo'o na xityi'i nu ndiquin tucua ne' tloo Ndiose, lo'o mirra. ¹² Yato'o jui nu mtsa' 'in yu ni' cula, si'yana a xitucui 'a yu se'en ndi'in yu Herode, can' cha' xca tucueen mxitucui yu nde quichen tyi yu.

Xa yjui ne' cuhui' quichen Belén

¹³ Xa cua' nguiaa yu mago can', sca angujle 'in Ñi X'nan na ngulo'o tloo 'in yu See can' ni' cula, lo' juin 'in yu: Ndla ti cu'ni, lo' tsa lo'o 'in cuhui' cua lo'o jyi'an cuhui' se'en lca Egipto, can' tyi'in um la xa nu nan' quitsan' 'in, si'yana yu Herode nan yu ña'an nu cujui yu 'in cuhui'. ¹⁴ Cui' xaa mdyi'o sla yu, lo' ticui' tla can' mdo'o yu nguiaa yu lo'o cuhui' can' lo'o jyi'an cuhui' se'en lca Egipto. ¹⁵ Can' ndi'in yu xa ngujui yu Herode, yato'o cha' re si'yana chcua cha' nu mxiycui' Ñi X'nan na 'in nguso 'in ñi cua' s'ni, lo' nchcui' na: —Se'en lca Egipto msi'yan 'in Sñen'—. ¹⁶ Lo' yato'o lye 'a ycuen tique' yu Herode, xa ngujlyo ti' yu si'yana nguñilyi'o yu mago 'in yu, ngulo yu tñan si'yana

caja nchgaa cuhui' nu ndi'in quichen Belén lo'o chcua tyi'iin tso', tsalca cuhui' nu ndiyaa tucua yjan, tsaña'an cunta nu ngulo yu lo'o suun nu mdaa yu mago can'. ¹⁷ Cuaña'an mducua cha' nu mxiycui' Ndiose 'in yu ncua naan Jeremía xa juin yu: ¹⁸ —Ngune msi'ya yja cueen ne' quichen Ramá, nguinan ne', ti'i nga'an 'in Raquel si'ya sñe', lo' a ncua lca tiquee caja nu tyaa cha' tnu tiquee 'in si'yana ngujui sñe'—. ¹⁹ Xa cua' ngujui yu Herode can', ngulo'o tloo sca angujle 'in Ñi X'nan na 'in yu See can' ni' cula, se'en ndi'in yu quichen Egipto, ²⁰ lo' juin 'in yu: Tyaa juesa xitucui se'en lca Israel lo'o cuhui' cua lo'o jyi'an cuhui', si'yana cua' ngujui yu nu ncua ti' kujui 'in cuhui'. ²¹ Xacan' mxitucui jun lo'o cuhui' can', lo' nguila jun se'en lca Israel. ²² Xa ynan yu cha' si'yana yu Arquelao ndlo yu tñan se'en lyi'ya loo Judea, tñan loo Herode sti yu, ytsen yu quila yu can', una jui nu mtsa' 'in yu ni' cula, can' cha' mdo'o yu nguiaa yu se'en lyi'ya loo Galilea. ²³ Mdiya ti'in jun quichen Nazaret, cuaña'an mducua cha' nu ycui' nchgaa yu nu mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni, ña'an ca si'yana ca naan ñi Nazareno.

3

Cha' 'in Xuhua mducua tya 'in nten

¹ Ya tucua tsaan, yu Xuhua nu mducua tya 'in nten, mdyisnan ycui' yu cha' tsu'hue 'in Ndiose sca se'en ngutyi, cui' se'en lyi'ya loo Judea, ² lo' nchcui' yu: Xilo'o chon' um qui'ya ngui'ni um, si'yana cua' mdiyaa xaa culo Ndiose tñan 'in na.

³ Nde cha' nu mxiyui' Ndiose 'in Isaía cua' s'ni: — Tyi'an yu se'en ngutyi lo' chcu' cueen yu: Cu'ni chu'hue um tucueen se'en caan Ñi X'nan na, lo' cu'ni ñi um tucueen nu ntsu'hui cha' tyijyin ñi— . ⁴ Yu Xuhua can' lco' yu sca te' nu nguiaa' lo'o quichan' camello, lo'o sca quiyjin nchcan' na sii' yu, lo' scua nu nchcu yu lca 'in sco', lo' ndyi'yo yu cuiñan' nu ntsu'hui ni' quixin'. ⁵ Mdiyaan nten nu mdo'o quichen Jerusalén se'en ndlyu yu, lo'o quichen se'en lyi'ya loo Judea, lo'o sca chcu' se'en lyi'ya loo chco tlyu Jordan, ⁶ mducua tya yu 'in ne' chco tlyu can', lo' ñee ne' qui'ya 'in ne'. ⁷ Xa na'an yu si'yana qui'an ne' fariseo lo'o ne' saduceo ljaan ne' si'yana chcu' tya ne', nchcu' yu lo'o ne': 'Un ta nten nu cuiñi, ¿ti nu ngulo'o 'in um si'yana xnan yu'hui um, lo' a qui'ni ca'an 'in um lo'o cha' nsin' ti' nu tyi'o tiquee Ndiose tiyaa xaa? ⁸ Xilo'o chon' um qui'ya ngui'ni um, lo' culo'o xñan um 'in um lo'o sca chendyu nu luhui. ⁹ A cu'ni siye' um ta ljuin um: Sñe' ta nten 'in Abraham lca hua. Cunen lo'o um sca cha': Ndiose tca cu'ni ñi cha' cutsu xca ta nten chon' quee re, lo' ca can' sñe' Abraham. ¹⁰ A cunta chcu' yca cua' nducui cuta na chon' xcua' yca, can' cha' nchgaa yca nu a ndyi'yu mti ntsu'hui cha' xi'yu na, lo' tsa na loo quii'. ¹¹ Cha' ñii si'yana nducua tyan 'in um lo'o tyi'a, si'yana cua' mxilo'o chon' um qui'ya 'in um, una nde loo la re ljaan sca nu ndon loo la que ña'an nan', lo' ndyijyin ya' tsu'hue ntsu'hui tiqueen cha' cua na tca cui'yan snan ñi, cui' ñi tucua tya ñi 'in um lo'o Espíritu nu Luhui 'in Ndiose, a cunta lo'o quii'. ¹² Yaa' ñi cua' nducua tiyaa na nu ntsu'hui cha' tyuhui trigo nu cua' nguio' ti'in, lo' xu'hua se'en ñi trigo can', a

cunta ntsu'hui cha' tiquin ñi quixin can', lo'o sca quii' nu a ntsu'hui 'a cha' ti' tyuhui'.

Xa mducua tya Jesús

¹³ Xacan' mdo'o Jesús se'en lca Galilea, lo' mdiyaa ñi chco tlyu Jordan se'en nu tucua tya yu Xuhua 'in ñi. ¹⁴ Una yu Xuhua a ncua ti' yu tucua tya yu 'in ñi, lo' juin yu: 'Un ntsu'hui cha' tucua tya um 'ñan nan', lo' nde ljaan um si'yana nan' tucua tyan 'in um. ¹⁵ Una mxcuen Jesús 'in yu: Tyaa ya', si'yana cuaña'an ntsu'hui cha' tucua na tñan nchgaa cha' nu ñi 'in Ndiose. La xacan' mslyaa yu. ¹⁶ Ña'aan mducua tya Jesús mdyi'o ñi loo tyi'a, cui' ña'an lcaa nguila ni' cuaan, lo' na'an ñi ngu'ya tucua Espíritu 'in Ndiose que ñi, tsaña'an nchca ti' ndyi'ya tucua sca scun' jo'o. ¹⁷ Xacan' ngune ycuí' sca nu ycuí' la ni' cuaan: Nde Sñen' nu ta'a lati 'ñan, tsu'hue 'a ntsu'hui tiqueen lo'o.

4

Ncua ti' laxa'an xityu 'in Jesús loo qui'ya

¹ Xacan' Espíritu 'in Ndiose mxicu'ni 'in Jesús si'yana tsaa ñi sca se'en ngutyi, lo' can' ncua ti' laxa'an xityu 'in ñi loo qui'ya. ² Xa cua' m'ni ñi ayuna tucua yla tsaan lo' tucua yla tla, xacan' mdy-isnan ngute' ti' ñi. ³ Cui' ña'an lcaa yaan laxa'an tloo ñi, lo' juin 'in ñi: Cha' nu'huin lca Sñe' Ndiose, chcuí' lo'o quee re lo' chca na jaslya. ⁴ Mxcuen ñi 'in, ndeña'an nchcuí' quityi 'in Ndiose: —Si'i tsaloo ti si'ya cha' nchcu ndyu'hui nten chendyu, cui' ca nu si'ya nchgaa cha' nu nchcuí' Ndiose—. ⁵ Xacan' ya lo'o laxa'an 'in ñi quichen Jerusalén, lo' ycuen lo'o 'in ñi sca se'en cuaan lati 'in laa

can', ⁶ lo' juin 'in ñi: Cha' lca Sñe' Ndiose, tyi'o cuaan re lo' qui'ya ton la 'ya cua, si'yana nchcui' quityi 'in Ndiose: —Culo ñi tñan 'in angujle 'in ñi si'yana chu'hui cunta 'in, lo' su'hua yaa' can' 'in se'en nguiaa, si'yana a tsa ton quiya' loo quee—. ⁷ Lo' juin Jesús: Una lo'o cha' re nguinu scua na loo quityi 'in Ndiose: —A tyijyin lyoo 'in Ndiose X'nan —. ⁸ Xacan' ya lo'o laxa'an 'in ñi sca loo qui'ya cuaan ya', lo' ngulo'o 'in ñi sca chcui chendyu se'en ndlo ne' tñan, lo'o cha' cuilyiya' 'in ne', ⁹ lo' juin 'in ñi: Ña'aaan cha' re taan 'in, cha' tyon xtyin' lo' cu'ni tnu 'ñan. ¹⁰ Mxcuen Jesús: Tyi'o tso' siin', Laxa'an, si'yana ndeña'an nchcui' quityi 'in Ndiose: —'In Ndiose X'nan ntsu'hui cha' cu'ni tnu, lo' scati 'in ñi ca ja'an—. ¹¹ Xacan' mdo'o tso' laxa'an can' sii' ñi, cui' ña'an lcaa mdiyaan angujle nu ta yaa' 'in ñi.

Mdyisnan m'ni Jesús tñan 'in Ndiose

¹² Xa ynan Jesús cha' si'yana yu Xuhua cua' ntsu'hui na'an chcuan, mxitucui ñi se'en lca Galilea. ¹³ Xacan' mdo'o ñi quichen Nazaret, lo' mcha'an ti'in ñi Capernaum, sca quichen ndi'in tu'hua tiyo', cui' loo yuu nu m'ni ca'an 'in Zabulón lo'o Neftalí, ¹⁴ si'yana tsato'o cha' nu mxiycui' Ndiose 'in yu Isaíá cua' s'ni xa juin yu: ¹⁵ —Yuu nu m'ni ca'an 'in ta nten 'in Zabulón lo'o se'en lyi'ya loo Neftalí, cui' tucueen nu ndiyaa tu'hua tiyo' xca tso' chco tlyu Jordan, se'en lyi'ya loo Galilea, se'en ndi'in ne' gentil, ¹⁶ sca quichen ndi'in se'en tla yta, na'an ne' sca xaa nu tlyu, nten nu ntsu'hui tuyaa' cha' ndyija, m'ni sca xaa 'in ne'—. ¹⁷ Ti' xacan' mdyisnan Jesús ngulo'o ñi 'in nten, lo' nchcui' ñi: Xilo'o chon' um qui'ya ngui'ni um, si'yana cua'

mdiyaa xaa culo Ndiose tñan 'in um. ¹⁸ Yato'o sca tsaan mda'an Jesús tu'hua tiyo' Galilea, lo' na'an ñi 'in yu Tyo lo'o yu Ndre ta'a ngula yu, nduguun yu quitan loo tyi'a can' si'yana yu cuta cula lca yu. ¹⁹ Lo' juin ñi 'in yu: Chcui ncha'an um 'ñan, nan' culo'on 'in um cu'ni um cuta, tyicana 'in nten. ²⁰ Ticui' xaa ngula' sti yu quitan 'in yu, lo' mducui ncha'an yu 'in ñi. ²¹ Chin' ti se'en ti' mda'an ñi, xa na'an ñi 'in tucua yu nu nda'an lo'o ta'a ngula, Jacobo lo'o yu Xuhua, ndlyu yu lo'o Zebedeo sti yu ni' sca yca na'an, nxcuan su'hua yu quitan 'in yu, lo' msi'ya ñi 'in yu. ²² Cui' xaa mdyi'o yu ni' yca na'an can', ngula' ton yu 'in sti yu lo' mducui ncha'an yu 'in ñi. ²³ Ña'aan se'en lyi'ya loo Galilea mda'an lo'o ñi cha' tsu'hue 'in Ndiose, lo'o se'en ndiyo' ti'in ne' judio, ngulo'o ñi ña'an ntsu'hui cha' culo Ndiose tñan 'in nten, lo' m'ni chca ñi 'in nchgaa nu ti'i lo'o cuati loo quicha. ²⁴ Ña'aan se'en lyi'ya loo Siria mscua cueen cha' 'in ñi, mdiyan lo'o ne' 'in nu ti'i lo'o cuati loo quicha, a cunta lo'o nu ntsu'hui cui'in xa'an 'in, lo'o nu nxñi cui'in 'in, lo'o nu mhcun' quiya', lo' m'ni chca ñi 'in. ²⁵ Qui'an 'a nten mducui ncha'an 'in ñi nu mdo'o se'en lyi'ya loo Galilea, lo'o Decápolis, lo'o quichen Jerusalén, lo'o se'en lyi'ya loo Judea, a cunta nu mdo'o xca tso' chco tlyu Jordan.

5

Xa ngulo'o Jesús 'in nten

¹ Xa na'an Jesús si'yana qui'an 'a nten mdiya ti'in can', ycuen ñi sca se'en nu cuaan la, lo' ña'aan yten tucua ñi mdiyaa yu ta'a nda'an ñi tloo ñi.

² Xacan' mdyisnan ngulo'o ñi 'in nten, lo' juin ñi:
³ Tsu'hue ca xu'hue nu ndyi'ya cha' tiyaa si'yana
 'ni cha' 'in lo'o Ndiose, can' nu caja cha' tsu'hue
 'in se'en ndlo Ndiose tñan. ⁴ Tsu'hue ca xu'hue nu
 ti'i nga'an 'in si'ya qui'ya m'ni, can' nu caja cha'
 tnu tiquee 'in. ⁵ Tsu'hue ca xu'hue nu suun nten
 lca, can' nu qui'ni ca'an 'in yuu se'en ndlo Ndiose
 tñan. ⁶ Tsu'hue ca xu'hue nu nguite' ti' lo' nguityi ti'
 cha' nu ñi 'in Ndiose, can' nu cha'an yu'hui cusya
 'in. ⁷ Tsu'hue ca xu'hue nu ña'an 'tnan ti' 'in ta'a,
 can' nu caja nu ña'an 'tnan ti' 'in. ⁸ Tsu'hue ca
 xu'hue nu luhui cusya 'in, can' nu ña'an tloo 'in
 Ndiose tiyaa xaa. ⁹ Tsu'hue ca xu'hue nu ndiya
 nan ña'an tyi'in tsu'hue lo'o nchgaa tucui, can' nu
 ca naan sñe' Ndiose. ¹⁰ Tsu'hue ca xu'hue nu ndijin
 cha' si'ya tñan tsu'hue nu ngui'ni, can' nu caja cha'
 tsu'hue 'in se'en ndlo Ndiose tñan. ¹¹ Tsu'hue ca
 xu'hue um xa caja nu ña'an ti'i, lo' chcu' ca'an 'in
 um si'ya cha' ñan, lo' tñan ne' scasca qui'ya 'in um.
¹² Chcu' ti' um lo' ca tsu'hue chu'hui tiquee um,
 si'yana tlyu cha' tsu'hue qui'ni ca'an 'in um la ni'
 cuaan, si'yana cuaña'an jui nu m'ni lyi'o 'in yu nu
 mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni.

Cha' 'in teje'

¹³ 'Un nguiaa cha' 'in um ña'an nchca ti' teje' lja
 nten chendyu, cha' teje' can' tyi'o tiyen' na, ¿ña'an
 ta tca ca tiyen' na xiya'? A la 'a cunajo'o na, tsaloo
 chcu' ti' na lo' caja nu culo' su'hua 'in na.

Cha' 'in xaa

¹⁴ 'Un nguiaa cha' 'in um ña'an nchca ti' xaa nu
 ndu'hui loo chendyu, cui' cuaña'an sca quichen nu
 ndi'in sca loo qui'ya, a tca nu a ca chcan' na. ¹⁵ A

tucui nu ca'an sca quii' lo' nde tucun ti'in 'in na, cui' ca nu cuaan hcua na si'yana tu'hui na xaa 'in nchgaa nu ndi'in ña'an can'. ¹⁶ Cui' cuaña'an taa um ya' ca um sca xaa 'in nten chendyu, ña'an ca si'yana ca chcan' loo tñan tsu'hue nu ngui'ni um, lo' cu'ni tnu ne' 'in Stina Ndiose, ñi nu nducua ni' cuaan.

Cha' 'in lee

¹⁷ A quiñan ti' um llyaan si'yana tyijyin llyoon 'in lee, lo'o cha' nu ngua'an scua yu nu mxicyui' Ndiose 'in cua' s'ni, si'i na xcuan tloon 'in na, cui' ca nu si'yana ca ja'an 'in na. ¹⁸ Nu cha' ñi cunen lo'o um, tsalja nu ti' chcan' ni' cuaan lo'o chendyu re, ñi sca cha' nu suhue lati nducua loo lee can', lo' a tyijyin cha' 'in na cuati ña'an, cui' ca nu tsato'o nchgaa cha' nu nducua loo na. ¹⁹ Can' cha' nu cucha ti'in cha' nu suhue lati ngulo Ndiose tñan, lo' cha' cuaña'an culo'o can' 'in xca tucui, a caja nu su'hua loo 'in se'en ndlo Ndiose tñan. Una nu tucua tñan 'in na lo' culo'o 'in na, can' nu ca sca nu ndon loo se'en ndlo Ndiose tñan. ²⁰ Cunen lo'o um sca cha', cha' a lyee la quia nan um 'in Ndiose que ña'an ngui'ni ne' escriba lo'o ne' fariseo, a tca sten um se'en ndlo Ndiose tñan.

Cha' nu nchcuen tique' ne'

²¹ Cua' ngune 'in um ña'an jui nu ycui' lo'o ne' mdi'in s'ni: —A cujui nten—, lo' nu cujui nten tyi'o qui'ya 'in lo' ca xñan bsya 'in. ²² Una nan' cunen lo'o um, nu nscuen tique' lo'o ta'a, tyi'o qui'ya 'in lo' ca xñan bsya 'in. Ticui' cuaña'an cha' caja nu hcui' lo'o ta'a: Tijyi 'a nan, tyi'o qui'ya 'in can' se'en nchca cuiya' qui'ya. Lo' ña'an tucui ti nu hcui' lo'o ta'a: Tinto 'a, chen nchcui tsa'a can' loo quii'. ²³ Can' cha' xa yan lo'o um sca lcuan 'in

Ndiose, lo' lja xacan' quia yu'hui ti' um si'yana nducui ncha'an cha' 'in um lo'o ta'a um, ²⁴ cula' scua um lcuan can', lo' quia y'ni chu'hue um cha' 'in um lo'o ta'a um culo nducua la, xacan' xitucui um, lo' tyaa um lcuan can' 'in Ndiose. ²⁵ Ndla ti cu'ni chu'hue um cha' 'in um lo'o ta'a cusuun um tucueen nguiaa um, lja nu ti' lyijyi ca cuiya' cha' 'in um, ña'an tu' tyaa can' cunta 'in um tloo bse, lo' yu bse can' tyaa yu cunta 'in um yaa' silyiya, can' nu su'hua 'in um na'an chcuán. ²⁶ Nu cha' ñi cunen lo'o um, a tyi'o um na'an chcuán, cha' si'i la su'hua lyiya' um nchgaá cunta nu nducui ncha'an 'in um.

Cha' nu nguiten yu'hui ne' lo'o cuilyi'o nten

²⁷ Cua' ngune 'in um ña'an jui nu ycui': —A sten yu'hui um lo'o cuilyi'o nten—. ²⁸ Una nan' cunen lo'o um, nu ñan' 'ya 'in sca ne' cuna'an, lo' su'hua cha' nducun' ni' cusya 'in lo'o ne', ña'an loo cha' cua' yten yu'hui lo'o ne'. ²⁹ Cha' si'ya quiloo um ngui'ni um qui'ya, lyoo um 'in na, tsu'hue lati nu ndiya lyijyi sca tso' quiloo um sten um ni' cuaan, lo' si'i nu ña'an chcuí um tsaá um loo quii'. ³⁰ Cui' cuaña'an, cha' si'ya yaa' um cu'ni um qui'ya, si'yu co' um 'in na, tsu'hue lati nu ndiya lyijyi sca tso' yaa' um sten um ni' cuaan, lo' si'i nu ña'an chcuí um tsaá um loo quii'.

Cha' 'in nten nu ndla' ti'in ta'a

³¹ A cunta jui nu ycui': —Sca yu qui'yu nu nchca ti' cula' ti'in 'in cuilyi'o, 'ni cha' tsa' scua sca quityi 'in yu—. ³² Una nan' cunen lo'o um, yu nu cula' ti'in 'in cuilyi'o, lo' cha' si'i si'yana yten yu'hui ne' lo'o xca tucui, ña'an loo cha' nxicu'ni yu 'in ne' sten

yu'hui ne' lo'o ña'an tucui ti, lo' yu nu ca cuilyi'o 'in can', lo'o can' cu'ni qui'ya.

A tyi'in tya ca na sca cha'

³³ A cunta cua' ngune 'in um ña'an jui nu ycuí' lo'o ne' mdi'in s'ni: —A tyi'in tya ca um sca cha'—, cui' ca nu —tucua um tñan cha' nu tyi'in tyaa um tloo Ñi X'nan na—. ³⁴ Una nan' cunen lo'o um: Ñi sca cha' lo' a ntsu'hui cha' tyi'in tya ca um, ñi ni' cuaan lo' a cu'ni tyi'ya um si'yana la cua nducua Ndiose, ³⁵ ñi loo chendyu re si'yana nde nxitñan' quiya' ñi, ñi a cu'ni tyi'ya um quichen Jerusalén si'yana lca na quichen 'in ñi nu lca Ree. ³⁶ Ñi a tyi'in tya ca um chendyu 'in um, si'yana ñi sca quichan' que um lo' a tca cu'ni um cha' ca mta na uta ca mten na. ³⁷ Xa chcui' um sca cha', ljuin um: Cui' na, uta, si'i na, si'yana cha' ti' tucua la um cha' can', cua' lo'o cha' cuiñi ljian lo'o na.

Chu'hui cha' tsu'hue 'in na lo'o ta'a cusuun na

³⁸ Cua' ngune 'in um jui nu ycuí': —Cha' caja nu culo quilo um, cui' cuaña'an cu'ni um lo'o can', cha' caja nu xityu lyi'ya um, ticui' cuaña'an cu'ni um—. ³⁹ Una nan' cunen lo'o um, a cu'ni su'hua um 'in um lo'o nu nducun', cui' ca nu cha' ycuán' yu sca tso' tloo um, tyaa um xca tso' na ycuán' yu. ⁴⁰ Cha' nde'en nu nchca ti' taa qui'ya 'in um lo' lyaa xcan' um, tyaa um 'in na 'in cui' ña'aan lo'o te' ycan' tnu tu'hua can' 'in um. ⁴¹ Cha' caja nu xicu'ni 'in um cui'ya um su'hua sca kilometro, 'un cui'ya um 'in na tucua kilometro. ⁴² Cha' nde'en la na jñan ne' 'in um, tyaa um 'in na, cui' cuaña'an cha' ntsu'hui nu jñi' na 'in um, a cu'ni tiji um lo'o can'. ⁴³ Cua' ngune 'in um jui nu ycuí': —Ña'an 'tnan ti' um 'in

ta'a nten um—, lo' xcuan tloo um 'in ta'a cusuun um. ⁴⁴ Una nan' cunen lo'o um: Ña'an 'tnan ti' um 'in ta'a cusuun um, lo' chcu' um cha' tsu'hue lo'o nu nchcu' cha' ti'i 'in um, cu'ni um tsu'hue lo'o nu nxcuan tloo 'in um, jñan um 'in Ndiose si'ya cha' 'in nu ndaja 'in um lo' nducui ncha'an 'in um, ⁴⁵ cuaña'an ca chcan' loo si'yana lca um sñe' Stina Ndiose, ñi nu nducua ni' cuaan, ñi nu n'ni cha' ndu'hui xaa 'in nten nducun' lo'o nten nu tsu'hue, lo' nxi 'ya ñi quioo 'in nten nu tsu'hue lo'o nten nu nducun'. ⁴⁶ Si'yana cha' chu'hui cha' tsu'hue 'in um lo'o tsalca nu ntsu'hui cha' tsu'hue 'in lo'o um, ¿ñi cha' tsu'hue ta nducua tloo um xacan'? ¿Ta si'i lo'o nten nu nducun' n'ni cuaña'an? ⁴⁷ Cha' chcu' cha' um 'in tsalca ta'a ti um, ¿ta nducua la ngui'ni um 'in xca tucui'? ¿Ta si'i lo'o ne' gentil n'ni ne' cuaña'an? ⁴⁸ Can' cha' ca um sca nten nu ñi ndi'in cha' 'in, tsaña'an Sti um ñi nu nducua ni' cuaan, ñi ndi'in cha' 'in ñi.

6

Cha' 'in lcuan

¹ Xñi um cunta si'yana si'i tloo ña'an nten cu'ni um scasca loo cha' tsu'hue, ta si'yana taa ne' loo um, lo' cha' cuaña'an cu'ni um, a sca cha' tsu'hue qui'ni ca'an 'in um lo'o tso' 'in Stina Ndiose nu nducua ni' cuaan. ² Can' cha' xa taa um sca lcuan, a xicune um cha' can' tloo nten, si'yana cuaña'an ngui'ni sca nu a ñi ndi'in cha' 'in se'en n'ni tnu ne' 'in Ndiose, uta sca se'en la, ña'an ca si'yana caja nu taa loo can'. Nu cha' ñi cunen lo'o um, lo'o tsacan' ti cua' lca siya' can'. ³ Una xa taa um sca lcuan, a ntsu'hui cha' ca jlyo ti' tso' ca 'in um na nu taa tso' cuen 'in um, ⁴ cunan ti ntsu'hui cha' taa um lcuan,

lo' Sti um, ñi nu nan' 'ya nchgaa loo cha', xitucui ñi cha' tsu'hue 'in um tloo na'an nten.

Chcui' lyi'o na 'in Ndiose

⁵ Xa chcui' lyi'o um 'in Ndiose, a cu'ni um tsaña'an n'ni nu a ñi ndi'in cha' 'in, si'yana nducui ti' can' ndyon nchcui' lyi'o 'in Ndiose se'en n'ni tnu ne' 'in ñi, uta sca se'en la, si'yana caja nu taa loo can'. Nu cha' ñi cunen lo'o um, lo'o tsacua ti ña'an cua' jui siya' can'. ⁶ Una xa chcui' lyi'o um 'in Stina Ndiose, yten um ña'an 'in um lo' tucun um 'in na, lo' chcui' um lo'o ñi nu a chcan' nducua, lo' Sti um, ñi nu nan' 'ya nchgaa loo cha', xcuen ñi 'in um tloo na'an nten. ⁷ Xa nchcui' lyi'o um 'in Ndiose, a chcui' um ticui' ti loo cha' tsaña'an n'ni ne' gentil nu a ndyu'hui lyoo 'in Ndiose, ñan ti' ne' ta si'yana qui'an cha' chcui' ne', caja nu cu'ni cunta 'in ne'. ⁸ A nchca cha' cu'ni um ña'an nu ngui'ni ne', si'yana ñi nu lca Sti um cua' jlyo ti' ñi cha' nu 'ni 'in um, siya' ti' lyijyi jñan um 'in na. ⁹ Can' cha' xa chcui' lyi'o um 'in Ndiose, ndeña'an chcui' um: Ndiose Sti hua, 'un ñi nu nducua ni' cuaan, scati um ntsu'hui cha' cu'ni tnu hua 'in um. ¹⁰ Nchca ti' hua si'yana tsatlyu culo um tñan 'in hua, lo' cu'ni um tsaña'an nu lca tiquee um loo chendyu re, cui' tsaña'an ngui'ni um la ni' cuaan. ¹¹ Cunda scaa tsaan taa um na nu cunajo'o 'in hua. ¹² Cu'ni um cha' tlyu ti' 'in hua si'ya qui'ya ngui'ni hua, si'yana cuaña'an ngui'ni hua cha' tlyu ti' 'in nchgaa nu ngui'ni cha' ngunan' lo'o hua. ¹³ A taa um cha' cuiya' sten cha' ngunan' tiquee hua, cui' ca nu culo tso' um 'in hua sii' cha' ngunan' can', si'yana scati um ndlo um tñan, lo' tlyu cha' cuiya' ntsu'hui 'in um, tsala xaa cu'ni tnu hua 'in um. Amen. ¹⁴ Cha'

cu'ni um cha' tlyu ti' 'in ta'a nten um, cui' cuaña'an Sti um, ñi nu nducua ni' cuaan, cu'ni ñi cha' tlyu ti' 'in um, ¹⁵ una cha' a cu'ni um cha' tlyu ti' 'in ta'a nten um, ticui' cuaña'an Sti um, ñi nu nducua ni' cuaan, a cu'ni ñi cha' tlyu ti' 'in um si'ya qui'ya ngui'ni um.

Cha' 'in ayuno

¹⁶ Xa cu'ni um ayuna, a taa um ya' ca xi'in tloo um tsaña'an n'ni nu a ñi ndi'in cha' 'in, n'ni xi'in can' tloo si'yana ca jlyo ti' nten si'yana ngui'ni ayuna. Nu cha' ñi cunen lo'o um, lo'o tsacua ti ña'an cua' jui siya' can'. ¹⁷ Una xa cu'ni um ayuna, cu'ni chu'hue um 'in um, lo' ycui um tyi'a tloo um, ¹⁸ si'yana a ca chcan' ña'an si'yana ngui'ni um ayuna, cui' ca nu cu'ni um cha' can' tloo Stina Ndiose, ñi nu a chcan' nducua, lo' Sti um, ñi nu nan' 'ya nchgaa loo cha', xcuen ñi 'in um tloo na'an nten.

Cha' 'in cha' cuilyiya'

¹⁹ A so' ti'in um cha' cuilyiya' loo chendyu re, se'en nu sta 'ni 'in na lo' jlyo na, se'en nu sten yu cunan lo' cui'ya 'in na, ²⁰ cui' ca nu so' ti'in um cha' cuilyiya' la ni' cuaan, se'en nu a tca sta 'ni 'in na, ñi a ntsu'hui cha' jlyo na, ñi yu cunan lo' a cui'ya 'in na. ²¹ Si'yana se'en ndi'in cha' cuilyiya' 'in um, can' nguiyu cusya 'in um.

Quiloo na ndu'hui xaa 'in na

²² Quiloo um ndu'hui na xaa 'in um, can' cha' xa nu tsu'hue xaa quiloo um, ti' ña'aan um mtsa'an yu'hui xaa can' 'in um, ²³ una cha' a tsu'hue xaa quiloo um, ticui' cuaña'an ña'aan um tla yta um. Lo'

cha' tla yta cha' tiyaa 'in um, ¿ña'an la ca ycui' ca tla yta can'?

Cha' 'in tucua x'nan na

²⁴ A tucui nu tca chu'hui tucua x'nan, si'yana ña'an ti'i yu 'in sca, lo' xca can' lyee la chu'hui yu cunta 'in, uta lyee la su'hua loo yu 'in sca, lo' xca xcuan tloo yu 'in. Cui' cuaña'an a tca tyi'in tyaa um quiloo um 'in Ndiose, lo' ticui' xaa chcua quiloo um 'in cha' cuilyiya'.

Cha' 'in cha' nduhue ti'

²⁵ Can' cha' cunen lo'o um: A su'hua um cha' nduhue ti' tiquee um lo'o na nu cunajo'o 'in um, ñi ste' um lo' a chu'hui yuhue' ti' um. ¿Ta a ndon loo la chendyu 'in um que 'in cha' nchcu, cui' cuaña'an cunan' um, ta a ntsu'hui lyoo la na que 'in ste' um? ²⁶ Xñi um cunta ña'an ndi'in cha' 'in quiñi, a ntya 'in jyaan, a sca na nxo' 'in, ñi a ntñan 'in ju'hua, una Sti um, ñi nu nducua ni' cuaan nxicu 'in 'in. ¿Ta si'i lyee la ntsu'hui lyoo um que 'in quiñi? ²⁷ Siya' lyee la nsu'hua um cha' nduhue ti' tiquee um, ¿ta ñan ti' um tca tya cula la um 'in um lo'o xca lii scun um? ²⁸ A cunta lo'o te' nu ntsu'hui cha' co' um, ¿ñi cha' lyee 'a nsu'hua um cha' nduhue ti' tiquee um lo'o na? Xñi um cunta ña'an ndlyo sca yca quee nu nducua ni' quixin', a n'ni na tñan, ñi a ntñan na te', ²⁹ una cunen lo'o um sca cha', ñi yu ree Salomón tsaña'an nu ncua cuilyiya' yu, lo' a tsu'hue la yco' yu que ña'an quee cua. ³⁰ Cha' cuaña'an nxico' Ndiose 'in quixin', cua' ñii tsu'hue ña'an na una quiaa quinan' na lo' tsaa na loo quii'. ¿Ta si'i nde lyee la xico' ñi 'in um, 'un nu jo'o ndiya qui'an ti' 'in ñi? ³¹ Can' cha' a su'hua um cha' nduhue ti' tiquee um, ta ljuin um: ¿Ñi na cu na, ñi na co'o

na, lo' ñi na co' na? ³² Si'yana chon' nchgaa cha' re nchcua quiloo ne' gentil, una ñi nu lca Sti um, ñi nu nducua ni' cuaan, jlyo ti' ñi si'yana 'ni cha' 'in um lo'o nchgaa cha' re. ³³ Quia nan um 'in Ndiose culo nducua la, lo' tucua um tñan cha' nu ñi 'in ñi, lo' nchgaa cha' re tya cula lo'o ñi 'in um. ³⁴ Can' cha' a su'hua um cha' nduhue ti' tiquee um ña'an tyijyin um tsaan quiaa, si'yana quiaa cua' lryan lo'o na cha' nduhue ti' 'in na, cui' lya lo'o cha' nu nchca tsaan re ñii.

7

A su'hua qui'ya ta'a na

¹ A nchca cha' su'hua qui'ya ta'a um, si'yana a caja nu su'hua qui'ya 'in um. ² Si'yana tsaña'an nsu'hua um qui'ya 'in xca tucui, cuaña'an caja nu su'hua qui'ya 'in um, lo'o cuiya' nu nsu'hua cuiya' um, cui' cuaña'an caja nu su'hua cuiya' 'in um. ³ ¿Ñi cha' lyee 'a nxñi um cunta mti nu ntsu'hui quiloo ta'a nten um, lo' a n'ni cunta um co' yca nu ntsu'hui quiloo um? ⁴ ¿Ña'an ta tca ljuin um 'in ta'a um: Tyaa um ya' culyoon mti nu ntsu'hui quiloo um, lo' cha' quiloo um ntsu'hui sca co' yca 'in na? ⁵ 'Un ne' nu a ñi ndi'in cha' 'in, lyoo um co' yca nu ntsu'hui quiloo um culo nducua la, la xacan' ca chcan' tsu'hue 'in um culyoo um mti nu ntsu'hui quiloo xca tucui. ⁶ A su'hua um na nu luhui tloo xni', ñi a su'hua um na nu ntsu'hui lyoo 'in um tloo cuhue', ña'an tu' sti quiya' 'in 'in na, lo' xiton 'in lo'o um, can' cha' xñi um cunta 'in um lo'o nten.

Ntsu'hui cha' jñan na 'in Ndiose

7 Jñan um na nu nchca ti' um, lo' caja na 'in um, quia nan um cha' can' lo' quija lyoo na 'in um, chcui' um lo' caja nu sla tuna'an 'in um. 8 Si'yana nchgaa nu jñan sca cha', a s'ni caja na 'in, lo' nu nan cha' can', a s'ni quija lyoo na 'in, lo' nu nchcui', a s'ni ndyijyi nu sla tuna'an 'in. 9 ¿Ti ña'an um ndi'in sñe' um, lo' xa jñan jaslya 'in um, ta xtyi ti' um taa um quee 'in can'? 10 ¿Uta cha' jñan cula 'in um, ta xtyi ti' um taa um cunaan 'in can'? 11 Cha' 'un lca um nten nu nducun', lo' ndaa um na nu tsu'hue 'in sñe' um, ¿ña'an la ca Stina Ndiose, ñi nu nducua ni' cuaan, na a taa ñi cha' tsu'hue nu jñan um 'in ñi? 12 Can' cha', tsaña'an nu nducua tloo um cu'ni nten lo'o um, cuaña'an ntsu'hui cha' cu'ni um lo'o ne', si'yana nde cha' nu nsu'hua lo'o ña'aan cha' nu nchcui' lee lo'o cha' nu ycui' yu nu mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni.

Cha' 'in tuna'an nu lu'hui

13 Quia nan um ña'an sten um tuna'an nu lu'hui, si'yana xeen 'a tuna'an lo' xeen tucueen nu ndiyaa loo cha' ngunan', lo' qui'an 'a nten nguiten ne' tuna'an can'. 14 Si'yana lu'hui tuna'an lo' titi tucueen nu ndiyaa se'en caja chendyu, lo' chin' nu nguija lyoo na 'in.

Chu'hui lyoo na nten cua' ña'aan tñan n'ni ne'

15 Xñi um cunta 'in um lo'o yu cuiñi nu nchcui' si'yana Ndiose nxiycui' 'in, yu nu ngui'ni 'in tsaña'an nchca ti' sca slya', una cusya 'in yu nguia cha' 'in na ña'an nchca ti' 'ni la. 16 Si'ya tñan nu n'ni yu tca chu'hui lyoo um 'in yu. ¿Ta tca cui'yu mti uva loo ti quiche', uta tyi'o mti higo loo yca quiche'? 17 Cui' cuaña'an ndi'in cha' 'in sca yca:

Cha' tsu'hue na, tsu'hue mti ndyi'yu loo na, lo' cha' a tsu'hue na, ticui' cuaña'an a tsu'hue mti ndyi'o loo na. ¹⁸ Si'yana sca yca nu tsu'hue, a ntsu'hui cha' cui'yu mti nu a tsu'hue loo na, cui' cuaña'an sca yca nu a tsu'hue, a tca cui'yu mti nu tsu'hue loo na. ¹⁹ Can' cha' nchгаа yca nu a ndyi'yu mti nu tsu'hue ña'an loo, xi'yu na lo' tsaan na loo quii'. ²⁰ Can' cha' si'ya tñan nu n'ni sca nten tca chu'hui lyoo na 'in ne'.

Cha' 'in nu a siya'yu'hui lyoo ñi

²¹ Si'i nchгаа nu nchcui': Ñi X'nan hua, Ñi X'nan hua, tca sten se'en ndlo Ndiose tñan, cui' ca nu tsalca nu nducua tñan ña'an nu nchca ti' Stin, ñi nu nducua ni' cuaan. ²² Qui'an 'a nu chcui' lo'on tiyaa xaa, lo' ljuin: Ñi X'nan hua, Ñi X'nan hua, ¿ta si'i lo'o cha' cuiya' 'in um mda'an ycu' hua cha' tsu'hue re? ¿Ta si'i lo'o cha' cuiya' 'in um ngulo hua cui'in xa'an nu ntsu'hui 'in nten? ¿A cunta m'ni hua scasca cha' nu tnu lo'o cha' cuiya' 'in um? ²³ Xacan' xcuen 'in can': —A siya' yu'hui lyoon 'in um, tyi'o tso' um siin', 'un nu ngui'ni tñan ngunan'—.

Cha' 'in suun tucua na'an

²⁴ Nu quine 'in cha' nu nchcuin' re, lo' ca ja'an 'in na, nguiaa cha' 'in can' tsaña'an nguiaa cha' 'in sca nten nu mdi'in tyaa suun na'an 'in loo quee nu tla. ²⁵ Mdyisnan ngu'ya quioo lo' ycuen yla chco tlyu, a cunta yaan cui'in tnu nu mdi'in se'en nducua na'an can', una a mdlyu na si'yana tsu'hue mdi'in suun na chon' quee can'. ²⁶ Una nu quine 'in cha' nu nchcuin' re, lo' a ca ja'an 'in na, nguiaa cha' 'in can' ña'an cha' 'in nten nu ndiya lyijyi cha'

tiyaa 'in, nu mdi'in tyaa suun na'an 'in loo ysin.
²⁷ Mdyisnan ngu'ya quioo lo' ycuen yla chco tlyu,
 yaan cui'in tnu lo' mxitlyu 'in na, lo' ña'aan na 'in yu
 ngujlyo na. ²⁸ Xa mdyi ycu' Jesús cha' can', lyee 'a
 yuhue ti' ne' ña'an cha' nu ndlo'o ñi, ²⁹ si'yana lo'o
 cha' cuiya' ndlo'o ñi, lo' si'i ña'an ndlo'o ne' escriba.

8

Yu ncuá ti'i lo'o quitso' la

¹ Xa mdo'o Jesús loo qui'ya lyo' ti can', qui'an 'a
 nten mducui ncha'an 'in ñi. ² Xacan' yaan sca yu
 nu nguxen quitso' la 'in se'en ndon ñi, lo' mdyi'ya
 xtyin' yu tloo ñi lo' juin yu: Ñi X'nan hua, cha'
 nchca ti' um tca cu'ni chca um 'ñan. ³ Jesús mxñii ñi
 yaa' ñi lo' yla' ñi 'in yu, lo' juin ñi: Nchca tin' cu'ni
 chcan 'in, quinu luhui lo'o quicha cua 'in. Ticui'
 xaa ngulyijyi quitso' la can' 'in yu. ⁴ Xacan' juin
 Jesús 'in yu: Ña'an jan ñi, a chcu' lo'o ñi sca tucui,
 cui' ca nu tsaá lo' culo'o 'in tloo yu nu ntsu'hui
 cunta cha' 'in laa, lo' taa sca lcuán tsaña'an nu
 ngulo Moisé tñan, cuaña'an ca jlyo ti' nten si'yana
 cua' mchca.

Xa mchca nguso 'in x'nan sindatu

⁵ Xa mdiyaa Jesús tu'hua quichen Capernaum,
 sca x'nan sindatu yan ycua 'in ñi, lo' mdyisnan
 mjñan yu cha' tsu'hue 'in ñi, ⁶ lo' juin yu: Ñi X'nan
 hua, sca yu nguso 'ñan nscua yu la na'an 'ñan, ti'i
 'a ndijin yu lo' a nchca tyi'an yu. ⁷ Xacan' mxcuén
 Jesús 'in yu: Nan' tsa'an lo' cu'ni chcan 'in yu.
⁸ X'nan sindatu can' mxcuén 'in ñi: Ñi X'nan hua,
 a ntsu'hui suun 'ñan sten um ña'an 'ñan, tsaloo ti
 chcu' um sca cha' lo' chca nguso 'ñan. ⁹ Si'yana

lo'on nan' ntsu'hui nu ndlo tñan 'ñan, a cunta ndlon tñan 'in sca ta sindatu, lo' cha' cunen lo'o sca yu: Nde se'en tsa, lo' tsa yu. Cha' cunen lo'o xca yu: Quiaan nde re, lo' quiaan yu. Cha' chcuin' lo'o nguso 'ñan: Nde tñan cu'ni, lo' cu'ni yu 'in na. ¹⁰ Xa ngune 'in Jesús cha' can', yuhue 'a ti' ñi lo' juin ñi 'in nten nu nda'an ncha'an 'in ñi: Nu cha' ñi cunen lo'o um, ñi sca ne' Israel, lo' a ndiyaa ne' cuiya' tsaña'an ndiya qui'an ti' yu re 'ñan. ¹¹ Cunen lo'o um sca cha', qui'an 'a ne' nu ntsu'hui cha' tyi'o luhua' se'en nchcua cucha, lo'o luhua' se'en nguiaa cucha, can' nu chcua sca se'en ti lo'o Abraham, lo'o Isaac, lo'o Jacob la ni' cuaan se'en ndlo Ndiose tñan. ¹² Una nu ntsu'hui ca cha' qui'ni ca'an 'in se'en ndlo Ndiose tñan, can' nu tsato'o quinu nde lyiya' se'en tla yta, lo' xi'ya yja cueen can' loo nu lyee tyijyin nu ti'i. ¹³ Xacan' juin Jesús 'in x'nan sindatu can': Quia lya, lo' tsato'o ña'an nu ndiya qui'an ti'. Ticui' xaa mchca nguso 'in yu.

Xa mchca jyi'an laa yu Tyo

¹⁴ Mdiyaa Jesús la na'an 'in yu Tyo, lo' na'an ñi si'yana jyi'an laa yu nscua ti'i lo'o tique'. ¹⁵ Yla' ñi yaa', lo' cui' xaa mdyi'o tique' can', mdyiton ne' lo' mdyisnan m'ni cunta ne' 'in jun. ¹⁶ Xa ngu'ya tla mdyisnan mdiyan lo'o ne' qui'an 'a nu ntsu'hui cui'in xa'an 'in se'en ndon ñi, lo' ngulo ñi cui'in xa'an can' si'ya cha' nu ycui' ñi, lo' m'ni chca ñi 'in nchгаа nu ti'i, ¹⁷ si'yana chcua cha' nu mxiycui' Ndiose 'in yu Isaía xa juin yu: —Cui' ñi ngu'ya ñi quicha 'in na, lo' mdijin ñi nu ti'i tñan loo na—.

Cha' 'in nu ncu a ti' chcu ncha'an 'in Jesús

¹⁸ Na'an Jesús si'yana qui'an 'a nten msu'hua lo'o 'in ñi, can' cha' mdi'in tyaa ñi cha' si'yana tyijyin xi'yu jun xca tso' tiyo'. ¹⁹ Yaan sca yu escriba se'en ndon ñi lo' juin yu 'in ñi: 'Un ñi nu lca Bstro, chcuí ncha'an 'in um nchгаа se'en tsaa um. ²⁰ Mxcuen Jesús 'in yu: Sca cuta' nducua tyi 'in, cui' cuaña'an quiñi ntsu'hui ten 'in, una Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, a ndyijyi se'en nxitñan' yu. ²¹ Xca yu nu nducui ncha'an 'in ñi juin yu 'in ñi: Ñi X'nan hua, taa um cha' cuiya' quia tsin' 'in stin culo nducua la. ²² Mxcuen Jesús 'in yu: Chcuí ncha'an ñan, si'yana a s'nan nu chu'hui yuhue' ti' cutsi' 'in nu cua' ngujuí.

M'ni Jesús cha' ngulyijyi quio cui'in

²³ Ña'aan yten Jesús ni' yca na'an, cua' lo'o yu ta'a nda'an ñi yten 'in na. ²⁴ Cui' xaa ti can' yaan sca quio cui'in tnu, lo' mdyisnan nguitsa tiyo' can', mdyiton sten na lo' ncho'o ti'in na 'in yca na'an can', una Jesús nscua lja' ñi. ²⁵ Yu ta'a nda'an ñi ngulyoo sla ñi lo' juin 'in ñi: ¡Ñi X'nan hua, culo laa um 'in hua, cua' quityin' yu'hui ti na! ²⁶ Juin ñi 'in yu: ¿Ñi cha' ta nguitsen um, ta jo'o 'a ndiya qui'an ti' um? Xacan' mdyiton ñi, lo' ngusun lo'o ñi 'in cui'in can' lo'o tiyo' can', lo' cui' xaa mdi'in tiin na. ²⁷ Ndyijyin ya' yuhue' ti' yu ta'a nda'an ñi lo' juin yu: ¿Tucui ca lca ñi re, ñi cha' hasta cui'in lo'o tiyo' re, lo' ja'an na 'in ñi?

Xa mchca yu Gadara

²⁸ Xa mdiyaa jun xca tso' tiyo' can' se'en lca loo yuu 'in ne' Gadara, yan ycua tucua yu nu ntsu'hui cui'in xa'an 'in, nu mdo'o ni' lyi'o se'en nguitsi'

nten, ndyijyin cuiya' la yu, ñi a tucui 'a xtyi ti' tyijyin tucueen can'. ²⁹ Ycui' cueen yu: Jesús, 'un ñi nu lca Sñe' Ndiose, ¿ñi cha' lryan taa um cha' nsin' ti' 'in hua? ¿Ta na lyaan um xitijin um 'in hua nu ti'i, lo' na ti' lyijyi tiyaa xaa 'in hua? ³⁰ Cua' tijyo' chin' nda'an nan ycu sca ta tlyu cuhue'. ³¹ Cui'in xa'an can' mjñan cha' tsu'hue 'in ñi, lo' juin: Cha' ntsu'hui tiquee um culo um 'in hua, una taa um cha' cuiya' sten hua 'in cuhue' cua. ³² Mxcuen ñi 'in: Yaa um. Cui' xaa mdo'o cui'in xa'an can' lo' yten se'en ndi'in cuhue' can', cui' ña'an lcaa mdo'o 'in msnan 'in, lo' tsatlyu mxityu loo 'in loo tiyo' can', can' ngujui yu'hui 'in. ³³ Yu nu na'an seen 'in 'in, msnan yu nguiaa yu nde quichen, mdaa yu suun cha' nu yato'o, lo'o cha' 'in yu nu ntsu'hui cui'in xa'an can' 'in. ³⁴ Ña'an quichen ne' ya ycu ne' 'in Jesús. Lo' xa na'an ne' 'in ñi, mjñan ne' cha' tsu'hue 'in ñi si'yana xitucui ñi nde se'en mdo'o ñi.

9

Xa mchca sca yu nu a nchca tyi'an

¹ Xacan' yten ñi ni' yca na'an can', mdyi'o ca'an ñi xca tso' lo' nguila ñi quichen se'en ndi'in ñi. ² Yato'o mdiyan lo'o ne' sca yu ti'i nscua loo qui'ñan se'en ndon ñi, lo' a nchca tyi'an yu. Xa na'an Jesús si'yana lyee ndiya qui'an ti' yu nu ndiya lo'o 'in nu ti'i can', xacan' juin ñi 'in nu ti'i can': Sñen', cu'ni tnu tiquee, cua' nguten qui'ya 'in. ³ Lja can' nducua tucua snan ne' escriba, lo' ñan ti' ne': Yu re, nchcui' ca'an yu 'in Ndiose. ⁴ Jesús, cui' xaa ngujlyo ti' ñi ña'an cha' nu ñan ti' ne', lo' juin ñi 'in ne': ¿Ñi cha' ñan ti' cusya 'in um cha' ngunan'?

⁵ ¿Ti ña'an ta cha' a tucui la chcuin' lo'o yu ti'i re: Ta cunen lo'o yu, cua' nguten qui'ya 'in, uta na cunen lo'o yu, tyiton, xñi s'ñan lo' quiaa? ⁶ Ca jlyo ti' um si'yana lo'on nan', Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, ntsu'hui cha' cuiya' 'ñan xicuten qui'ya 'in nten, (xacan' juin ñi 'in yu ti'i can'): Tyiton, xñi s'ñan lo' quiaa nde ña'an 'in. ⁷ Cui' xaa mdyiton yu ti'i can', lo' nguiaa yu nde ña'an 'in yu. ⁸ Xa na'an ne' cha' nu yato'o, ndyijyin ya' yuhue ti' ne lo' m'ni tnu ne' 'in Ndiose, si'yana tsacua ña'an cha' cuiya' mdaa ñi 'in nten chendyu.

Xa msi'ya Jesús 'in yu Mateo

⁹ Xacan' mdo'o Jesús nguiaa ñi, se'en mdijin ñi, can' na'an ñi sca yu naan Mateo, nducua yu se'en nsu'hua lyiya' nten tñi, lo' juin ñi 'in yu: Chcuincha'an 'ñan. Cui' xaa mdyiton yu lo' mducui ncha'an yu 'in ñi. ¹⁰ Yato'o sca tsaan mdiyaa ñi sca na'an, lo' yten tucua ñi tu'hua msa lo'o yu ta'an nda'an ñi, a cunta qui'an nu mdiya ti'in can', ne' nducun' lo'o yu nu ndlo tñi, tsatlyu mducua ne' lo'o Jesús. ¹¹ Xa na'an ne' fariseo cha' re, juin ne' 'in yu ta'a nda'an ñi: ¿Ñi cha' sca se'en ti nchcu yu nu lca Bstro 'in um lo'o yu nducun', lo'o yu nu ndlo tñi? ¹² Xa ngune 'in Jesús cha' nu ycu' ne', xacan' juin ñi: Nten nu tsu'hue lca 'in, a 'ni cha' 'in ne' lo'o nu n'ni rmiyu, una nu ti'i can' nu 'ni cha' 'in. ¹³ Quia nan um cha' tiyaa 'in um ñi cha' nchca ti' chcu' cha' re: —Cha' tsu'hue nu tyi'o ni' cusya 'in um nchca tin', lo' si'i nu tiquin tucua um 'ni tloon —. Si'yana a ljian nan 'in nten nu cua' lca tsu'hue, cui' ca nu 'in nten nu ngui'ni qui'ya, si'yana xilo'o chon' ne' cha' ngunan' 'in ne'.

Cha' 'in ne' nu n'ni ayuna

¹⁴ Yato'o sca tsaan mdiyaa tucua snan ta'a nda'an yu Xuhua, lo' mñicha' yu 'in Jesús: ¿Ñi cha' huare' lo'o ne' fariseo lyee 'a n'ni hua ayuna, lo' yu ta'a nda'an um a n'ni yu ayuna? ¹⁵ Lo' juin Jesús 'in yu: ¿Ta tca tyi'in lu'un ti' nten nu ndi'in se'en ndyija cuilyi'o ne', cha' na ti' nducua yu nu ndyija cuilyi'o can'? Una tsa tucua tsaan, yu nu ndyija cuilyi'o can', a la 'a quine cueen yu, la xacan' cu'ni ne' ayuna. ¹⁶ A tucui nu nxcuan su'hua sca te' cula lo'o tsa yu'hue te' tiji, si'yana te' tiji can' xiya' na, lo' se'en mda' 'in na quita lyijyi na. ¹⁷ Cui' cuaña'an a tucui nu nsu'hua vino nu cui ti' ni' sca cuijyin quijyin nu cula, si'yana cha' cu'ni ne' cuaña'an, cutsu quijyin can' lo' quilo vino can', a cunta jlyo quijyin can'. Can' cha' nsu'hua ne' vino nu cui ti' ni' sca cuijyin quijyin nu cui ti, lo' ñi sca na lo' a jlyo na xacan'.

Cha' 'in sñe' Jairo lo'o nu yla' ste' Jesús

¹⁸ Lja nu ti' nchcui' ñi cha' can' mdiyaan sca yu nu ndon loo quichen can' se'en ndon Jesús, mdyi'ya xtyin' yu tloo ñi lo' juin yu: Sca sñen' nan' nu cuna'an tca ngujui, cu'ni um sca cha' tsu'hue tsa'a um lo' tyi'in tyaa um yaa' um que, lo' tyiqui'o. ¹⁹ Cui' xaa mdo'o Jesús nguiaa ñi lo'o ta'a nda'an ñi la na'an 'in yu. ²⁰ Una nde chon' ñi mducui ncha'an sca ne' cuna'an, nu cua' ntsu'hui tichcua yjan ti'i lo'o quicha nguilo tne, cui' ti' mdiyaa ne' lo' yla' ne' tu'hua ste' ñi, ²¹ si'yana ndeña'an ñan ti' ne': Si cua' tsu'hue ste' ti' ñi culan', lo' chcan. ²² Una Jesús mxiton ñi lo' na'an ñi 'in ne', lo' juin ñi: Sñen', cu'ni tnu tiquee, cua' mchca si'yana ndiya qui'an

ti'. Ticui' xaa can' mchca ne'. ²³ Xa yten Jesús ña'an 'in yu nu ndon loo can', na'an ñi si'yana cua' ndi'in yla yu cuhuii, a cunta qui'an nten cua' ndi'in can'. ²⁴ Lo' juin ñi 'in ne': Quia lya um, si'yana si'i na ngujui cuhui' re, na lja' ti cuhui'. Xacan' mstyí lyi'o ne' 'in ñi. ²⁵ Xa cua' m'ni ñi cha' mdyi'o ne' nde lyiya', yten ñi ña'an, msñi ñi yaa' cuhui' can', lo' cui' xaa mdyitucui cuhui'. ²⁶ Ña'aan se'en can' mscua cueen cha' nu yato'o.

Tucua yu cuityin' nguila xaa quiloo

²⁷ Xa mdo'o Jesús nguiaa ñi, tucua yu cuityin' mducui ncha'an 'in ñi, msi'ya yja cueen yu, lo' nchcui' yu: 'Un ñi nu lca Sñe' ta nten 'in Davi, ña'an 'tnan ti' um 'in hua. ²⁸ Xa mxitucui ñi nde ña'an, mdiya ncha'an yu cuityin' can' 'in ñi, lo' juin Jesús 'in yu: ¿Ta ndiya qui'an ti' um si'yana tca cu'ni chcan 'in um? Mxcuen yu: Ndiya qui'an ti' hua, Ñi X'nan hua. ²⁹ Xacan' yla' ñi quiloo yu lo' juin ñi: Cui' tsaña'an ndiya qui'an ti' um, lo' cuaña'an tsato'o na. ³⁰ Cui' xaa nguila xaa quiloo yu. Una Jesús tla mdi'in tyaa ñi cha' lo'o yu lo' juin ñi: Ña'an jan ñi, a chcui' um lo'o ñi sca tucui cha' re. ³¹ Una xa mdo'o yu nguiaa yu, mdyisnan m'ni cueen yu cha' 'in ñi sca chcui se'en can'.

Xa mchca sca yu cu'un

³² Ña'aan mdo'o yu se'en can', cua' mdiyan lo'o ne' sca yu cu'un nu ntsu'hui cui'in xa'an 'in. ³³ Xa ngulo ñi cui'in xa'an can', yu cu'un can' cui' xaa mdyisnan ycui' yu. Ndyijyin ya' yuhue ti' nten lo' nchcui' ne': Ñi siya' lya ña'an na cha' nu cuaña'an se'en lca Israel. ³⁴ Una ne' fariseo juin ne': Lo'o

cha' cuiya' 'in x'nan cui'in xa'an, ndlo yu re cui'in xa'an ntsu'hui 'in nten.

Ycui' Jesús si'yana qui'an tñan ndi'in

³⁵ Jesús mdyisnan mdijin ñi scasca quichen tnu lo'o quichen suhue ti, ndlo'o ñi 'in nten se'en n'ni tnu ne' 'in Ndiose, nchcui' ñi cha' tsu'hue 'in ñi ña'an ntsu'hui cha' culo ñi tñan 'in nten, lo' ngui'ni chca ñi 'in nchgaa nu ti'i lo'o cuati loo quicha. ³⁶ Xa na'an ñi 'in nten qui'an can' mña'an 'tnan ti' ñi 'in ne', si'yana lca ne' ña'an nchca ti' slya' nu a ntsu'hui x'nan, sca nu cua' ña'an nda'an ti, lo' a tucui nu ntsu'hui cunta 'in. ³⁷ Xacan' juin ñi 'in yu ta'a nda'an ñi: Nu cha' ñi s'ni, qui'an 'a tñan ndi'in lo' chin' nguso 'ñan. ³⁸ Can' cha' jñan um 'in ñi nu lca X'nan tñan re, lo' ca'an tñan ñi nguso 'in ñi loo xñan ñi.

10

Xa ngulohui Jesús 'in yu ta'a tyi'an ñi

¹ Xacan' msi'ya ñi 'in tsa tichcua yu nu ca ta'a tyi'an ca ñi, lo' mdaa ñi cha' cuiya' 'in yu si'yana culo yu cui'in xa'an nu ntsu'hui 'in nten, lo' cu'ni chca yu nchgaa nu ti'i lo'o cuati loo quicha. ² Ndeña'an naan ta'a tichcua yu nu lca apóstol: Nu culoo can' lca yu Simón nu nchcui' ne' lo'o lca Tyo, lo'o yu Ndre ta'a ngula yu, lo'o Jacobo lo'o yu Xuhua, sñe' Zebedeo, ³ yu Lpe, yu Bartolomé, yu Toma, lo'o Mateo nu ngulo tñi, yu Jacobo, sñe' Alfeo, yu Lebeo nu nchcui' ne' lo'o lca Tadeo, ⁴ yu Simón nu lca ne' cananista, lo'o yu Juda Iscariote, yu nu mdyaa 'in ñi.

Tsa tichcua yu ngua'an tñan Jesús

⁵ Tsa tichcua yu re ngua'an tñan Jesús 'in yu, lo' ngulo'o ñi 'in yu ña'an ntsu'hui cha' cu'ni yu, lo' juin ñi: A nchca cha' tsaa um se'en ndi'in ne' gentil, ñi quichen Samaria lo' a sten um, ⁶ cui' ca nu culo nducua la tsaa um lo'o ne' Israel, cui' slya' nu ngunan' yu'hui can'. ⁷ Cua' yaa ña'an nda'an um, chcu' um lo'o ne': Cua' nchcui cui' cha' culo Ndiose tñan 'in nten. ⁸ Cu'ni chca um nu ti'i, lo'o nu ndon quitso' la 'in, xiqui'o um nu cua' ngujui, lo' culo um cui'in xa'an nu ntsu'hui 'in nten. Cha' tsu'hue nu cua' jui 'in um, cui' cuaña'an taa um 'in na 'in xca tucui. ⁹ A nchca cha' cui'ya um tñi, ¹⁰ ñi cuijyin lo' a cui'ya um, ñi a cui'ya um xca ta ste' um, ñi quinan, ñi yca lo' a chcua yaa' um, si'yana sca yu nu n'ni tñan ntsu'hui suun 'in yu cu yu loo tñan nu ngui'ni yu. ¹¹ Xa tiyaa um scasca quichen cunan um se'en quinu um, can' quinu um tsalja tyi'in um quichen can'. ¹² Chcu' cha' um xa sten um na'an can'. ¹³ Cha' nten can' cuan xu'hue ne' 'in um, chcua tucui ne' cha' tsu'hue, una cha' a cuan xu'hue ne' 'in um, a chcua tucui ne' cha' tsu'hue can'. ¹⁴ Cha' siya' ti a cuan xu'hue ne' 'in um lo'o cha' nu nchcu' um, tyi'o um se'en can' lo' scuin um yuu quiya' um, quinu cunta 'in ne' cha' nde'en la cha' caan 'in ne'. ¹⁵ Nu cha' ñi cunen lo'o um, xa cu'ni Ndiose xñan bsya 'in nten chendyu, nten ndi'in quichen can', lye'e la tyijyin ne' nu ti'i que ña'an ntsu'hui cha' tyijyin ne' Sodoma lo'o Gomorra.

Tyjyin yu scasca cha' si'ya Jesús

¹⁶ Ña'an jan ñi, nan' ca'an tñan 'in um tsaa um ña'an nchca ti' sca slya' lja 'ni la, can' cha' tyi'an tiyaa um ña'an nda'an sca cunaan, lo' suun ña'an

cu'ni um 'in um ña'an nchca ti' sca scun' jo'o. ¹⁷ Xñi um cunta 'in um lo'o nten, si'yana ntsu'hui cha' tyaa ne' cunta 'in um tloo bsya, lo' jyi'in ne' 'in um se'en n'ni tnu ne' 'in Ndiose. ¹⁸ Lo' hasta tloo gubierno lo'o ree ntsu'hui cha' tyaa ne' cunta 'in um si'ya cha' 'ñan, ña'an ca si'yana taa um suun lo'o can' tsatlyu lo'o ne' gentil ña'an ndi'in cha' 'ñan. ¹⁹ Xa tyaa ne' cunta 'in um tloo bsya, a chu'hui yuhue ti' um ña'an ntsu'hui cha' xcuen um, lo' ñi cha' nu chcui' um, si'yana lja xacan' caja cha' nu chcui' um, ²⁰ una si'i lo'o cha' tiyaa 'in um, cui' ca nu Espíritu 'in Stina Ndiose xiycui' 'in um xacan'. ²¹ A cunta yu qui'yu ntsu'hui cha' tyaa yu 'in ta'a ngula yu se'en caja nu kujui 'in, cui' cuaña'an tyaa ne' 'in sñe' ne', lo' sñe' ne' ca ti'i ti' 'in ne' lo' tyaa can' 'in nten cula 'in se'en caja nu kujui 'in. ²² Nchgaa tucui ntsu'hui cha' xcuan tloo 'in um si'ya cha' 'ñan, una nu ta loo tsaya' tsatii cha' nu nchca loo chendyu re, can' nu tyi'o laa. ²³ Xa tyisnan cu'ni lyi'o ne' 'in um quichen se'en tiyaa um, tsaa um xca quichen. Nu cha' ñi cunen lo'o um, ñi a nchca tyi'o yso um ña'aan se'en lca Israel, xa quiaan Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan xiya'. ²⁴ Sca nu ngui'ni cha'an, a ndon loo la que 'in nu ndlo'o 'in, cui' cuaña'an lo'o sca nguso, a ndon loo la que 'in x'nan. ²⁵ Nu ngui'ni cha'an can', quinu tsu'hue tiquee ca ña'an nchca ti' nu ndlo'o 'in, cui' cuaña'an nguso can', quinu tsu'hue tiquee ca ña'an nchca ti' x'nan. Ñi nu lca x'nan jun nu ndi'in sca na'an, cha' ndlo'o naan ne' 'in lca Beelzebú, x'nan cui'in xa'an, ¿ña'an la ca ljuin um 'in nchgaa la ña'an jun nu ndi'in na'an can'?

Chu'hui sca ytsen 'in na lo'o Ndiose

²⁶ Can' cha' a cutsen um 'in nten, si'yana a sca cha' nu nchca cunan ti, ta a ca chcan' loo na, lo' nchgaa na nu nchca cutsi' ti, ndyi'o yne cha' 'in na. ²⁷ Cha' nu chcuin' lo'o um se'en tla, chcui' la um 'in na cucha xaa, cha' nu ngune 'in um cunan ti, tca chcui' cueen um 'in na sca se'en la. ²⁸ A cutsen um 'in nu ndujui nten, si'yana a lo'o cusya 'in um tca kujlyo can', cui' ca nu cutsen um 'in ñi nu tca su'hua 'in um lo'o cusya 'in um loo quii'. ²⁹ ¿Ta si'i lo'o jacua tñi ti nxi'i ne' tucua quiñi? Siya' cuaña'an, lo' a caja cha' cuiya' tyu 'in, cha' si'i si'ya cha' cuiya' 'in Stina Ndiose. ³⁰ Hasta quichan' que um, lo' cua' lca ncu na 'in ñi. ³¹ Can' cha' a su'hua um cha' tiquee um, si'yana qui'an la ntsu'hui lyoo um que 'in qui'an quiñi. ³² Ña'an nu ti nu cuan xu'hue 'ñan, cui' cuaña'an cuan xu'huen 'in can' tloo Stin, ñi nu nducua ni' cuaan. ³³ Una nu xcuan tloo 'ñan, cui' cuaña'an xcuan tloon 'in can' tloo Stin, ñi nu nducua ni' cuaan.

Tyi'in cusuun nten si'ya cha' 'in Jesús

³⁴ A quiñan ti' um ta si'yana ljyaan, can' cha' tyi'in tsu'hue nten, cui' ca nu si'ya cha' 'ñan tyisnan xuun ne'. ³⁵ Cuaña'an tsato'o —yu qui'yu xuun yu lo'o sti yu, ne' cuna'an xuun ne' lo'o jyi'an ne', cui' cuaña'an ne' cuna'an xuun ne' lo'o jyi'an laa ne', ³⁶ ticuii' jun nu ndi'in na'an chca ta'a cusuun jun —. ³⁷ Nu lyee la nsu'hua loo 'in sti lo'o jyi'an que 'ñan nan', a tca chcui ncha'an 'ñan. Cui' cuaña'an nu lyee la nsu'hua loo 'in sñe' yu qui'yu uta nu cuna'an que 'ñan nan', a tca chcui ncha'an 'ñan. ³⁸ Cha' a cua' m'ni tiquee can' tyaa 'in siya' ti si'ya cha' 'ñan, a tca chcui ncha'an 'ñan. ³⁹ Si'yana

nchgaa nu ñan ti' culo laa 'in ticuii', tsato'o quinan' can' tiyaa xaa, una nchgaa nu tyaa cusya 'in 'ñan, can' nu tyi'o laa.

Ntsu'hui xu'hue na si'ya tñan ngui'ni na

⁴⁰ Nu cuan xu'hue 'in um, lo'o 'ñan nan' cuan xu'hue can', lo' nu cuan xu'hue 'ñan, cui' cuaña'an cuan xu'hue 'in ñi nu ngua'an tñan 'ñan. ⁴¹ Nu cuan xu'hue 'in sca nu nda'an ycui' cha' 'in Ndiose, si'ya cha' 'ñan, scaña'an ti qui'ni ca'an cha' tsu'hue 'in lo'o nu nchcui' can'. Nu cuan xu'hue 'in sca nu ngui'ni tñan tsu'hue, si'ya cha' 'ñan, scaña'an ti qui'ni ca'an cha' tsu'hue 'in lo'o nu ngui'ni tñan can'. ⁴² Ña'an tucui ti nu taa siya' sca vaso ti tyi'a co'o nu jo'o la ndi'in cha' 'in re, cui' si'yana ngui'ni cha'an 'ñan, nu cha' ñi cunen lo'o um, a quinan' xu'hue ntsu'hui 'in can'.

11

Cha' 'in ta'a mda'an yu Xuhua mducua tya nten

¹ Xa mdyi cha' nu ngulo'o Jesús 'in tsa tichcua yu ta'a nda'an ñi, mdo'o ñi se'en can', nguiaa ñi scasca quichen, ngulo'o ñi lo' ycui' ñi cha' tsu'hue 'in Ndiose. ² Ti' se'en ntsu'hui yu Xuhua na'an chcuanyan yu cha' nchgaa tñan nu ngui'ni Cristo, xacan' ngua'an tñan yu tucua ta'a nda'an yu se'en ndlyu ñi. ³ Nde cha' nu mñicha' yu 'in ñi: ¿Ta cui' um lca um ñi nu ntsu'hui cha' caan, uta na quita na 'in xca tucui? ⁴ Xacan' mxcuen Jesús 'in yu: Quia ytsa' um 'in yu Xuhua nchgaa cha' nu ngune 'in um lo' na'an um cua' ñii: ⁵ —Nu cuityin' nguila xaa quiloo, nu co' quiya' nchca ndyi'an—, nu ti'i lo'o quitso' la nguinu luhui can', —lo'o nu cu'un cua' ne 'in—,

lo' nu ngujui ndyiqui'o, —lo' nu ti'i ña'an chendyu 'in ndyijyi nu nchcui' cha' tsu'hue 'in Ndiose lo'o —. ⁶ Tsu'hue ca xu'hue nu a ngui'ni tucua ti' lo'on. ⁷ Xa mdo'o nu ngua'an tñan yu Xuhua can' nguiaa, xacan' mdyisnan ycui' Jesús lo'o nten can' cha' 'in yu Xuhua, lo' juin ñi: ¿Ñi na ya nan' 'ya um se'en ngutyi cua? ¿Ta cui' 'in quii nu mcha ti'in cui'in can'? ⁸ Cha' si'i, ¿ñi na ta nan' 'ya um xacan'? ¿Ta cui' 'in sca yu qui'yu nu lco' te' tsu'hue ña'an? Ña'an jan ñi, nu lco' te' tsu'hue ña'an, can' nu ndi'in na'an 'in ree. ⁹ ¿Tucui na'an um cha' na can'? ¿Ta sca nu nxiycui' Ndiose 'in? Cui' yu, una cunen lo'o um sca cha': Ndon loo la can' que 'in sca nu nxiycui' Ndiose 'in. ¹⁰ Ndeña'an nguinu scua sca cha' loo quityi cha' 'in yu Xuhua: —Ña'an jan ñi, ca'an tñan 'in sca nu chcua loo, cu'ni chu'hue tucueen nu tsa —. ¹¹ Ña'an jan ñi, tsalca nten nu cua' mdiyaan loo chendyu re, ñi sca yu nu mxiycui' Ndiose 'in, lo' a ndon loo la can' que ña'an Xuhua nu mducua tya 'in nten. Una cua' ñii tsaña'an nu ndlo Ndiose tñan 'in nten, nu chin' la cha' 'in, can' nu ndon loo la que ña'an cha' 'in yu Xuhua. ¹² Ti' tsaan nu mda'an yu Xuhua mducua tya 'in nten hasta cua' ñii, tsaña'an ntsu'hui cha' culo Ndiose tñan 'in nten, ljian nguilo na lo'o sca cha' cuiya' nu tlyu, lo' tsalca ti nu tnu tiquee nguiten loo cha' can'. ¹³ Si'yana nchgaa yu nu mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni lo'o cha' 'in lee nu nguinu scua, nchcui' si'yana cuaña'an tsato'o tsaan nu caan yu Xuhua. ¹⁴ Cha' nchca ti' um cuan xu'hue um cha' re, yu Xuhua can' ca lca yu Elía nu ntsu'hui cha' caan, tsaña'an cha' nu nguinu scua. ¹⁵ Nchgaa nu ndon nscan

cha' nu ycuin' re cu'ni cunta 'in na. ¹⁶ ¿Ña'an ta cha' nu tca tyi'in tyaan lo'o ta nten re ña'an nu nguiaa cha' 'in ne'? Nguiaa cha' 'in ne' re, ña'an cha' 'in nu suhue ti nu ndi'in loquiya' lo' nxi'ya ta'a, ¹⁷ lo' nchcui': Yla hua cuhuii quii, lo' a yla quiya' um, yla hua jyiin nu nguitsi' nten, lo' ñi a mdi'in ynan um. ¹⁸ Xa mdiyaan yu Xuhua nu mducua tya nten, lo' si'yana a ycu yu ñi a yi'o yu, can' cha' juin um: Cui'in xa'an ntsu'hui 'in yu. ¹⁹ Cua' ñii mdiyaan Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, lo' si'yana nchcu yu lo' ndyi'yo yu, can' cha' nchcui' um: Yu re lca yu sca nu tucun' lo'o cha' nchcu, yu cu'hui, lo' ta'a tsu'hue yu 'in nu ndlo tñi lo'o nu nducun'. Si'ya cha' tiyaa nu ñi nchca chcan' loo scasca tñan nu tsu'hue.

Caan yuhue' 'in nten nu mscuan tloo 'in Jesús

²⁰ Xacan' mdyisnan ngusun lo'o ñi 'in scasca quichen se'en m'ni ñi cha' nu tnu, si'yana a mslyaa ne' xilo'o chon' ne' qui'ya 'in ne', lo' juin ñi: ²¹ 'Tnan ca um, 'un nu ndi'in quichen Corazín, lo' 'tnan ca um, 'un nu ndi'in quichen Betsaida, tsala ña'an cha' nu tnu cua' m'nin tloo um, lo' cha' cua na m'nin cha' re nde quichen Tiro lo'o Sidón, cua' s'ni mxilo'o chon' ne' qui'ya 'in ne', lo' ca chcan' loo si'yana ti'i nga'an 'in ne' lo'o ña'an nu nchco' ne' a cunta lo'o ña'an nu n'ni ne'. ²² Can' cha' cunen lo'o um sca cha': Tsaan nu ntsu'hui cha' ca xñan bsya 'in nten chendyu, lyee la tyijyin um nu ti'i que ña'an nu tyijyin quichen Tiro lo'o Sidón. ²³ A cunta 'un nu ndi'in quichen Capernaum, —xque' ti' um si'yana cua' jui xu'hue um la ni' cuaan, una tiyaa xaa caja nu su'hua 'in um se'en ndyijyin ne' nu ti'i—, lo' cha' cua na m'nin cha' nu tnu

quichen Sodoma tsaña'an nu m'nin se'en ndi'in um, quichen can' ti' ndi'in na hasta cua' ñii. ²⁴ Can' cha' xiya' cunen lo'o um: Tsaan nu cu'ni Ndiose xñan bsya 'in nten chendyu, lyee la tyijyin um nu ti'i que ña'an tyijyin quichen Sodoma.

N'ni Jesús cha' xitñan' cusya 'in na

²⁵ Ticui' xaa can' mdyisnan ycui' ñi lo' juin ñi: Stina Ndiose, nan' cu'nin tnun 'in um, 'un nu lca X'nan ni' cuaan lo'o chendyu re, si'yana msu'hua cutsi' um cha' re 'in nu tiyaa la lo'o nu nxque' ti' lyee la m'ni cha'an, lo' ngulyo scua la um cha' re lo'o nu chin' la cha' 'in. ²⁶ Cha' ñi, 'un ñi nu lca Stin, cuaña'an mdo'o tiquee um. ²⁷ Ñi nu lca Stin nchgaa loo cha' mdyaa ñi cunta 'ñan, lo' a tucui nu ndyu'hui lyoo ca 'in Sñe' ñi, cui' ca nu scati Stina Ndiose, lo' a tucui nu ndyu'hui lyoo ca 'in Stina Ndiose, cui' ca nu scati Sñe' ñi, a cunta culyo scua la can' cha' re lo'o tsalca nu nchca ti'. ²⁸ Quiaan um, nchgaa 'un nu cua' tñan' lo' xi'in chendyu 'in, —lo' nan' cu'ni cha' xitñan' cusya 'in um—. ²⁹ Taa um ya' ca sca cha' ti' ñan lo'o um, cu'ni cha'an um 'ñan, si'yana cuti cusya 'ñan, suun ña'an ndi'in cha' 'ñan, lo' xitñan' cusya 'in um, ³⁰ si'yana a tucui tñan nu taan 'in um, lo' ñi a ti'in na.

12

Xa mston yu juun trigo

¹ Nu ncua sca tsaan, cui' tsaan nu nxitñan' ne' judio, mdijin Jesús lo'o yu ta'a nda'an ñi sca loo jyaan se'en nducua trigo, lo' si'yana nguите' ti' yu, mston yu jun trigo can' lo' ycu yu 'in na. ² Xa na'an tucua snan ne' fariseo ña'an ngui'ni yu, lo' juin ne'

'in ñi: Ña'an jan ñi, xñi um cunta ña'an ngui'ni yu ta'a nda'an um, sca cha' nu a ntsu'hui cha' cu'ni na tsaan nu nxitñan' na. ³ Mxcuen ñi 'in ne': ¿Ta a nchca chcu' um se'en nchcu' cha' 'in yu Davi ña'an m'ni yu xa ngute' ti' yu lo'o yu ta'a mda'an yu? ⁴ Yten yu se'en n'ni tnu ne' 'in Ndiose, lo' ycu yu jaslya nu cua' ncuan 'in Ndiose, na nu a ntsu'hui cha' cu yu, ñi lo'o ta'a nda'an yu, cui' ca nu tsalca ti yu nu ntsu'hui cunta se'en can', tca cu yu 'in na. ⁵ ¿Ta a nchca chcu' um se'en nguinu scua cha' 'in lee can', si'yana yu nu ntsu'hui cunta se'en n'ni tnu ne' 'in Ndiose ngui'ni yu tñan tsaan nu nxitñan' ne', una a nducui yu qui'ya si'ya cha' can'? ⁶ Una cunen lo'o um sca cha', lja na re ndon sca nu ndon loo lati que cha' 'in laa. ⁷ Cha' cua na ca cuiya' ti' um, ñi cha' nchca ti' chcu' sca cha' nu cua' nguinu scua loo quityi: —Cha' tsu'hue nu tyi'o ni' cusya 'in um nchca tin', lo' si'i nu tiquin tucua um 'ni tloon—. Cha' cua na qui'ya um cunta cha' re, lo' a culo qui'ya um 'in nu a m'ni qui'ya, ⁸ si'yana Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan lca Ñi X'nan tsaan nu nxitñan' na.

Mchca sca yu qui'yu ngutyi sca tso'yaa'

⁹ Ña'aaan mdo'o ñi can' mdiyaa ñi se'en n'ni tnu ne' 'in Ndiose. ¹⁰ Can' ndi'in sca yu nu ngutyi sca tso' yaa'. Ne' fariseo ngunan ne' ña'an nu su'hua ne' qui'ya 'in ñi, lo' mñicha' ne' 'in ñi: ¿Ta ntsu'hui cha' cuiya' cu'ni chca na sca nu ti'i tsaan nu nxitñan' na? ¹¹ Mxcuen ñi 'in ne': Cha' ndon sca slya' 'in um, lo' tyu yu'hui 'in sca tuyuu tsaan nu nxitñan' na, ¿ta si'i cui' xaa quia lyoo um 'in 'in? ¹² ¿Ta a ntsu'hui lyoo la sca nten que 'in sca

slya'? Can' cha' nchgaa loo tñan tsu'hue tca cu'ni na siya' tsaan nu nxitñan' na. ¹³ Xacan' juin ñi 'in nu ti'i can': Xñii yaa'. Cui' xaa mxñii yu yaa' yu, lo' mchca tsu'hue na 'in yu tsaña'an xca tso' can'. ¹⁴ Ne' fariseo xa mdyi'o ne' se'en can', m'ni cuiya' ne' cha' ña'an tca cujui ne' 'in Jesús.

Sca nguso nu cua' mdo'o hui 'in Ndiöse

¹⁵ Xa ngujlyo ti' Jesús cha' can', mdo'o ñi nguiaa ñi, lo' qui'an 'a nten mducui ncha'an 'in ñi, lo' m'ni chca ñi 'in nchgaa nu ti'i. ¹⁶ Una mdi'in tya tla ñi sca cha' lo'o ne', si'yana a chcu' la ne' cha' 'in ñi lo'o nten, ¹⁷ si'yana chcu' cha' nu mxiyui' Ndiöse 'in yu Isaía xa juin yu: ¹⁸ —Nde nu lca nguso 'ñan nu cua' ngulohuin, ñi nu ta'a lati 'ñan, lo' ndyijyin ya' tsu'hue ntsu'hui tiqueen lo'o ñi. Taan Espíritu 'ñan chu'hui ni' cusya 'in ñi. Tyi'an ycu' ñi lo'o ne' gentil cha' nu ñi 'ñan. ¹⁹ Ñi a ca jñan ti' ñi cha' cusuun, uta xi'ya lo'o ñi 'in ne', ñi a quine tijyo' loo xa chcu' ñi. ²⁰ Ñi sca quii nu cua' mtsa tucui, lo' a cucha lyijyi ñi 'in na. A cunta sca quii' nu cua' tyuhui' ti, a suhui' lyijyi ñi 'in na, cha' si'i la cua' ngulyo scua la ñi cha' nu ñi 'in Ndiöse, ²¹ lo' si'ya ñi nchgaa ne' gentil nducua tloo ne' tyi'o laa ne'—.

Nten nu nchcu' ca'an 'in Espíritu

²² Chon' nde'en can' ya lo'o ne' 'in sca yu ntsu'hui cui'in xa'an 'in tloo Jesús, a cunta cuityin' yu lo' cu'un yu. M'ni chca ñi 'in yu, cui' xaa ncua chcan' 'in yu lo' mdyisnan ycu' yu. ²³ Ndyijyin ya' yuhue' ti' ne', lo' nchcu' ne': ¿Ta xtyi ti' cui' Sñe' ta nten 'in Davi, ñi nu ntsu'hui cha' caan lca ñi re? ²⁴ Xa ngune 'in ne' fariseo cha' re, xacan' juin ne': Yu

re ndlo yu cui'in xa'an ntsu'hui 'in nten lo'o cha' cuiya' 'in Beelzebú, xñan cui'in xa'an. ²⁵ Ngu'ya Jesús cunta ña'an lca tiquee ne', lo' juin ñi 'in ne': Sca quichen tnu tsatii cha' 'in na cha' tyisnan xuun na lo'o ticuii' ta'a na, cui' cuaña'an lo'o cunda scaa quichen uta cunda scaa na'an, cha' nsuun can' lo'o ticuii' ta'a, a cula scua cha' 'in. ²⁶ Cha' Laxa'an ndlo 'in cui'in xa'an, ticuii' ta'a ndlo tso' 'in xacan'. ¿Lo' ña'an ta tca cula scua cha' 'in se'en ndlo tñan? ²⁷ Cha' nan' ndlon cui'in xa'an lo'o cha' cuiya' 'in Beelzebú, lo' ti nu mdaa cha' cuiya' 'in nu ta'a nda'an um ndlo cui'in xa'an cha' na can'? Can' yu nu cu'ni cuiya' cha' 'in um lo'o cha' re. ²⁸ Una cha' nan' ndlon cui'in xa'an lo'o cha' cuiya' 'in Espíritu 'in Ndiose, ca cuiya' ti' um si'yana cua' mdiyaa tsaan nu culo Ndiose tñan 'in um. ²⁹ A tucui nu tca sten ña'an 'in sca yu ngula ti' lo' cui'ya na ndi'in 'in yu, cha' si'i culo nducua la caja nu scan' 'in yu, la xacan' tca cui'ya can' na nu ndi'in 'in yu. ³⁰ Nu a nguiaa tso' 'ñan, can' nu lca ta'a cusuun, lo' nu a nxo' ti'in slya' 'ñan, can' nu nde nsu'hua ta 'in 'in. ³¹ Chcuin' sca cha' lo'o um: Ndiose cu'ni ñi cha' tlyu ti' 'in nten si'ya nchgaa loo qui'ya nu n'ni ne', lo'o nchgaa loo cha' ngunan' nu nchcui' ne', una nu nchcui' ca'an 'in Espíritu, a chu'hui 'a cha' tlyu ti' 'in ñi lo'o can'. ³² Nchgaa tucui nu nchcui' cha' ti'i 'in Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, ti' chu'hui cha' tlyu ti' 'in ñi lo'o can', una nu nchcui' cha' ti'i 'in Espíritu nu Luhui 'in Ndiose, a cu'ni ñi cha' tlyu ti' 'in can', ñi cua' ñii lo' ñi tsala xaa. ³³ Sca yca nu tsu'hue, ticui' tsu'hue mti ndyi'yu loo na, lo' yca nu a tsu'hue, ticui' a tsu'hue mti ndyi'yu loo na. Chu'hui lyoo na sca yca cua' ña'an

mti ndyi'o loo na. ³⁴ ¡'Un lca um sñe' ta nten nu cuiñi! ¿Ta tca chcui' um cha' nu tsu'hue cha' lca um nten nu nducun'? Cha' nu mtsa'an yu'hui ni' cusya 'in nten, can' cha' nu ndyi'o tu'hua ne'. ³⁵ Sca nten nu tsu'hue cha' 'in, nchcui' cha' tsu'hue nu ntsu'hui ni' cusya 'in, cui' cuaña'an sca nten nu nducun', nchcui' cha' nducun' nu ndyi'o ni' cusya 'in. ³⁶ Una cunen lo'o um sca cha', nchgaa cha' nu a se'en ña'an nchcui' nten, ntsu'hui cha' tyaa ne' cunta 'in na tsaan nu ntsu'hui cha' ca xñan bsya 'in ne'. ³⁷ Si'ya cha' nu nchcui' um tca quinan' um uta tca tyi'o laa um.

Nten nducun' njñan cha' nu tnu

³⁸ Xacan' tucua snan ne' escriba lo'o ne' fariseo juin 'in ñi: 'Un ñi nu lca Bstro, nchca ti' hua cu'ni um sca cha' nu tnu tloo hua. ³⁹ Mxcuen ñi 'in ne': Ta nten nducun' nu a ñi ndi'in cha' 'in, can' nu njñan scasca cha' nu tnu, una a ntsu'hui cha' ña'an ne' cha' can', cui' lya lo'o cha' nu yato'o 'in Jonás. ⁴⁰ Tsaña'an —yu'hui yu ni' cula snan tsaan lo' snan tla—, ticui' cuaña'an Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan ntsu'hui cha' caja nu su'hua 'in yu ni' yuu snan tsaan lo' snan tla. ⁴¹ Xa ca xñan bsya 'in nten chendyu, tyiton ne' Nínive lo' culo qui'ya ne' 'in ta nten re, si'yana nten can' mxilo'o chon' ne' qui'ya 'in ne' lo'o cha' nu ycui' Jonás, una lja na re ndon sca nu ndon loo lati que 'in Jonás. ⁴² Ticui' cuaña'an ne' cuna'an 'in ree nu mdo'o se'en lca Arabia, tyiton ne' lo' culo qui'ya ne' 'in ta nten re xa nu ca xñan bsya 'in nten chendyu, si'yana tijyo' mdo'o ne' nu quine 'in cha' tiyaa nu taa yu Salomón, una lja na re ndon sca nu ndon loo lati que 'in yu Salomón.

Cha' 'in cui'in xa'an nu nxitucui xiya'

⁴³ Xa nu cui'in xa'an ndyi'o 'in sca nten, nda'an nan can' se'en tyi'in sca se'en ngutyi, una a ndyijyi na. ⁴⁴ Ndeña'an nchcui' xacan': Tsu'hue lati cha' xitucuin se'en mdo'on. Lo' xa quila can' se'en mdi'in, quija lyoo na 'in lja na, cua' lca luhui na, a cunta ncua tsu'hue na. ⁴⁵ Xacan' tsa nan cha cati cui'in xa'an nu nducun' lati que 'in, lo' tsatlyu tyi'in can' se'en nguila, lo' nducua la tsato'o 'in ne' que ña'an ti' culoo. Cui' cuaña'an tsato'o 'in ta nten nu nducun' re.

Jyi'an Jesús lo'o ta'a ngula ñi

⁴⁶ Lja nu ti' nchcui' ñi lo'o nten can', xa mdiyaa ton jyi'an ñi lo'o ta'a ngula ñi tuna'an lyiia', lo' nchca ti' jun chcui' jun lo'o ñi. ⁴⁷ Lo' jui nu mtsa' 'in ñi: La tuna'an lyiia' cua ndon jyi'an um lo'o ta'a ngula um, nchca ti' jun nchcui' jun lo'o um. ⁴⁸ Xacan' mxcuen ñi 'in nu mtsa' 'in ñi: ¿Ti nu lca jyi'an lo' ti nu lca ta'a ngulan? ⁴⁹ Ngulo'o yaa' ñi se'en ndi'in nchgaa ta'a nda'an ñi lo' juin ñi: Nde ndi'in nu lca jyi'an lo'o ta'a ngulan. ⁵⁰ Ña'an nu ti nu ca ja'an cha' nu nchca ti' Stin, ñi nu nducua ni' cuaan, can' nu lca ta'a ngulan lo' can' nu lca jyi'an.

13*Cha' 'in nten nu ntya mti*

¹ Ticui' tsaan can' mdyi'o Jesús ña'an can', lo' mdiyaa ñi tu'hua tiyo'. ² Mdyisnan nguio' ti'in qui'an nten se'en ndlyu ñi, yten tucua ñi ni' sca yca na'an, lo' nten can' ndi'in ne' tu'hua tiyo' can', ³ ngulo'o ñi scasca cha' lo' nchcui' ñi: Nu ncua sca tsaan mdo'o sca yu nguia yta mti trigo. ⁴ Se'en

msne yu mti can' nguilo tsachin' na tu'hua tu-
cuen, cui' xaa ti yaan quiñi lo' ycu 'in mti can'.
⁵ Tichin' mti can' nguilo na sca se'en nu chin' ti yuu
nducua loo quee, lo' cui' xaa mducua na si'yana
chin' ti yuu can', ⁶ una xa cua' m'ni tique' cuaan
'in na, cui' xaa nguinan' na, lo' si'yana a jui se'en
tyi'ya xcua' na, can' cha' ngutyi na. ⁷ Tichin' mti
can' nguilo na lja yca quiche', una yca quiche' can'
yjui xu'hua na 'in trigo can'. ⁸ Tichin' mti can'
nguilo na loo yuu tsu'hue, lo' tsu'hue ncua tñan
na: Ntsu'hui juun nu mdo'o sca ciento mti loo,
ntsu'hui nu mdo'o snan yla na, a cunta ntsu'hui nu
mdo'o cla tyii na 'in. ⁹ Nchgaa nu ndon nscan cha'
nu ycuin' re, cu'ni cunta 'in na.

Mñicha' yu 'in Jesús cha' nu ycuí' ñi

¹⁰ Xacan' yu ta'a nda'an ñi mñicha' yu 'in ñi xca
cunta: ¿Ñi cha' scasca cha' ndyi'in tyaa um lo'o
nten cua? ¹¹ Mxcuen ñi 'in yu: 'Un cua' mdaa
Ndiose cha' cuiya' ca cuiya' ti' um scasca cha' nu
yu'hui cutsi' 'in ñi, tsaña'an ntsu'hui cha' culo ñi
tñan 'in um, una tso' nu 'in ne' cua, a mdaa ñi cha'
cuiya' qui'ya ne' cunta cha' re. ¹² Nu cua' ntsu'hui
cha' 'in Ndiose ni' cusya 'in, nde taa la ñi cha' tiyaa
'in can', lo' ñi a tsa lyijyi na 'in, una tsalca nu a
ntsu'hui cha' re ni' cusya 'in, nde caja nu lyoo
tsachin' cha' nu cua' ngune 'in. ¹³ Can' cha' ndyi'in
tyaan scasca cha' lo'o ne', ña'an ca si'yana siya' lyee
la ña'an ne' lo' a ca chcan' 'in ne', siya' lyee la ton
nscan ne' lo' a quine 'in ne', lo' ñi a qui'ya ne' cha'
tiyaa. ¹⁴ Tsato'o 'in ne' ña'an mxiycui' Ndiose 'in
yu Isaía xa juin yu: —Ñi lyee la quine 'in um, lo' a
qui'ya um cha' tiyaa, siya' lyee la ña'an um, lo' a ca

chcan' 'in um. ¹⁵ Si'yana nten re ncuca tla cusya 'in ne', cua' mxiya' ti' ne' ne 'in ne', mducun ne' quiloo ne', ña'an ca si'yana a ca chcan' 'in ne', ñi a quine 'in ne', ñi a qui'ya ne' cha' tiyaa, ñi a quia nan ne' 'ñan se'en nu cu'nin chcan' 'in ne'—. ¹⁶ Una tsu'hue ca xu'hue um si'yana tsu'hue xaa quiloo um, lo' xaa tunsca um. ¹⁷ Chcuin' sca cha' nu ñi lo'o um: Qui'an yu nu mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni, lo'o yu nu m'ni tñan tsu'hue, ncuca lca tiquee yu ña'an yu cha' nu na'an um cua' ñii, una a na'an yu 'in na, ñi a ngune 'in yu cha' nu ne 'in um cua' ñii.

Jesús ngulyo scua la ñi cha' 'in trigo

¹⁸ Qui'ya um cunta ña'an nguiaa cha' 'in yu nu ntya mti trigo: ¹⁹ Sca nten nu ne 'in cha' tsu'hue 'in Ndiose, lo' a ndyi'ya ne' cunta cha' can', cui' xaa ndyi'an laxa'an lo' ndlyoo cha' tsu'hue nu cua' nguita ni' cusya 'in ne'. Can' nu nguiaa cha' 'in tsaña'an nguiaa cha' 'in mti nu nguilo tu'hua tucueen can'. ²⁰ Mti nu nguilo se'en chin' ti yuu nducua loo quee can', nguiaa cha' 'in na tsaña'an nguiaa cha' 'in nten nu ne 'in cha' tsu'hue 'in Ndiose, lo' ticui' xaa nducuan xu'hue ne' cha' can', tsu'hue ntsu'hui tiquee ne'. ²¹ Lo' si'yana a ndyi'ya xcua' tsu'hue na ni' cusya 'in ne', chin' ti xaa ndon lo'o ne' cha' can', si'ya scasca cha' nu ndyiyin ne' si'ya cha' tsu'hue 'in Ndiose, cui' xaa ndyi'o tso' ne'. ²² Mti nu nguilo se'en nducua yca quiche' can', nguiaa cha' 'in na tsaña'an nguiaa cha' 'in nten nu ne 'in cha' tsu'hue 'in Ndiose, una si'ya scasca cha' nu nchca loo chendyu re, uta si'ya cha' cuilyiya' nu ñilyi'o 'in ne', can' nu ndujui xu'hua cha' tsu'hue nu cua' nguita ni' cusya 'in ne', lo' a

ndiyiji ña'an cuton na. ²³ Una mti nguilo loo yuu nu tsu'hue can', nguiaa cha' 'in na tsaña'an nguiaa cha' 'in nten nu ne 'in cha' tsu'hue 'in Ndiose, tsu'hue ndyi'ya ne' cunta cha' can', nchca chcan' loo chendyu 'in ne' tsaña'an nguiaa cha' 'in juun trigo nu ndaa sca ciento mti loo, ta snan yla na, uta cla tyii na scaa loo juun.

Xca loo quixin' nu nchcua lja trigo

²⁴ Ycui' ñi xca cha' lo' juin ñi: Tsaña'an ndlo Ndiose tñan 'in nten, nguiaa cha' 'in na tsaña'an nguiaa cha' 'in sca nten nu msne mti trigo nu tsu'hue lati loo jyaan 'in, ²⁵ una tla xa lja' ne' yaa ta'a cusuun ne', msne mti nu a tsu'hue lja trigo can', xacan' mdo'o nguiaa. ²⁶ Tsatlyu mdo'o tucua na, una xa mdyisnan mducua juun na, la xacan' ncua chcan' loo na si'yana si'i chacui' trigo nducua can'. ²⁷ Tucua snan yu nguso ya ytsa' yu 'in x'nan tñan can', lo' juin yu: 'Un nu lca x'nan hua, ¿ta si'i mti nu cua' mdo'o hui yta um loo x'ñan um? Lo' xca loo mti can', ¿la mdo'o na xacan'? ²⁸ Xacan' mxcuen x'nan tñan can' 'in yu: Nde'en la ta'a cusuun na ya y'ni tñan cua. Lo' juin yu nguso can': ¿Ta nchca ti' um lo' xton hua 'in na? ²⁹ Mxcuen x'nan yu 'in yu: A quiton na, ña'an tu' lo'o trigo cua xton um. ³⁰ Tyaa um ya' culo na tsatlyu lo' cula tucua na, lo' xa quio' na chcuin' lo'o yu nguso can': Xo' um culo nducua la quixin' nu a tsu'hue can', scan' yni um 'in na lo' squin na, xacan' xo' um mti trigo can' lo' tyi'in se'en na.

Cha' 'in mti mostaza

³¹ Nde xca cha' nu ycui' Jesús: Tsaña'an nu ndlo Ndiose tñan 'in nten, nguiaa cha' 'in na tsaña'an

nguiaa cha' 'in mti mostaza nu yta sca yu qui'yu loo x'ñan yu. ³² Cha' ñi si'yana lca na sca mti nu suhue lati que 'in nchgaa loo mti, una tnu la ndlyo na que 'in nchgaa loo quixin', ndlyo na tsaña'an nchca ti' sca yca, lo' hasta quiñi nsu'hua ten 'in lja stan' na.

Cha' 'in suun jaslya

³³ Nde xca cha' nu ycui' ñi: Tsaña'an nu ndlo Ndiose tñan 'in nten, nguiaa cha' 'in na tsaña'an nguiaa cha' 'in suun jaslya nu mxitiya' ne' lo'o snan cuiya' quita, lo' tsatlyu mhcuen na xacan'.

Nde si'ya cha' ycui' nhcun Jesús

³⁴ Nchgaa cha' re ycui' nhcun Jesús lo'o nten, lo' a ncuana a hcui' nhcun ñi lo'o ne', ³⁵ cui' si'yana hcua cha' nu mxiycui' Ndiose 'in nguso 'in ñi xa juin yu: —Chacui' cha' nu ntsu'hui nhcun hcuin' lo'o nten, culyo scua lan cha' nu ntsu'hui cutsi' 'in Ndiose ti' xa mtñan ñi chendyu—.

Cha' 'in quixin' nu mducua lja trigo

³⁶ Xa msla' ta'a Jesús lo'o nten can' yten ñi ña'an can', lo' yu ta'a nda'an ñi yaa yu cui' la se'en ndon ñi, lo' juin yu 'in ñi: Cu'ni um cha' tsu'hue quitsa' la um 'in hua ñi cha' nchca ti' hcui' cha' 'in quixin' nu mducua lja trigo can'. ³⁷ Mxcuen ñi 'in yu: Yu nu ntya mti nu tsu'hue can' lca Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan. ³⁸ Yuu se'en nguita na lca na chendyu re, lo' nchgaa nu lca sñe' Ndiose lca mti nu tsu'hue can', lo' mti nu a tsu'hue can' lca sñe' laxa'an. ³⁹ Laxa'an can' lca ta'a cusuun x'nan tñan can', cui' nu ya sne mti can', lo' xa quio' na nchca ti' hcui' xa tsatii cha' nu nchca loo chendyu re, lo' nu ntsu'hui cha' xo' 'in na lca angujle. ⁴⁰ Cui'

ña'an nguiton quixin' nu nducua lja trigo can' lo' ndiquin na, cuaña'an tsato'o tiyaa xaa xa tsatii cha' nu nchca loo chendyu re. ⁴¹ Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan ca'an tñan angujle 'in se'en ndlo tñan, xo' ti'in can' 'in nchgaa nu nchcui ndijin lo'o nchgaa nu ngui'ni qui'ya, ⁴² lo' su'hua 'in can' loo quii' tnu, can' xi'ya yja cueen loo nu lyee tyijyin nu ti'i. ⁴³ Xacan' tsaña'an luhui xaa 'in cucha, cuaña'an tyi'o scua la cha' 'in nchgaa nu ñi ndi'in cha' 'in se'en ndlo Ndiose tñan. Nchgaa nu ndon nscan cha' nu ycuin' re, cu'ni cunta 'in na.

Cha' 'in tñi nu ntsu'hui cutsi'

⁴⁴ Ti' juin la ñi: Tsaña'an nu ndlo Ndiose tñan 'in nten, ticui' cuaña'an nguiaa cha' 'in na tsaña'an nguiaa cha' 'in tñi nu ntsu'hui cutsi' ni' yuu, lo' nguija lyoo na 'in sca nten, una msu'hua cutsi' ne' 'in na xiya'. Loo nu tsu'hue ntsu'hui tiquee ne' yjui' ne' nchgaa na nu ndi'in 'in ne' lo' msi'i ne' yuu can'.

Cha' 'in perla nu ntsu'hui lyoo

⁴⁵ A cunta nde xca cha' nu tca qui'ya um cha' tiyaa tsaña'an nu ndlo Ndiose tñan 'in nten, nguiaa cha' 'in na tsaña'an ndi'in cha' 'in sca yu nu ndujui' na, lo' nan yu chacui' perla nu tsu'hue la, ⁴⁶ lo' xa nguija lyoo yu sca perla nu ndyi'ya la can', xacan' yjui' yu nchgaa na nu ndi'in 'in yu lo' msi'i yu 'in na.

Cha' 'in quitan nguinu cula

⁴⁷ Ti' juin la ñi: Tsaña'an nu ndlo Ndiose tñan 'in nten, nguiaa cha' can' tsaña'an nguiaa cha' 'in quitan nu nduguun ne' loo tyi'a, lo' nguinu cuati loo cula, ⁴⁸ lo' xa cua' nguinu 'in, ndlyoo ne' 'in na nde tu'hua tyi'a, xacan' nchcua lyohui ne' cula

can', nu tsu'hue can' nxu'hua se'en ne', lo' nxcuan ne' nu a tsu'hue can'. ⁴⁹ Cuaña'an tsato'o xa tsatii cha' nu nchca loo chendyu re, caan angujle lo' culo tso' 'in nten nu nducun' lja nten nu ñi ndi'in cha' 'in, ⁵⁰ lo' su'hua 'in can' loo quii' tnu, can' xi'ya yja cween loo nu lyee tyijyin nu ti'i.

Na nu cui ti lo'o na nu cula

⁵¹ Lo' juin Jesús 'in yu ta'a nda'an ñi: ¿Ta ngu'ya um cha' tiyaa cha' re? Mxcuen yu 'in ñi: Ngu'ya hua cha' tiyaa Ñi X'nan hua. ⁵² Xacan' juin ñi 'in yu: Sca yu nu tsu'hue ndyi'ya cunta ña'an ndi'in cha' 'in Ndiose, nguiaa cha' 'in yu tsaña'an nguiaa cha' 'in sca nten nu ntsu'hui cunta sca na'an, si'yana loo na nu ntsu'hui se'en can' 'in, ndlyoo na nu cui ti lo'o na nu cula.

Jesús nguila ñi quichen Nazaret

⁵³ Xa mdyi ycui' Jesús scasca cha' can', mdo'o ñi nguiaa ñi, ⁵⁴ nguila ñi quichen se'en mdi'in ñi, lo' mdyisnan ngulo'o ñi 'in nten se'en n'ni tnu ne' 'in Ndiose, lo' nten can' lyee 'a yuhue ti' ne' 'in ñi lo' nchcui' ne': ¿La ngulo yu re cha' tiyaa tsaña'an nu nchcui' yu lo' n'ni yu cha' nu tnu? ⁵⁵ ¿Ta si'i sñe' yu cuityi yca ca lca yu re? ¿Ta si'i jyi'an yu lca María, lo' ta'a ngula yu lca Jacobo, lo'o yu See, yu Simón lo'o yu Juda? ⁵⁶ ¿Ta si'i nchgaa nu cuna'an ta'a ngula yu ndi'in lo'o na quichen re? ¿La ta ngulo yu nchgaa cha' re? ⁵⁷ Si'ya cha' can' yten cha' tucua ti' ni' cusya 'in ne' lo'o ñi. Una juin Jesús lo'o ne': Sca yu nu nxiycui' Ndiose 'in ndyijyi nu nducuan xu'hue 'in yu xca se'en, una si'i quichen tyi yu uta lja ta nten 'in yu. ⁵⁸ A m'ni ñi qui'an la cha' nu tnu quichen tyi ñi, si'ya cha' nu a ya qui'an ti' ne' 'in ñi.

14

Xa ngujui yu Xuhua mducua tya 'in nten

¹ Yu Herode Antipas nu ndlo tñan can', ynan yu nchgaa cha' nu m'ni Jesús, ² lo' juin yu 'in nguso 'in yu: Cui' yu Xuhua mducua tya 'in nten lca yu cua, lo' cua' ñii mdyiqui'o yu, can' cha' nchca n'ni yu scasca cha' nu tnu. ³ Juin yu Herode cuaña'an si'yana cui' yu m'ni yu cha' nguinu yu Xuhua can', lo' mscan' ne' 'in yu lo'o carena, lo' msu'hua ne' 'in yu na'an chcuán, si'ya Herodía, ne' cuna'an 'in yu Lpe ta'a ngula yu. ⁴ Si'yana yu Xuhua nchcui' yu lo'o Herode: A tsu'hue tyi'in lyi'o um cuna'an 'in ta'a ngula um. ⁵ Can' cha' ncua ti' yu Herode cujui yu 'in yu Xuhua, una ntsen yu tloo nten quichen si'yana nsu'hua loo ne' 'in yu lca yu sca nu nxiycui' Ndiose 'in. ⁶ Una xa ngu'ya nii Herode msu'hua yu sca ta'a, lja xacan' sca nu cuna'an sñe' Herodía yla quiya' tlu'hue la se'en nducua yu, lo' mdiyaa 'a ti' yu ña'an yla quiya' ne', ⁷ lo' si'ya cha' can', mdi'in tyaa yu sca cha' nu cha' ñi ca lo'o ne' cuna'an can', si'yana taa yu ña'an na ti nu jñan ne' 'in yu. ⁸ Lo' jyi'an ne' cuna'an can' msu'hua tiquee ne' si'yana chcui' ne': Jni re ñii nchca tin' sca qui'nan se'en ndi'in que yu Xuhua mducua tya 'in nten. ⁹ Yu ree can' cui' xaa ngulu'un ti' yu. Lo' si'ya sca cha' nu cua' mdi'in tyaa yu tloo nchgaa ta'a nducua yu, mxcuén yu cha' nu ncua ti' ne', ¹⁰ ngulo yu tñan si'yana xi'yu yni yu Xuhua se'en ntsu'hui yu na'an chcuán. ¹¹ Ni' sca qui'nan mdi'in que can' nguian lo'o yu 'in na, lo' mdyaa yu 'in na 'in ne' cuna'an can', cui' xaa mdyaa ne' 'in na 'in jyi'an ne'. ¹² Xacan' ta'a mda'an yu Xuhua can' nguia 'ya

'in yu se'en su, lo' ya tsi' yu 'in. Chon' nde'en can' ya ytsa' yu 'in Jesús cha' nu yato'o.

Mxicu Jesús ca'yu mii yu qui'yu

¹³ Xa ngujlyo ti' Jesús cha' can', cui' xaa mdo'o ñi nguiaa ñi lo' yten ñi ni' sca yca na'an, mdiyaa ñi sca se'en scati ñi se'en nu a tca nten. Xa ngujlyo ti' nten la nde nguiaa ñi, cui' xaa mdo'o ne' scasca quichen mda'an quiya' ti ne' ya ncha'an ne' 'in ñi. ¹⁴ Xa mdyi'o ñi ni' yca na'an can', na'an ñi si'yana qui'an 'a nten cua' ndi'in can', mña'an 'tnan ti' ñi 'in ne' lo' m'ni chca ñi 'in nu ti'i. ¹⁵ Xa cua' msiin tsaan can' mdiya ycu' yu ta'a nda'an ñi lo'o ñi, lo' juin yu: Cua' msiin 'a lo' tijyo' a nguinu se'en re, tsu'hue lati sla' tijin um 'in nten re, lo' tsa si'i ne' na nu cunajo'o 'in ne' scasca quichen suhue ti. ¹⁶ Lo' juin Jesús 'in yu: A najo'o quiaa ne', 'un xicu um 'in ne'. ¹⁷ Mxcuen yu 'in ñi: Una a nda'an lo'o hua na qui'an la, seen cha ca'yu ti jaslya lo'o chcu ti cula nda'an lo'o hua. ¹⁸ Lo' juin ñi 'in yu xacan': Tyaa um 'in na 'ñan. ¹⁹ Xacan' ngulo ñi tñan si'yana sten tucua nten can' loo quixin' xuhue ti can'. Msñi ñi ca'yu jaslya lo'o tucua cula can', mscuen ñi tloo ñi lo' mdyaa ñi xu'hue 'in Ndiose, msu'hue ñi 'in na lo' mdaa ñi 'in na 'in yu ta'a nda'an ñi, can' yu cua' mtsa 'in na 'in nten can'. ²⁰ Nchgaa ne' ycu ne' tsaya' nu ngula' ti' ne', lo' tsa tichcu xcuhi ti' m'ni cha'an yu lo'o yu'hue jaslya nu nguinu can'. ²¹ Nten nu ycu can' mdiyaa ne' tsa ca'yu mii ne' tsalca yu qui'yu ti, lo' ñi a ncua yu 'in jun cuna'an lo'o nu suhue ti.

Xa mda'an Jesús loo tyi'a

22 Xacan' msu'hua Jesús 'in yu ta'a nda'an ñi, si'yana chcuá loo yu tsaá yu ni' yca na'an, lo' tyi'o ca'an yu xca tso' tiyo' can', lja nu ti' nsla' ñi 'in nten can'. 23 Xa cua' msla' ta'a ñi lo'o nten can', ycuén ñi sca loo qui'ya lyo' ti, can' nxiton ñi scati ñi xa ngu'ya tla. 24 Yca na'an can' cua' nguiaa na tlu'hue tiyo' can', lyeé ngui'ni xcua na loo tyi'a si'ya cui'in nu ljaan loo na. 25 Tla nde cua' ljaan xaa, mdo'o Jesús nguia ycuá ñi 'in yu loo tyi'a can', lo' nda'an quiya' ti ñi. 26 Yu ta'a nda'an ñi na'an yu ljaan sca nu nda'an quiya' ti loo tyi'a can', lyeé ytsen yu lo' msi'ya yja cueen yu, lo' nchcui' yu: ¡Sca cuxee ca cua! 27 Una cui' xaa ycuí' Jesús lo'o yu: ¡Cu'ni tnu tiquee um si'yana nan' lcan, a cutsen um! 28 Xacan' mxcuén yu Tyo 'in ñi: Ñi X'nan hua, cha' 'un lca um, cu'ni um cha' tsa ycuán 'in um loo tyi'a re. 29 Lo' juin ñi 'in yu: Cuan lya. Yu Tyo can' cui' xaa ngu'ya ton yu loo tyi'a can', lo' mdyisnan mda'an yu nu tsa ycuá yu 'in ñi. 30 Una xa na'an yu si'yana lyeé nchca cui'in cui' xaa ytsen yu, cui' ña'an lcaa nguityin' yu'hui yu, lo' ycuí' cueen yu: ¡Ñi X'nan hua, culo laa um 'ñan! 31 Lo' Jesús cui' xaa mxñii ñi yaa' ñi, ngulyoo ñi 'in yu, lo' juin ñi: ¿Ta jo'o 'a ndiya qui'an ti', ñi cha' ngui'ni tucua ti'? 32 Xa cua' ycuén ñi lo'o yu ni' yca na'an can', cui' ña'an cua' lo'o cui'in can' ngulyijyi na. 33 Xacan' nchgaa nu ntsu'hui ni' yca na'an can', cui' xaa mdyi'ya xtyin' yu tloo ñi lo' m'ni tnu yu 'in ñi, lo' nchcui' yu: Nu cha' ñi ca si'yana Sñe' Ndiose lca um.

M'ni chca Jesús 'in ne' Genesaret

34 Xacan' mdo'o ca'an jun tu'hua tiyo' loo yuu 'in ne' Genesaret. 35 Xa yu'hui lyoo nten can' 'in ñi, cui'

ña'an lcaa mxicune ne' cha' sca chcui se'en can', lo' cui' xaa ya lo'o ne' 'in nchgaa nu ti'i se'en ndon ñi. ³⁶ Mjñan ne' cha' tsu'hue 'in ñi si'yana tca cula' ne' siya' tu'hua ste' ti ñi, lo' nchgaa nu yla' ste' ñi mchca.

15

Cha' nu coo' ntsu'hui ni' cusya 'in nten

¹ Xacan' mdiya ti'in tucua snan ne' escriba, lo'o ne' fariseo nu mdo'o quichen Jerusalén, lo' nchcui' ne': ² ¿Ñi cha' yu ta'a nda'an um ncha ti'in yu cha' nu mxnu scua nten cula 'in na? ¿Ñi cha' a ñaan' yu xa nchcu yu? ³ Mxcuen ñi 'in ne': Ticui' cuaña'an 'un, ¿ñi cha' ncha ti'in um cha' nu ndlo Ndiose tñan, lo'o ña'an cha' nu cua' ntsu'hui 'in um? ⁴ Nde cha' nu nchcui' Ndiose: —Cu'ni suun um 'in um tloo sti um lo'o jyi'an um—, lo' nde xca cha': —Nu taja 'in sti lo'o jyi'an tyi'o tñan caja can'—. ⁵ Una 'un ndeña'an nda cueen um 'in nten: Tca chcui' um lo'o nten cula 'in um, si'yana nchgaa cha' tsu'hue nu ndi'in 'in um cua' lca na lcuan 'in Ndiose, ⁶ can' cha' a ngui'ni ca'an 'a 'in um ta yaa' um 'in nten cula 'in um. Cuaña'an nguia ncha ti'in um cha' nu ndlo Ndiose tñan si'ya cha' nu cua' ntsu'hui 'in um. ⁷ 'Un ne' nu a ñi ndi'in cha' 'in, cha' ñi 'a ña'an mxiycui' Ndiose 'in yu Isaía cha' 'in um xa juin yu: ⁸ —Nten re lo'o tu'hua ti ne' n'ni tnu ne' 'ñan, una cusya 'in ne' tijyo' nchca na siin'. ⁹ Cua cha' ti n'ni tnu ne' 'ñan, si'yana cha' nu ndlo que ne' ndijin ne' cunta 'in na lca na cha' nu 'in Ndiose—. ¹⁰ Tsatlyu msi'ya ñi 'in nten lo' juin ñi: Ton nscan um lo' qui'ya um cunta cha' re. ¹¹ Si'i na nu nchcu nten, n'ni cha' nchca coo' cusya 'in ne' tloo Ndiose, cha' nu ndyi'o

tu'hua ne', can' nu n'ni cha' nchca coo' cusya 'in ne'. ¹² Xacan' mdiya ti'in yu ta'a nda'an ñi tloo ñi, lo' juin yu: ¿Ta ngu'ya um cunta si'yana ne' fariseo a mdiyaa ti' ne' cha' nu ycui' um? ¹³ Mxcuen ñi 'in yu: Nchгаа yca nu a yta Stin, ñi nu nducua ni' cuaan, ntsu'hui cha' quiton na ña'an lo'o xcua' na. ¹⁴ A ta quiya' um 'in ne', si'yana cuityin' ne' lo' ti' nchca ti' ne' xñi ne' yaa' ta'a cuityin' ne', una tsato'o chcuaa can' tyu sca tuyuu. ¹⁵ Xacan' mdo'o ycui' yu Tyo lo' juin yu 'in ñi: Cu'ni um cha' tsu'hue quitsa' um 'in hua ña'an nguiaa cha' nu ycui' nchcun um re. ¹⁶ Juin Jesús 'in yu: ¿Ta na lo'o um nchcun cha' tiyaa 'in um? ¹⁷ ¿Ta na a ndyi'ya um cunta si'yana nchгаа na nu nchcu ne' ndyijyin ti na ni' ne'? ¹⁸ Una cha' nu ndyi'o tu'hua ne', nde ni' cusya 'in ne' ndyi'o na, can' nu n'ni cha' nchca coo' cusya 'in ne'. ¹⁹ Si'yana nde ni' cusya 'in ne' ndyi'o cha' tiyaa ngunan', cha' nu ndujui ne' nten, nguiten yu'hui ne' lo'o cuilyi'o nten uta lo'o ña'an tucui ti, cha' cunan, cha' cuiñi, cha' nu ndaja ta'a ne'. ²⁰ Nde cha' nu n'ni cha' nchca coo' cusya 'in ne', una nu cu ne' lo' a ñaan' ne', a cu'ni coo' cha' can' 'in ne'.

Cha' 'in sca ne' cuna'an Canaán

²¹ Xacan' mdo'o Jesús nguiaa ñi, lo' mdiyaa ñi loo yuu se'en lyi'ya loo quichen Tiro lo'o Sidón. ²² Yato'o sca ne' cuna'an nu mdo'o se'en lyi'ya loo Canaán ycui' cueen ne' lo'o ñi, lo' nchcui' ne': ¡Ñi X'nan hua, 'un ñi nu lca Sñe' ta nten 'in Davi, ña'an 'tnan ti' um 'in hua! Si'yana sca ne' cuna'an sñen' lyee 'a ti'i ndijin si'ya cui'in xa'an nu ntsu'hui 'in. ²³ Una Jesús a mxcuen ñi 'in ne'. Yu ta'a nda'an ñi mdiyaa yu cui' la se'en nguiaa ñi, lo' juin yu 'in ñi:

Chcui' um lo'o ne' si'yana quiaa ne', lo' a can si'ya 'a ne' nde chon' na. ²⁴ Lo' juin ñi xacan': Ndiose ngua'an tñan 'ñan si'ya slya' nu nda'an ngunan' yu'hui se'en lca Israel. ²⁵ Cui' ña'an lcaa mdiyaa ne' tloo ñi, mdyi'ya xtyin' ne', lo' mjñan ne' cha' tsu'hue 'in ñi: ¡Ñi X'nan hua, ta yaa' um 'in hua! ²⁶ Mxcuen ñi 'in ne': A ntsu'hui cha' caja nu lyoo jaslya nu ntsu'hui tuyaa' sñe', lo' taa 'in na cu xni'. ²⁷ Juin ne' xacan': Cha' ñi 'in um, Ñi X'nan hua, una hasta lo'o xni', lo' nxo' ycu 'in ta nu nguilo nde ni' msa 'in x'nan 'in. ²⁸ Mxcuen Jesús 'in ne': Cha' ñi si'yana lyee ndiya qui'an ti' um, cui' ña'an cha' nu ntsu'hui tiquee um cuaña'an tsato'o. Ticui' braa can' mchca sñe' ne' cuna'an can'.

M'ni chca Jesús 'in qui'an nu ti'i

²⁹ Jesús mdo'o ñi se'en can' lo' mxitucui ñi nde tu'hua tiyo' Galilea, ycuen ñi sca loo qui'ya lyo' ti, can' yten tucua ñi. ³⁰ Qui'an 'a nten nguio' ti'in can', mdiya lo'o ne' 'in nu a nchca tyi'an, nu cuityin', nu a nchca chcui', a cunta lo'o nu cuxi yaa', cuaña'an qui'an nu ti'i lo'o cuati loo quicha, mdiya lo'o ne' 'in tloo Jesús, lo' m'ni chca ñi 'in. ³¹ Nten qui'an can' lyee 'a yuhue ti' ne' xa na'an ne' si'yana nu cu'un can' ncua ycui', nchgaa nu cuxi yaa' nguinu tsu'hue na 'in, nu a nchca tyi'an lo' mdyisnan mda'an, a cunta nguila xaa quiloo nu cuityin', lo' tsatlyu m'ni tnu ne' 'in Ndiose 'in ne' Israel.

Mxicu Jesús jacua miiyu qui'yu

³² Xacan' msi'ya Jesús 'in yu ta'a nda'an ñi, lo' juin ñi: 'Tnan 'a tin' 'in nten re si'yana cua' nchca snan tsaan ndi'in ne' lo'on, lo' a lo'o 'a na nu cu

ne', a nchca tin' tucui xu'huan 'in ne' cha' a nchca cu ne', chen nchcui ña'an ti' ne' tucueen quiaa ne'.
³³ Mxcuen yu ta'a nda'an ñi: ¿La caja jaslya xicu na 'in nten qui'an re, lo' ni' quixin' lca na re? ³⁴ Lo' juin Jesús 'in yu: ¿Ñi ncu jaslya ti' nda'an lo'o um? Mxcuen yu 'in ñi: Cha cati ti na lo'o chcu xnan cula xuhue ti. ³⁵ Xacan' ngulo ñi tñan 'in nten can' si'yana sten tucua ne' lyuu. ³⁶ Msñi ñi ta'a cati jaslya lo'o cula can', lo' mdyaa ñi xu'hue 'in Ndiose, xacan' msu'hue ñi 'in na lo' mdaa ñi 'in na 'in yu ta'a nda'an ñi, can' nu cua' mtsa 'in na 'in nten can'. ³⁷ Nchgaa ne' ycu ne' tsaya' ngula' ti' ne', lo' ti' mxo' yu tsa cati xcuhui lo'o yu'hue jaslya nu nguinu can'. ³⁸ Nten nu ycu can' mdiyaa ne' jacua mii ne' tsalca yu qui'yu ti, lo' ñi a ncu yu 'in jun cuna'an lo'o nu suhue ti. ³⁹ Xa cua' msla' ta'a ñi lo'o nten can', yten ñi ni' yca na'an, lo' mdo'o ca'an ñi xca tso' tiyo' se'en lyi'ya loo quichen Magdala.

16

Cha' 'in nten nu njñan cha' nu tnu

¹ Ne' fariseo lo'o ne' saduceo mdiyaan ne' lo'o cha' mañan 'in ne', mjñan ne' 'in Jesús si'yana cu'ni ñi cha' nu tnu nu tyi'o nde ni' cuaan. ² Mxcuen ñi 'in ne': Xa nxiin tsaan ndeña'an nchcui' um: Tsu'hue 'a luhui xaa si'yana nga'á ni' cuaan. ³ Lo' xa nde tlya nchcui' um: Cua' ñii qui'ya quioo si'yana nga'á ndla nducui ni' cuaan. 'Un ne' nu a ñi ndi'in cha' 'in, ndyi'ya um cunta cha' nu nchca ni' cuaan, ¿lo' ñi cha' a ndyi'ya um cha' tiyaa cha' nu nchca tloo um cua' ñii? ⁴ Ta nten nducun' nu a ñi ndi'in cha' 'in, can' nu nchca ti' ña'an cha' nu tnu, una a ntsu'hui cha' ña'an ne' cha' can', cui' lya lo'o

cha' nu yato'o 'in Jonás. Xacan' ngula' ton ñi 'in ne', mdo'o ñi nguiaa ñi.

Cha' mañan 'in ne' fariseo

⁵ Xa mdiyaa yu ta'a nda'an ñi xca tso' tiyo' can', nguia yu'hui ti' yu si'yana a lo'o jaslya lyi'ya yu. ⁶ Lo' juin Jesús 'in yu: Ña'an jan ñi, xñi um cunta 'in um si'ya suun jaslya 'in ne' fariseo lo'o ne' saduceo. ⁷ Ndeña'an ñan ti' yu: Nchcui' ñi cha' re si'yana a lyi'ya na jaslya. ⁸ Ngu'ya ñi cunta cha' can' lo' juin ñi: ¿Ta cuaña'an cha' nda'an tiquee um si'yana a lyi'ya um jaslya, 'un ne' nu jo'o ndiya qui'an ti'? ⁹ ¿Ta na a nchca qui'ya um cha' tiyaa, lo' a ndiya yu'hui ti' um cha' 'in tsa ca'yu jaslya nu ycu ca'yu mii yu qui'yu, lo' ñi ncua xcuhui na ti' mxo' um? ¹⁰ A cunta lo'o cha cati jaslya nu ycu jacua mii nten, ¿lo' ñi ncua xcuhui na ti' mxo' um? ¹¹ ¿Ta a ndyi'ya um cha' tiyaa? Si'i si'ya cha' 'in jaslya nchcuin' cha' re. Xñi um cunta 'in um si'ya suun jaslya 'in ne' fariseo lo'o ne' saduceo. ¹² La xacan' ngu'ya yu cunta si'yana si'i cha' 'in suun jaslya nchcui' ñi, cui' ca nu si'ya ña'an ndlo'o ne' fariseo lo'o ne' saduceo.

Ycui' la yu Tyo si'yana Jesús lca ñi Cristo

¹³ Mdiyaa Jesús se'en lyi'ya loo quichen Cesarea de Filipo, lo' mñicha' ñi 'in yu ta'a nda'an ñi: Tsaña'an nu nchcui' nten, ¿ti ca lca Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan? ¹⁴ Mxcuen yu 'in ñi: Ntsu'hui nu nchcui' si'yana lca um yu Xuhua nu mducua tya 'in nten, xca nu nchcui' si'yana lca um yu Elía, lo' ntsu'hui nu nchcui' si'yana Jeremía lca um, uta scasca yu nu mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni. ¹⁵ Lo' juin ñi 'in yu: Lo' 'un jan ñi, ¿tucui ta lcan nan'

ñan ti' um? ¹⁶ Xacan' mxcuén yu Tyo: 'Un lca um ycui' ca Cristo, Sñe' Ndiose, ñi nu lo'o ca. ¹⁷ Xacan' mxcuén Jesús 'in yu: Tsu'hue ca xu'hue, Simón sñe' Jonás, si'yana si'i nten chendyu ngulyo scua la cha' re lo'o, cui' ca nu Stin, ñi nu nducua ni' cuaan. ¹⁸ Nan' cunen lo'o: Nu'huin lca Tyo, lo' chon' quee re cu'nin cha' tsa quiñan nchгаа nu tsa qui'an ti' 'ñan, lo' ñi cha' ndyija lo' a tca cu'ni ti'i lo'o can'. ¹⁹ 'In nu'huin taan cha' cuiya' chcui' lo'o nten tsaña'an ntsu'hui cha' culo Ndiose tñan 'in ne', nchгаа cha' nu scan' loo chendyu re, cua' nchcan' na la ni' cuaan, lo' nchгаа cha' nu xtin' loo chendyu re, cua' nguitin' na la ni' cuaan. ²⁰ Xacan' ngulo ñi tñan 'in yu ta'a nda'an ñi, si'yana a chcui' yu lo'o ñi sca tucui si'yana lca ñi Jesús, ñi nu lca Cristo.

Jesús mtsa' ñi si'yana ntsu'hui cha' caja ñi

²¹ Ti' xacan' Jesús mdyisnan ngulyo scua la ñi cha' lo'o yu ta'a nda'an ñi, si'yana 'ni cha' tsa ñi quichen Jerusalén, lo' can' tyijyin ñi nu ti'i tuyaa' qui'yu cula, lo'o yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa, lo'o ne' escriba, nu hasta cujui ne' 'in ñi, una nu cua' ca snan tsaan tyiqui'o ñi. ²² Yu Tyo can' ngulo tso' yu 'in ñi sca se'en, lo' ngusun lo'o yu 'in ñi: Ñi X'nan hua, a cula ya' Ndiose 'in um ca cuaña'an. ²³ Cui' xaa mxiton ñi lo' juin ñi 'in yu Tyo can': Laxa'an, tyi'o tso' siin' lo' a chcui ndijin loon, si'yana cha' tiyaa 'in, a nchcua ta'a na lo'o cha' tiyaa 'in Ndiose, cui' ca nu nda'an lo'o cha' tiyaa 'in nten chendyu. ²⁴ Xacan' juin Jesús lo'o yu ta'a nda'an ñi: Cha' nde'en nu nchca ti' chcui ncha'an 'ñan, 'ni cha' jlya ti' can' 'in, lo' cu'ni tnu tiquee caja si'yan, lo' tsa

quiñan chcui ncha'an 'ñan. ²⁵ Lo' nchgaa nu ñan ti' culo laa 'in ticuii', tsato'o quinan' can' tiyaa xaa, una nchgaa nu tyaa 'in si'ya cha' 'ñan, can' nu tyi'o laa. ²⁶ Si'yana, ¿Ñi canan chu'hui 'in ne' cu'ni 'in ne' ña'aan chendyu, lo' nde quinan' cusya 'in ne'? ¿Ñi na tca cu'ni ne' nu ti' chcuhan ne' cusya 'in ne' xiya'? ²⁷ Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan ntsu'hui cha' quiaan ñi loo xaa 'in Sti ñi lo'o angujle 'in ñi, xacan' xu'hua lyiya' ñi 'in cunda scaa nten cua' ña'aan tñan m'ni ne'. ²⁸ Cha' ñi cunen lo'o um, ntsu'hui nu ndon re a caja, cha' si'i culo nducua la ña'an 'in Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan xa tyisnan culo ñi tñan.

17

Xa mcha'an ña'an Jesús

¹ Xa cua' mdijin scua tsaan, sca cunta mdo'o lo'o Jesús 'in yu Tyo, yu Jacobo, lo'o yu Xuhua ta'a ngula yu, nguiaa jun sca loo qui'ya cuaan. ² Tloo na'an yu mcha'an ña'an ñi, nduhui tloo ñi tsaña'an nchca ti' cucha, lo' ste' ñi nguinu mten na tsaña'an nchca ti' sca xaa. ³ Lja xacan' na'an yu mdo'o ton Moisé lo'o Elía nu nchcui' lo'o ñi. ⁴ Xacan' juin yu Tyo 'in Jesús: Ñi X'nan hua, tsu'hue 'a si'yana lo'o hua ndlyu hua re. Cha' nchca ti' um lo' tñan hua snan quisin, sca na 'in um, xca na 'in Moisé, lo' xca na 'in Elía. ⁵ Lja nu ti' nchcui' yu cha' can', nguo'o yu'hui sca ndla tsu'hue ña'an xaa 'in jun, cui' xaa ngune ycui' sca nu ycui' ni' ndla can': Nde Sñen' nan' nu ta'a lati 'ñan, quine 'in um cha' nu chcui' re. ⁶ Xa ngune 'in yu ta'a nda'an ñi cha' can', cui' xaa mdyi'ya sti yu 'in yu la lyuu lo' lyee ytsen yu. ⁷ Yaan Jesús lo' yla' ñi 'in yu, lo' juin ñi: Tyiton lo'

a cutsen um. ⁸ Xa mscuen yu tloo yu, a tucui 'a na'an yu, cui' ca nu xca ti Jesús ndon ñi. ⁹ Xa mdo'o jun loo qui'ya can', ngulo Jesús tñan 'in yu: A chcui' um lo'o ñi sca tucui cha' nu na'an um, cha' si'i la xa cua' mdyiqui'o Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan. ¹⁰ Xacan' mñicha' yu ta'a nda'an ñi 'in ñi: ¿Ñi cha' ta nchcui' ne' escriba si'yana yu Elía caan yu culo nducua la? ¹¹ Mxcuen Jesús 'in yu: Cha' ñi si'yana yu Elía caan yu culo nducua la, lo' cu'ni chu'hue yu nchgaa loo cha'. ¹² Una cunen lo'o um si'yana cua' yaan Elía, lo' a yu'hui lyoo ne' 'in yu, cui' ca nu m'ni lyi'o ne' 'in yu ña'an nu ncua ti' ne', cui' cuaña'an xitijin ne' nu ti'i 'in Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan. ¹³ Xacan' yu ta'a nda'an ñi ngu'ya yu cha' tiyaa si'yana nchcui' ñi cha' 'in yu Xuhua mducua tya 'in nten.

Mchca sca yu tsa suhue ti

¹⁴ Xa nguila jun se'en ndi'in nten qui'an can', mdiyaan sca yu qui'yu lo' mdyi'ya xtyin' yu tloo ñi, lo' nchcui' yu: ¹⁵ Ñi X'nan hua, ña'an 'tnan ti' um 'in sñen' nan', si'yana nxñi cui'in 'in yu lo' ti'i 'a ndijin yu, cua' tyun ya' nxitlyu su'hua na 'in yu loo quii' uta loo tyi'a. ¹⁶ Cua' yan lo'on 'in yu tloo yu ta'a nda'an um, una a ncua 'in yu cu'ni chca yu 'in. ¹⁷ Mxcuen Jesús: ¡'Un lca um nten nu a ndiya qui'an ti' lo' lca um nten nducun'! ¿Tsala ta xaa cui' ti' ñan nducua tloo um, lo' tsala xaa ti' ta loon 'in um? Quian lo'o um 'in sñe' um. ¹⁸ Ngusun lo'o Jesús 'in cui'in xa'an can', xacan' ngula' ton na 'in yu, ticui' xaa mchca yu. ¹⁹ Yu ta'a nda'an Jesús mñicha' yu 'in ñi sca cunta: ¿Ñi cha' huare', a ncua 'in hua culo hua cui'in xa'an cua? ²⁰ Juin Jesús 'in yu: Cui'

si'yana jo'o ndiya qui'an ti' um. Nu cha' ñi cunen lo'o um, mti mostaza suhue ti na, siya' tsacua ti ña'an tsa qui'an ti' um, lo' tca chcui' um lo'o qui'ya cua: Tyi'o lo' tsa tucua la cua, lo' cuaña'an tsato'o, lo' a sca cha' ta a tca cu'ni um. ²¹ Una cui'in nu cuaña'an, a tyi'o can' cha' si'i culo nducua la chcui' lyi'o na 'in Ndiose lo' cu'ni na ayuna.

Xiya' ycui' Jesús si'yana kujui ne' 'in ñi

²² Lja nu ti' ntsu'hui lyijyi jun se'en lyi'ya loo Galilea, juin Jesús 'in yu ta'a nda'an ñi: Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan caja nu tyaa 'in ñi tuyaa' nten, ²³ lo' kujui ne' 'in ñi, una nu cua' ca snan tsaan ntsu'hui cha' tyiqui'o ñi. Una yu ta'a nda'an ñi ndyijyin ya' ngulu'un ti' yu.

Msu'hua lyiya' Jesús tñi cha' 'in laa

²⁴ Xa nguila jun quichen Capernaum, mdijin yu nu nxo' tñi cha' 'in laa, lo' juin yu 'in yu Tyo: Ñi nu lca X'nan um, ¿ta a lo'o ñi taa ñi tñi nu nxo' hua re? ²⁵ Mxcuen yu: Lo'o ñi. Ña'aan yten yu Tyo ña'an can' culo nducua la Jesús ycui' lo'o yu: ¿Ña'an ljuin, Simón? Yu nu nchca ree loo chendyu re, ¿ti ca 'in ndlo yu scasca tñi, 'in sñe' yu uta na 'in nten quita? ²⁶ Mxcuen yu Tyo 'in ñi: 'In nten quita. Xacan' juin Jesús: Tsalca sñe' yu, a lo'o can' su'hua lyiya'. ²⁷ Una si'yana a ljuin yu ta lye' ti' na, yaa loo tiyo' cua lo' cuun chcuin 'in, lo' culoo cula nu quinu 'in sla tu'hua 'in, can' quija lyoo sca tñi plata, culyoo 'in na lo' taa 'in na 'in yu tñan loo na.

18

¿Tucui ca lca nu ndon loo la?

¹ Xacan' mñicha' yu ta'a nda'an Jesús 'in ñi: ¿Tucui ca lca nu ndon loo la se'en ndlo Ndiose tñan?
² Msi'ya Jesús 'in sca yu lyo' ti, lo' mdi'in tyaa ñi 'in yu tlu'hue la can', ³ lo' juin ñi: Nu cha' ñi cunen lo'o um, cha' a xitsa'an um cha' tiyaa 'in um, lo' ñi a cu'ni um 'in um ña'an nu suhue ti, a tca sten um se'en ndlo Ndiose tñan. ⁴ Can' cha' ña'an tucui ti nu cu'ni lyo' 'in tsaña'an ndi'in cha' 'in yu lyo' ti re, can' nu ndon loo lati se'en ndlo Ndiose tñan. ⁵ Ña'an nu ti nu cuan xu'hue 'in sca nu lyo' ti ña'an yu re, si'ya cha' 'ñan, cu'ni can' cunta si'yana 'ñan cuan xu'hue.

A xityu na 'in xca tucui loo qui'ya

⁶ Ña'an tucui ti nu xityu 'in sca nu ndiya qui'an ti 'ñan, tsaña'an ndi'in cha' 'in nu suhue ti re, ndyi'o la tñan yni can' scan' tucui sca quee tlyu nu ndiyo ne' trigo, lo' cuun ne' 'in tlu'hue la tyi'a tujo'o. ⁷ ¡Tnan ca nten chendyu nu xityu 'in xca tucui loo qui'ya! A ndyijyin yu'hui nu a caan cha' can'. ¡Una 'tnan ca nu xityu 'in xca tucui loo qui'ya! ⁸ Cha' si'ya yaa' um uta quiya' um cu'ni um qui'ya, si'yu um 'in na lo' xcuan um 'in na, si'yana tsu'hue lati cha' co' yaa' um lo' co' quiya' um sten um tloo Ndiose, lo' si'i nu chcuaa tso' yaa' um lo' chcuaa tso' quiya' um tsa'a um loo quii' tsala xaa. ⁹ Cha' si'ya quiloo um cu'ni um qui'ya, culo um 'in na lo' xcuan um 'in na, si'yana tsu'hue lati cha' sca tso' ti quiloo um sten um tloo Ndiose, lo' si'i nu chcuaa tso' quiloo um tsa'a um loo quii'.

Cha' 'in slya' nu ngunan' yu'hui

¹⁰ Xñi um cunta si'yana a xcuan tloo um 'in nu suhue ti re, cunen lo'o um si'yana angujle nu ntsu'hui cunta 'in re, nchgaa xaa ndon tloo Stin,

ñi nu nducua ni' cuaan. ¹¹ Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan mdiyaan ñi si'yana culo laa ñi 'in nu ngunan' yu'hui. ¹² ¿Ña'an ljuin um? Cha' sca yu qui'yu ndi'in sca ciento slya' 'in yu, lo' cha' tyi'o tso' sca 'in, ¿ta a xnu ti'in yu 'in cha jacua yla ntsu'hui 'tñulcua nu can', lo' quia nan yu 'in nu ngunan' yu'hui can'? ¹³ Cha' quija lyoo 'in, nu cha' ñi cunen lo'o um, lyee la ca tsu'hue chu'hui tiquee yu lo'o can', que 'in cha jacua yla ntsu'hui 'tñulcua nu a ngunan' yu'hui can'. ¹⁴ Cui' cuaña'an Stina Ndiose, ñi nu nducua ni' cuaan, a lca tiquee ñi quinan' ñi sca nu suhue ti re.

Cu'ni na cha' tlyu ti' 'in ta'a na

¹⁵ Cha' sca jun ta'a na cu'ni qui'ya lo' cu'ni ti'i lo'o um, chcu' um lo'o can' se'en scati um, cha' cu'ni cunta cha' nu chcu' um, cua' m'ni um canan mchca tsu'hue cha' 'in. ¹⁶ Cha' a cu'ni cunta cha' chcu' um, cuni um tucua snan jun ta'a tsa'a um, —lo' tyi'o scua la sca cha' si'ya tucua snan nu taa suun cha' can'—. ¹⁷ Cha' a cu'ni cunta can' 'in jun ta'a yaa um, quitsa' um 'in laa, lo' cha' a cu'ni cunta cha' nu chcu' nchgaa jun ta'a na, cu'ni um cunta 'in can' lca sca nu nducun' lo' tiji nan. ¹⁸ Nu cha' ñi cunen lo'o um, nchgaa cha' nu scan' um loo chendyu re, cua' nchcan' na la ni' cuaan, lo' nchgaa cha' nu xtin' um loo chendyu re, cua' nguitin' na la ni' cuaan. ¹⁹ Xiya' cunen lo'o um, cha' tucua um ca sca cha' ti 'in um loo chendyu re, lo' nchgaa cha' nu jñan um 'in Stin, ñi nu nducua ni' cuaan, cui' ñi cu'ni ñi cha' can'. ²⁰ Si'yana se'en ndiyo' ti'in tucua snan jun si'ya cha' 'ñan, nan' ndon tlu'hue la can'. ²¹ Xacan' mdiyaa yu Tyo la

tloo ñi, lo' juin yu: Ñi X'nan hua, ¿ñi ncuá ya' cu'nin cha' tlyu ti' 'in sca yu ta'a na nu cu'ni sca cha' ngunan' lo'on? ¿Tsa cati ya'? ²² Juin Jesús 'in yu: Si'i tsa cati ya', cui' ca nu snan yla ntsu'hui tii ya' cu'ni um cati can'.

Cha' 'in tucua yu nducui tni'

²³ Can' cha' tsaña'an ndlo Ndiose tñan, su'hua ña'an nguiaa cha' 'in na lo'o cha' 'in sca yu ree nu m'ni chu'hue cunta 'in lo'o nguso 'in. ²⁴ Xa mdyisnan m'ni yu cunta, mdiyaa sca nguso nu nducui tyun millon tñi 'in yu. ²⁵ Lo' si'yana a ncuá 'in yu xu'hua lyiya' yu tni' can', ngulo x'nan yu tñan si'yana ca quiya' yu, tsatlyu lo'o nten 'in yu lo'o sñe' yu lo'o nchgaa na nu ndi'in 'in yu, lo' cuaña'an xicuten yu tñi nducui yu. ²⁶ Xacan' mdyi'ya xtyin' yu nguso can', mjñan yu cha' tsu'hue 'in x'nan yu, lo' nchcui' yu: Ñi x'nan hua, chu'hui cha' tlyu ti' 'in um lo'on, nan' xu'hua lyiyan' ña'aan tñi nu nducuin 'in um. ²⁷ X'nan nguso can' mña'an 'tnan ti' 'in yu, lo' m'ni cha' tlyu ti' 'in yu lo'o tñi can', lo' ngulaa 'in yu nguiaa yu. ²⁸ Ña'aan mdo'o yu nguso can', mhcua tucui yu 'in xca ta'a nguso yu nu nducui tsachin' tñi 'in yu, cui' xaa yaa yu lo' msñan' yu yni, lo' nchcui' yu: Xu'hua lyiya' na nu nducui ñan. ²⁹ Ta'a nguso yu can' mdyi'ya xtyin' tloo yu, lo' mjñan cha' tsu'hue 'in yu, lo' nchcui': Chu'hui cha' tlyu ti' 'in lo'on, nan' xu'hua lyiyan' ña'aan tñi nu nducuin 'in. ³⁰ Una yu nguso can' a m'ni yu cunta cha' can', cui' ca nu msu'hua yu 'in na'an chcuan, lo' can' chu'hui yu tsaya' nu xu'hua lyiya' tñi can'. ³¹ Xa na'an nchgaa la ña'an ta'a lca yu nguso cha' nu yato'o, ndyijyin ya' ngulu'un ti' yu, lo' ya taa yu

suun 'in x'nan yu nchgaa cha' nu yato'o. ³² Xacan' msi'ya x'nan nguso can' 'in yu lo' juin: Nu'huin lca sca nguso nu nducun', ña'aan tñi nducui 'ñan m'ni cha' tlyu ti' 'in lo'o na, si'yana mjñan cha' tsu'hue 'ñan. ³³ Lo' nu'huin jan ñi, ¿ta a ncua cu'ni cha' tlyu ti' 'in ta'a lca nguso, tsaña'an nu nan' m'nin lo'o? ³⁴ Lyee 'a ycuen tique' x'nan yu, lo' mdyaa cunta 'in yu se'en nu ntsu'hui cha' tyijyin nu ti'i, tsaya' nu xu'hua lyiya' yu ña'aan tñi nducui yu. ³⁵ Cui' cuaña'an cu'ni Stin, ñi nu nducua ni' cuaan lo'o um, cha' a cu'ni um cha' tlyu ti' lo'o nu chcui lca tiquee um, 'in cunda scaa ta'a um nu ngui'ni cha' ngunan' lo'o um.

19

Nten nu ndla' ti'in 'in cuiyi'o

¹ Yato'o xa mdyi ycui' Jesús cha' re, mdo'o ñi se'en lyi'ya loo Galilea, lo' mdiyaa ñi se'en lyi'ya loo Judea, mdo'o ca'an ñi xca tso' chco tlyu Jordan. ² Qui'an 'a nten mducui ncha'an 'in ñi, can' m'ni chca ñi 'in ne'. ³ Xacan' mdiyaan tucua snan ne' fariseo, lo' nan ne' ña'an su'hua ne' qui'ya 'in ñi lo'o cha' nu xcuen ñi, lo' juin ne' 'in ñi: ¿Ta ntsu'hui cha' cuiya' 'in yu qui'yu cula' ti'in yu 'in cuiyi'o yu, si'ya cha' a ngujlyo ña'an? ⁴ Mxcuen ñi 'in ne': ¿Ta na a nchca chcui' um quityi se'en mdyisnan suun cha' re? Ñi nu mtñan 'in nten chendyu, —qui'yu lo' cuna'an mtñan ñi—, ⁵ lo' juin ñi: —Can' cha' yu qui'yu ntsu'hui cha' tyi'o tso' yu sii' sti yu lo'o jyi'an yu, lo' tyi'in yu lo'o cuiyi'o yu, lo' chcuua can' sca tucui ti lca—. ⁶ Cua' si'i 'a tucua lca can', cui' ca nu scati lca can', can' cha' nu cua' m'ni sca Ndiose 'in, a ntsu'hui 'a cha' ti' cula' ti'in ta'a. ⁷ Xacan' juin

ne' 'in ñi: ¿Ñi cha' Moisé mdaa cha' cuiya' 'in yu qui'yu cula' ti'in yu cuilyi'o yu, cha' na tsa' scua sca quityi 'in yu? ⁸ Lo' juin ñi 'in ne': Si'ya cha' tla cusya 'in um, mdaa Moisé cha' cuiya' si'yana tyi'o cha' cuilyi'o 'in um, una si'i cuaña'an lca na ti' culoo. ⁹ Una nan' cunen lo'o um, yu cula' ti'in 'in cuilyi'o lo' tyi'in lo'o xca ne' cuna'an, qui'ya ngui'ni can', cui' cuaña'an ne' cuna'an nu ngula' ti'in yu can', cha' tyi'in ne' lo'o xca yu qui'yu, ticui' qui'ya ngui'ni ne'. Si'ya scati cha' tca tyi'o cha' cuilyi'o 'in nten, cha' na yten yu'hui can' lo'o xca tucui. ¹⁰ Yu ta'a nda'an ñi can' juin yu 'in ñi: Cha' cuaña'an ndi'in cha' 'in yu qui'yu lo'o ne' cuna'an, a ndyi'o tñan ja cuilyi'o yu. ¹¹ Xacan' juin ñi 'in yu: Si'i nchгаа tucui tca qui'ya cunta cha' re, cui' ca nu tsalca nu cua' mdaa Ndiose cha' cuiya' 'in tca cuan xu'hue cha' re. ¹² Ntsu'hui yu nu lca eunuco nu cua' lca ña'an xa ngula, lo' ntsu'hui yu nu nchca eunuco lo'o cunta 'in nten chendyu, a cunta ntsu'hui yu nu nsu'hua juesa 'in lo'o cha' re si'ya tñan 'in Ndiose. Yu nu cuan xu'hue cha' re, tsu'hue cha' tca cu'ni yu 'in na.

Xa mcuan Jesús 'in nu suhue ti

¹³ Xacan' mdiyan lo'o ne' 'in nu suhue ti tloo ñi, si'yana tyi'in tyaa ñi yaa' ñi que, lo' jñan ñi 'in Ndiose si'ya. Lo' yu ta'a nda'an ñi ngusun lo'o yu 'in ne'. ¹⁴ Una Jesús juin ñi 'in yu: Tyaa um ya' caan nu suhue ti se'en ndon, lo' a chcu' ndijin um, si'yana se'en ndlo Ndiose tñan sten tsalca nu cu'ni lyo' 'in tsaña'an nu suhue ti re. ¹⁵ Xa cua' mdi'in tyaa ñi yaa' ñi que nu suhue ti can', mdo'o ñi nguiaa ñi.

Cha' 'in sca yu cuilyiya'

¹⁶ Xacan' mdiyaan sca yu juin 'in ñi: 'Un lca um bstro nu tsu'hue ca, ¿ñi tñan tsu'hue cu'nin si'yana caja chendyu nu a tsatii 'a 'ñan? ¹⁷ Xacan' juin ñi 'in yu: ¿Ñi cha' nchcui' si'yana lcan sca nu tsu'hue? Scati Ndiose tsu'hue ñi. Cha' nchca ti' caja chendyu nu a tsatii 'a 'in, xu'hua se'en cha' nu ngulo ñi tñan. ¹⁸ Lo' juin yu: ¿Ti ña'an ta cha'? Mxcuen Jesús 'in yu: —A cujui um nten, a sten yu'hui um lo'o cuilyi'o nten, a cu'ni um cunan, a chcui' um cha' cuiñi. ¹⁹ Cu'ni suun um 'in um tloo sti um lo'o jyi'an um—, a cunta —ña'an 'tnan ti' um 'in ta'a nten um tsaña'an n'ni um 'tnan 'in um—. ²⁰ Xacan' mxcuen yu 'in ñi: Ti' lyon' nxu'hua se'en nchgaa cha' re. ¿Ti ña'an la cha' ti' lyijyi 'ñan? ²¹ Juin Jesús 'in yu: Cha' nchca ti' ca sca nu ñi ndi'in cha' 'in, quiaa lo' cujui' nchgaa na nu ndi'in 'in, lo' cutsa tñi can' 'in nu ti'i, cuaña'an caja cha' cuilyiya' 'in la ni' cuaan, xacan' ljaan lo' chcui ncha'an 'ñan. ²² Xa ngune 'in yu cha' can', ngulu'un 'a ti' yu si'yana ndyijyin ya' cuilyiya' yu. ²³ Xacan' juin Jesús 'in yu ta'a nda'an ñi: Nu cha' ñi cunen lo'o um, tucui 'a ña'an sten ne' cuilyiya' se'en ndlo Ndiose tñan. ²⁴ Xiya' cunen lo'o um: Cuti la tyijyin sca camello quito quiya' cuxa, que nu sten sca yu cuilyiya' se'en ndlo Ndiose tñan. ²⁵ Xa ngune 'in yu ta'a nda'an ñi cha' re, lyee 'a yuhue ti' yu lo' nchcui' yu: ¿Ti nu ta tca tyi'o laa cha' na can'? ²⁶ Xacan' mxina'an Jesús 'in yu, lo' juin ñi: Cha' 'in nten, a ndyijyi ña'an cha' re, una a sca cha' tucui 'in Ndiose. ²⁷ Yu Tyo mdo'o ycui' yu lo' juin yu 'in ñi: Ña'an um jan ñi, huare' cua' ngula' ti'in hua nchgaa na nu ndi'in 'in hua,

lo' nducui ncha'an hua 'in um, ¿ñi cha' tsu'hue ta qui'ni ca'an 'in hua? ²⁸ Mxcuen Jesús 'in yu ta'a nda'an ñi: Nu cha' ñi cunen lo'o um, tiyaa xaa chca cui nchgaa cha', xa nu Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan chcua ñi loo xaa se'en ntsu'hui cha' culo ñi tñan, nchgaa 'un nu nducui ncha'an 'ñan, lo'o um ntsu'hui cha' chcua um loo tsa tichcua yca xlya, lo' cu'ni cuiya' um cha' 'in tsa tichcua ta nten 'in ne' Israel. ²⁹ Ña'an tucui ti nu xnu tucua na'an 'in, uta xnu ti'in ta'a ngula, uta 'in sti lo'o jyi'an, lo'o cuilyi'o, lo'o sñe', uta yuu se'en n'ni tñan, cui' si'ya cha' 'ñan, qui'an la caja 'in can', a cunta lo'o chendyu nu a tsatii 'a. ³⁰ Si'yana qui'an 'a nu culoo cua' ñii, quinu ca'an chon' can' tiyaa xaa. Lo' nu nguinu ca'an chon' cua' ñii, can' nu chcua loo tiyaa xaa.

20

Cha' 'in yu nguso nu ngui'ni tñan

¹ Tsaña'an ndlo Ndiose tñan, nguiaa cha' 'in na ña'an ndi'in cha' 'in sca nu ndlo tñan, lo' tlya mdo'o yu nguia nan yu nguso nu cu'ni tñan se'en nducua ti uva 'in yu. ² Xa cua' m'ni cuiya' yu cha' lo'o si'yana su'hua lyiya' yu 'in tsaña'an siya' yu sca tsaan, xacan' ngua'an tñan yu 'in la loo xñan yu. ³ Tsa ntsu'hui braa cua' caa tlya mdijin yu nde loquiya', can' na'an yu tucua snan yu nu a sca tñan ngui'ni, ⁴ lo' juin yu 'in: Yaa um lo' cu'ni um tñan 'ñan, lo' su'hua lyiyan' 'in um ña'an nu ntsu'hui cha', lo' mdo'o yu nguiaa yu. ⁵ Xiya' tsa ntsu'hui ndyi'ya cuaan lo'o braa cua' snan siin, mdo'o x'nan tñan can' nguiaa, ticui' ti ña'an m'ni yu. ⁶ Xiya' mdo'o yu tsa ntsu'hui braa cua' ca'yu siin, nguija

lyoo chcu a xnan yu nu a sca tñan ngui'ni, lo' juin yu 'in: ¿Ñi cha' ndon um chcu tsaan re, lo' a sca tñan ngui'ni um? ⁷ Mxcuen yu 'in: Si'yana a nchca tucui cuni 'in hua. Xacan' juin x'nan tñan can': Tsa na lo' cu'ni um tñan, lo' caja siya' um ña'an nu ntsu'hui cha'. ⁸ Xa msiin tsaan can', x'nan tñan can' msi'ya 'in yu nu ntsu'hui cunta tñan, lo' juin 'in yu: Xi'ya 'in yu nu m'ni tñan cua lo' su'hua lyiya' tsaan 'in yu, una tyisnan lo'o yu nu yten tñan la msiin la, lo' cuaña'an tsa quiñan lo'o nchga la ña'an yu. ⁹ Xa mdiyaan yu nu yten tñan braa cua' ca'yu siin can', cunda scaa yu jui siya' yu tsaña'an siya' yu sca tsaan. ¹⁰ Xa mdiyaan yu nu yten tlya can', ñan ti' yu si'yana qui'an la caja 'in yu, una scaña'an ti jui siya' yu, cha' 'in sca tsaan. ¹¹ Una xa cua' msñi siya' yu, xacan' mdyisnan ycu' tyijyin yu lo'o x'nan tñan can', ¹² lo' nchcu' yu: Yu nu yten tñan la msiin la, seen sca braa ti m'ni yu tñan, lo' su'hua ña'an msu'hua lyiya' um 'in hua lo'o yu, lo' chcu tsaan m'ni hua tñan, a cunta tique' cuaan. ¹³ Xacan' mxcuen x'nan tñan can' 'in sca yu can': Migo, a ngui'nin ti'i lo'o, ¿ta a nguinu na cha' si'yana xñi siya' cha' 'in sca tsaan? ¹⁴ Xñi lya siya' lo' quiaa, una nan' nchca tin' su'hua lyiyan' 'in yu nu yten msiin la re, tsaña'an nu msu'hua lyiyan' 'in nu'huin. ¹⁵ ¿Ta a ntsu'hui suun' ñan cu'nin ña'an nu nchca tin' lo'o na nu ñan? ¿Uta na ntsu'hui cha' jñan ti' 'in si'yana tsu'hue cha' 'ñan? ¹⁶ Can' cha' nu culoo cua' ñii, quinu ca'an chon' can' tiyaa xaa, lo' nu nguinu ca'an chon' cua' ñii, ntsu'hui cha' ca nu culoo, si'yana qui'an nten jui nu msi'ya 'in, una chin' ti nu mdo'o hui.

Xiya' ycuí' Jesús si'yana cujui ne' 'in ñi

¹⁷ Jesús mdo'o ñi nguiaa ñi quichen Jerusalén, lo' tucueen nguiaa jun sca cunta ycuí' ñi lo'o tsa tichcua yu can', lo' juin ñi: ¹⁸ Cua' ñii tsa na quichen Jerusalén, lo' Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, ntsu'hui cha' quinu ñi tuyaa' yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa, lo'o ne' escriba, lo' culo qui'ya ne' 'in ñi tsaya' caja ñi. ¹⁹ Tyaa ne' cunta 'in ñi yaa' ne' gentil, xacan' taa ne' cha' jyi'o 'in ñi, jyi'in ne' 'in ñi lo' jyi'in ca'an ne' 'in ñi loo cusi, una nu cua' ca snan tsaan ntsu'hui cha' tyiqui'o ñi.

Mjñan yu Xuhua lo'o yu Jacobo sca cha' 'in Jesús

²⁰ Xacan' mdiyaan cuna'an 'in yu Zebedeo lo'o chcuua sñe' ne', lo' mdyi'ya xtyin' tloo ñi, lo' mjñan sca cha' tsu'hue 'in ñi. ²¹ Lo' juin ñi 'in: ¿Ñi na nchca ti'? Ne' cuna'an can' juin 'in ñi: Taa um cha' cuiya' 'in chcuua sñen' nan', si'yana scaa tso' sii' um chcuua se'en ntsu'hui cha' culo um tñan. ²² Xacan' mxcuén Jesús: A jlyo ti' um ñi na njñan um. ¿Ta tca tyijyin um nu ti'i tsaña'an ntsu'hui cha' tijin, lo' sca nu ti'i ti tyijyin na lo'o um? Mxcuén yu 'in ñi: Tca 'in hua. ²³ Lo' juin ñi 'in yu: Cha' ñi ña'an nu nchcuí' um si'yana sca nu ti'i ti ntsu'hui cha' tyijyin na, lo' scaña'an ti tyijyin na lo'o um. Una nu chcuua um tso' cueen 'ñan lo'o tso' ca, si'i cunta 'ñan lca cha' can', cui' ca nu can' chcuua nu taa Stin cha' cuiya' 'in. ²⁴ Cha tii yu ta'a nda'an ñi, xa ngune 'in yu cha' nu ycuí' chcuua yu can', lyee 'a ycuén tique' yu. ²⁵ Xacan' msi'ya Jesús 'in nchga yu, lo' juin ñi: 'Un cua' jlyo ti' um si'yana tsalca yu nu ndlo tñan quichen tnu, si'ya cha' cuiya' 'in yu n'ni x'nan ne' 'in yu, lo' yu nu ndon loo 'in yu tla 'a ndlo can'

tñan. ²⁶ Una si'i cuaña'an cu'ni um, cui' ca nu cha' nde'en um nchca ti' um ca um nu ndon loo, can' nu tucua tloo nchgaa tucui. ²⁷ Nu nchca ti' ca nu ndon loo, can' nu ca nguso 'in nchgaa tucui. ²⁸ Si'yana Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, a llyan nan ñi nu ca nguso 'in ñi, cui' ca nu si'yana ca ñi nguso 'in nchgaa tucui, lo' taa ñi chendyu 'in ñi si'yana tyi'o laa qui'an nten.

Tucua yu cuityin' nguila xaa quiloo

²⁹ Xa mdijin jun tu'hua quichen Jericó, qui'an 'a nten mducui ncha'an 'in jun. ³⁰ Tu'hua tucueen can' nducua tucua yu cuityin', xa ngune 'in yu si'yana ndijin Jesús can', msi'ya cueen yu 'in ñi: Ñi X'nan hua, Sñe' ta nten 'in Davi, ña'an 'tnan ti' um 'in hua. ³¹ Scasca nu ngusun lo'o 'in yu si'yana chcua seen tu'hua yu, una nde lye la msi'ya yu 'in ñi: Ñi X'nan hua, ta nten 'in Davi, ña'an 'tnan ti' um 'in hua. ³² Xacan' ycan' ton Jesús, msi'ya ñi 'in yu lo' juin ñi: ¿Ñi na ta nchca ti' um? ³³ Mxcuen yu: Ñi X'nan hua, nchca ti' hua si'yana quila xaa quiloo hua. ³⁴ Jesús mña'an 'tnan ti' 'in yu, yla' ñi quiloo yu, cui' xaa nguila xaa quiloo yu, lo' mducui ncha'an yu 'in ñi.

21

Xa yten Jesús quichen Jerusalén

¹ Xa cua' tiyaa ti jun quichen Jerusalén, cui' ti can' ndi'in quichen Betfagé se'en nducua qui'ya Olivo, xacan' ngua'an tñan Jesús 'in tucua yu ta'a nda'an ñi. ² Lo' juin ñi 'in yu: Yaa um se'en ndi'in quichen lyo' ti cua, can' quiija lyoo um nchcan' ton sca burra lo'o sñe', xtin' um 'in 'in lo' quian lo'o um

'in 'in. ³ Cha' ntsu'hui nu cuñicha' 'in um nde'en la cha', ljuin um 'in: Ñi X'nan na nchca ti' 'in 'in, una cui' xaa quian lo'o hua 'in 'in. ⁴ Nchgaa cha' re yato'o na si'yana tsa tucua cha' nu mxiycui' Ndiose 'in nguso 'in ñi cua' s'ni, xa juin yu: ⁵ —Chcui' um lo'o ne' Jerusalén: Ña'an um jan ñi, nde cua' ljaan ñi nu lca Ree 'in um, suun ña'an ndi'in cha' 'in ñi, nducua ñi chon' sca burru cune' ti, sñe' sca 'ni nu ndyi'ya yu'hua—. ⁶ Yu ta'a nda'an Jesús yaa yu, lo' m'ni yu ña'an nu ngulo ñi tñan 'in yu. ⁷ Nguian lo'o yu 'in burra can' lo'o sñe' 'in, lo' msla scua yu ste' yu chon' 'in, lo' mducua ñi 'in 'in. ⁸ Nten qui'an can' mdyisnan msla sti ne' ste' ne' tucueen ljaan ñi, ntsu'hui nu ncha stan' quixin', ticui' cuaña'an ndyi'in tyaa ne' 'in na tucueen ljaan ñi. ⁹ Nten nu nducua loo can' lo'o nu ljaan nde chon' nechui' ne': ¡—Culo laa um 'in hua—, 'un ñi nu lca Sñe' ta nten 'in Davi! ¡—Tlyu cha' tsu'hue ntsu'hui 'in ñi nu ljaan lo'o cha' cuiya' 'in Ñi X'nan na! ¡Culo laa um 'in hua—, 'un ñi nu nducua la ni' cuaan! ¹⁰ Xa yten ñi Jerusalén, ña'aan quichen ne' nguilo ti'in ne', lo' nechui' ne': ¿Tucui ca lca yu re? ¹¹ Nten nu nducui ncha'an can' juin ne': Nde nu lca Jesús, ñi nu nxiycui' Ndiose 'in, nu mdo'o quichen Nazaret se'en lyi'ya loo Galilea.

Ngulo Jesús 'in nten ni' lyaa

¹² Xacan' yten Jesús ni' lyaa se'en ngui'ni tnu ne' 'in Ndiose, ngulo ñi 'in nchgaa nu ndyujui' na lo'o nu nsi'i na, mxitlyu ñi msa se'en nducua yu nu nxitsa'an tñi, lo'o yca xlya 'in yu nu ndyujui' quiñi, ¹³ lo' juin ñi: Ndeña'an nguinu scua sca cha' loo quityi 'in Ndiose: —Na'an ñan lca na se'en nechui'

lyi'o ne' 'ñan—, lo' 'un ngui'ni um 'in na lca na — na'an tyi yu cunan—. ¹⁴ Se'en ndlyu ñi ni' lyaa can', mdiyan lo'o ne' 'in nu cuityin' lo'o nu co' quiya', lo' m'ni chca ñi 'in. ¹⁵ Una yu nu ndlo tñan ni' lyaa lo'o ne' escriba, lyee ycuen tique' ne' xa na'an ne' cha' nu tnu ngui'ni ñi, a cunta ne 'in ne' ña'an nchcui' yu suhue ti ni' lyaa can': ¡—Culo laa um 'in hua —, 'un ñi nu lca Sñe' ta nten 'in Davi! ¹⁶ Lo' juin ne' 'in ñi: ¿Ta ne 'in cha' nu nchcui' yu suhue ti re? Xacan' mxcuen Jesús 'in ne': Nen 'ñan, ¿ta na a nchca chcui' um cha' re: —Ndiose m'ni ñi cha' si'yana tu'hua nu suhue ti lo'o nu ti' nguiti' cu'ni tnu 'in ñi—? ¹⁷ Xacan' mxnu ton ñi 'in ne', mdo'o ñi nguiaa ñi quichen Betania, can' nguinu ñi sca tla.

Msu'hua Jesús yuhue' 'in yca higo

¹⁸ Tlya ti xca tsaan can' mxitucui ñi nde quichen Jerusalén, lo' mdyisnan ngute' ti' ñi. ¹⁹ Tu'hua tucueen can' na'an ñi nducua sca yca higo, mdiyaa ñi se'en nducua na, lo' na'an ñi si'yana a lyi'yu mti loo na, cui' ca nu chacui' lca' ti na nducua. Lo' juin ñi 'in na: Ñi xca tsaan, lo' a ña'an 'a cui'yu mti loo. Cui' xaa ngutyi yca higo can'. ²⁰ Xa na'an yu ta'a nda'an ñi cha' re, lyee 'a yuhue ti' yu lo' nchcui' yu: ¿Ña'an ta ncua ngutyi yca re cui' xaa? ²¹ Mxcuen Jesús 'in yu: Nu cha' ñi cunen lo'o um, cha' 'un tsa qui'an ti' um lo' a cu'ni tucua ti' um, si'i tsaña'an m'nin tin lo'o yca higo re tca cu'ni um, cui' ca nu tca chcui' um lo'o qui'ya cua: Tyi'o se'en nducua lo' tsa yu'hui la loo tyi'a tujo'o, lo' cui' cuaña'an tsato'o. ²² Cha' tsa qui'an ti' um, chcuan um cunta nchгаа cha' nu jñan um 'in Ndiöse.

Mñicha' ne' 'in Jesús si'ya cha' cuiya' 'in ñi

23 Yato'o xiya' yten ñi ni' lyaa, lo' yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa, lo'o qui'yu cula mdiyaa ne' se'en ndlo'o ñi 'in nten can', lo' juin ne' 'in ñi: ¿La jui cha' cuiya' 'in nu ngui'ni cha' re, lo' ti nu mdaa 'in na 'in? 24 Mxcuen Jesús 'in ne': Lo'on nan' nchca tin' cuñichan' 'in um sca cha', lo' cha' xcuen um 'ñan lo'o cha' re, xacan' quitsan' 'in um la jui cha' cuiya' nu ngui'nin cha' re. 25 Tsaña'an nu mducua tya yu Xuhua 'in nten, ¿la mdo'o cha' cuiya' can'? ¿Se'en nducua Ndiose, uta tso' 'in nten chendyu? Xacan' scasca ne' mñicha' ta'a ne': Cha' ljuin na si'yana la ni' cuaan mdo'o cha' cuiya' can', tina'an xcuen yu 'in na, ñi cha' a ya qui'an ti' na cha' can'. 26 Cha' ljuin na si'yana nten chendyu mdaa cha' cuiya' can', una a tca chcuí' na cuaña'an, si'yana ña'aan quichen ne' cua' jlyo ti' ne' si'yana yu Xuhua can' ncuá yu sca nu mxiycui' Ndiose 'in. 27 Xacan' mxcuen ne' 'in Jesús: A jlyo ti' hua. Juin ñi 'in ne': Ñi nan' lo' a quitsan' 'in um la jui cha' cuiya' re 'ñan.

Cha' 'in yu qui'yu nu ndi'in tucua sñe'

28 ¿Ña'an ta ljuin um lo'o cha' re? Sca yu qui'yu ndi'in tucua sñe' yu, lo' juin yu 'in nu culoo can': Sñen', yaa chin' tñan 'ñan tsaan re ñii se'en nducua ti uva cua. 29 Xacan' mxcuen yu: A nchca tin' tsa'an, una chon' nde'en can' mxitsa'an yu cha' tiyaa 'in yu, lo' yaa yu. 30 Ticui' cuaña'an juin yu 'in xca sñe' yu, una sñe' yu mxcuen 'in yu: Nan' tsa'an. Una a yaa yu. 31 ¿Ti ña'an ta chcuáa yu re mducua yu tñan cha' nu ycui' sti yu? Mxcuen ne' 'in ñi: Yu nu culoo can'. Juin Jesús 'in ne': Nu cha' ñi cunen lo'o um, nten nu nducun' lati, culo nducua lati can' sten se'en ndlo Ndiose tñan que

'in um. ³² Cua' yaan yu Xuhua lo' ngulo'o yu cha' nu ñi, una a ya qui'an ti' um cha' nu ycu' yu, una nten nu nducun' lati, lo' ya qui'an ti' ne', una 'un na'an tloo um cha' re lo' a mxilo'o chon' um qui'ya ngui'ni um, ñi a ya qui'an ti' um cha' nu ycu' yu.

Yu nducun' yu'hui cunta se'en nducua ti uva

³³ Nde xca cha' nu chcuin' lo'o um: Sca yu qui'yu yta yu sca jyaan chacui' ti uva, lo' msu'hua lo'o yu 'in na, mtñan yu sca se'en tyi'o tyi'a uva can', a cunta mtñan yu sca se'en cuaan si'yana chcu' nu chu'hui cuan 'in na. Mxnu yu 'in na 'in xca tucui nda tlu'hue, lo' mdo'o yu nguiaa yu sca se'en tijyo'. ³⁴ Xa mdiyaa xaa nu ntsu'hui cha' quio' mti can', ngua'an tñan yu nguso 'in yu nu tsa chcu' cunta na nu qui'ni ca'an 'in yu. ³⁵ Una yu nu ntsu'hui cunta tñan can', cuaña'an ti m'ni yu lo'o nguso nu mdiyaa can', ntsu'hui nu mjyi'in yu 'in, lo' xca can' yjui yu, lo' xca can' mjyi'in yu quee 'in. ³⁶ Xiya' ngua'an tñan x'nan tñan can' qui'an la nguso 'in yu, una ticui' ti ña'an m'ni lyi'o yu 'in can'. ³⁷ Una la xca ti ya' can' ngua'an tñan yu 'in sñe' yu, lo' ndeña'an nguñan ti' yu: Tina'an cu'ni cunta yu cha' nu chcu' sñen' nan'. ³⁸ Una yu nu ntsu'hui cunta 'in tñan can', xa na'an yu ljyaan sñe' x'nan tñan can', ndeña'an ycu' scasca yu: Nde ljyaan yu nu ntsu'hui cha' chcu' cunta tñan re, ndla ti um lo' kujui na 'in yu, lo' quinu tñan re 'in na. ³⁹ Cui' xaa ngulo yu 'in nde chon' lo'o can', lo' yjui yu 'in. ⁴⁰ Xa caan x'nan tñan can', ¿ña'an ta cu'ni can' lo'o yu nu ntsu'hui cunta tñan can'? ⁴¹ Mxcuen ne' 'in ñi: Cu'ni lyi'o yu 'in can' a se'en 'a ña'an, lo' kujui yu 'in, lo' cunan yu xca nu chu'hui cunta tñan can', cui' nu

tyaa cunta na nu ntsu'hui cha' qui'ni ca'an 'in yu.
⁴² Lo' juin Jesús 'in ne': ¿Ta a nchca hcui' um quityi se'en nguinu scua sca cha': —Quee nu mscuan tloo yu cuityi na'an, cua' ñii lca na quee nu nsñi ton 'in na'an. Ñi X'nan na m'ni ñi cha' re, lo' nduhue ti' na cha' nu na'an tloo na—? ⁴³ Cunen lo'o um sca cha', Ndiose ntsu'hui cha' chcuan ñi cha' tsu'hue can' 'in um, lo' taa ñi 'in na 'in xca ta nten nu jlyo ti' su'hua loo 'in na. ⁴⁴ Nchgaa nu tlyu scua chon' quee can', quita ti'in can', una cha' tyu quee can' chon', quinu ta can' siya' ti. ⁴⁵ Yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa can' lo'o ne' fariseo, cui' xaa ngu'ya ne' cunta si'yana cha' 'in ne' ca ycui' ñi. ⁴⁶ Ngunan ne' ña'an nu quinu ñi, una a msti ti' ne' si'yana nguitsen ne' 'in nten quichen can', si'yana cha' nu 'in nten can' lca ñi sca nu nxiycui' Ndiose 'in.

22

Cha' 'in ree nu msu'hua sca ta'a

¹ Xiya' mdyisnan ycui' Jesús xca cha' lo' juin ñi:
² Se'en ndlo Ndiose tñan, nguiaa cha' 'in na tsaña'an ndi'in cha' 'in sca yu ree nu msu'hua ta'a se'en jui cuilyi'o sñe'. ³ Xacan' ngua'an tñan yu nguso 'in yu tsa te'en 'in nchgaa nu cua' ngua'an cha' 'in tsaa ta'a can', una a mslyaa ne' tsaa ne'. ⁴ Xiya' ngua'an tñan yu xca ta nguso 'in yu, lo' juin yu 'in: Chcui' um lo'o nchgaa nu ntsu'hui cha' caan ta'a re, si'yana cua' m'ni cha' ngujui 'ni lo'o bta cojo' 'ñan, cua' ncuu tsu'hue scua re, cua' ndi'in tiyaa nchgaa cha' re. ⁵ Una a tucui nu mdaa quiya' cha' nu ycui' yu nguso can', cui' ca nu ntsu'hui nu nguiaa loo xñan, lo' xca can' nguiaa loo cha' jyinsya 'in. ⁶ A cunta ntsu'hui nu cua' ña'an ti m'ni lyi'o 'in

yu nguso can', nu hasta lo'o yjui ne' 'in yu. ⁷ Xa ynan yu ree can' cha' re, cui' xaa ycuen tique' yu, msu'hua yu sindatu 'in yu tsa jlyo nchgaa nu yjui nguso 'in yu, lo' mdiquin yu quichen can'. ⁸ Xacan' juin yu lo'o nguso 'in yu: Nu cha' ñi si'yana cua' lca ta'a re, una nu ntsu'hui ca cha' caan, a nguilyo ti' cuan xu'hue cha' re. ⁹ Can' cha' cua' ñii, yaa um la tucueen cua, lo' chcu' um lo'o ña'an tucui ti nu quija lyoo um si'yana caan ta'a re. ¹⁰ Mdo'o yu nguso can' nguiaa yu la tucueen, lo' mdyisnan nguni yu ña'an tucui ti nu nguija lyoo yu, ne' nducun' lo'o nten tsu'hue, lo' mtsa'an yu'hui ne' se'en nchca ta'a can'. ¹¹ Xacan' yten yu ree can' nu chcu' cha' yu 'in nten can', can' na'an yu nducua sca nu a lco' te', tsaña'an nchco' nten nu ndy'an ta'a se'en ndyiyi cuilyi'o ne'. ¹² Lo' juin yu 'in: Migo, ¿ña'an ncuca yten se'en nchca ta'a re, lo' a lco' te' ña'an nu ntsu'hui cha' co'? Una yu can', ñi sca cha' lo' a mxcuen yu. ¹³ Xacan' juin yu ree can' lo'o yu nu nsu'hua na loo msa: Scan' um quiya' yu lo'o yaa' yu, lo' cuun 'in yu nde lyiya' se'en tla yta, cua xtyi ynan yu loo nu lyee tyijyin yu nu ti'i. ¹⁴ Si'yana qui'an nten jui nu msi'ya 'in, una chin' ti nu mdo'o hui.

Tñi nu msu'hua lyiya' ne' 'in César

¹⁵ Xacan' mdo'o ne' fariseo nguiaa ne', lo' m'ni cuiya' ne' cha' ña'an ntsu'hui cha' culo qui'ya ne' 'in Jesús lo'o cha' nu chcu' ñi. ¹⁶ Ngua'an tñan ne' tucua snan yu nu m'ni cha'an cha' 'in ne', lo'o nu ntsu'hui tso' 'in ne' Herode, mdiyaa ne' se'en nguilyu ñi lo' juin ne': 'Un ñi nu lca Bstro, cua' jlyo ti' hua si'yana nchcu' um lo' ndlo'o um cha' nu

ñi 'in Ndiöse, ñi a nan um ña'an nu quinu tsu'hue tiquee nten lo'o um, lo' ñi a nxñi um cunta ña'an cha' 'in nten. ¹⁷ ¿Ña'an ljuin um lo'o cha' re, ta tsu'hue cha' ti' taa na tñi nu njñan yu César, uta na a tsu'hue 'a? ¹⁸ Una Jesús ngujlyo ti' ñi si'yana nchcui' ne' lo'o cha' mañan, lo' juin ñi 'in ne': 'Un ne' nu a ñi ndi'in cha' 'in, ¿ñi cha' nan um ña'an nu su'hua um qui'ya 'ñan? ¹⁹ Tyaa um sca tñi 'ñan. Xacan' mdaa ne' sca tñi 'in ñi, nu n'ni ne' canan sca tsaan. ²⁰ Xacan' juin ñi 'in ne': ¿Tucui ta 'in lcuin nga'an chon' tñi re, lo'o niin nu nga'an 'in na? ²¹ Mxcuen ne' 'in ñi: Yu César. Lo' juin ñi 'in ne': Can' cha' tyaa um 'in César na nu qui'ni ca'an 'in yu, cui' cuaña'an tyaa um 'in Ndiöse na nu qui'ni ca'an 'in ñi. ²² Yuhue' ti' ne' xa ngune 'in ne' cha' re, xacan' ngula' ton ne' 'in ñi, mdo'o ne' nguiaa ne'.

Cha' 'in ne' ngujui nu tyiqui'o

²³ Ticui' tsaan can' mdiyaa tucua snan ne' saduceso se'en nguilyu ñi, ne' nu a ndiya qui'an ti' si'yana ndyiqui'o ne' cua' ngujui, lo' mñicha' ne' 'in ñi: ²⁴ 'Un ñi nu lca Bstro, ngua'an scua yu Moisé sca cha' lo' nchcui' na: —Cha' sca yu qui'yu caja yu, lo' ñi sca sñe' yu lo' a mdi'in lo'o cuilyi'o yu, 'ni cha' ticui' ta'a ngula yu tyi'in lyi'o 'in ne' cuna'an can', lo' cha' tyi'in sñe' ne', cu'ni ne' cunta si'yana sñe' ne' lo'o cuilyi'o ca ne' lca can'—. ²⁵ Nde sca cha' yato'o lja hua, mdi'in tsa cati yu qui'yu, sca ta'a ngula ti yu. Yu nu cula la can' jui cuilyi'o yu, lo' ngujui yu, lo' si'yana a mdi'in sñe' ne' lo'o yu, xca ta'a ngula yu mdi'in lyi'o 'in ne'. ²⁶ Ngujui can', lo' cuaña'an yato'o lo'o nu cua' nchca snan can' tsaya' mda'a cati yu can'. ²⁷ Yato'o lo'o ne'

cuna'an can' ngujui ne'. ²⁸ Xa ntsu'hui cha' tyiqui'o ne' cua' ngujui, ¿ti ña'an ta'a cati yu can' lca cuilyi'o ca ne' cuna'an can', si'yana nchgaa yu mdi'in lyi'o yu 'in ne'? ²⁹ Xacan' mxcuen Jesús 'in ne': Si'i ña'an cha' tiyaa 'in um, ¿ta na a ndyi'ya um cunta ña'an nchcui' quityi 'in Ndiose, lo' tsala ña'an tlyu cha' cuiya' 'in ñi? ³⁰ Xa ntsu'hui cha' tyiqui'o ne' cua' ngujui, a ntsu'hui 'a cha' ti' caja cuilyi'o ne', lo' ñi a taa 'a ne' cha' cuilyi'o 'in nten, cui' ca nu su'hua ña'an ndi'in cha' 'in ne' lo'o angujle 'in Ndiose la ni' cuaan. ³¹ Una cha' 'in ne' nu ntsu'hui cha' tyiqui'o, ¿ta na a nchca chcui' um quityi 'in Ndiose xa juin ñi: ³² —Nan' lcan Ndiose 'in Abraham, Ndiose 'in Isaac, Ndiose 'in Jacob—? Si'yana Ndiose a lca ñi Ndiose 'in ne' ngujui, cui' ca nu lca ñi Ndiose 'in ne' nu lo'o. ³³ Xa ngune 'in nten cha' nu ycuí' ñi, lyee nduhue ti' ne' lo'o cha' nu ndlo'o ñi.

Cha' nu ndon loo la ngulo Ndiose tñan

³⁴ Ne' fariseo xa na'an ne' si'yana Jesús m'ni ñi cha' ncuá tiin 'in ne' saduceo can', cui' xaa m'ni sca ne' cha' 'in ne' ña'an ntsu'hui cha' cu'ni ne'. ³⁵ Lja can' ntsu'hui nu ndlo'o cha' 'in lee, mñicha' 'in ñi lo'o cha' mañan, lo' juin: ³⁶ 'Un ñi nu lca Bstro, ¿ti ña'an ta cha' nu ndon loo lati nu nchcui' lee? ³⁷ Mxcuen Jesús 'in ne': —Lo'o nu chcui cusya 'in um tyaa um 'in um 'in Ndiose X'nan um, lo'o nu chcui lca tiquee um—, lo'o nchgaa cha' tiyaa 'in um. ³⁸ Nde cha' nu tlyu lati lo' ndon loo la nu ntsu'hui cha' xu'hua se'en na. ³⁹ Nu cua' nchca tucua ticui' ndon loo na: —Ña'an 'tnan ti' um 'in ta'a nten um tsaña'an n'ni um 'tnan 'in um—. ⁴⁰ Chcuáa cha' re nsu'hua lo'o na 'in nchgaa la ña'an

cha' nu nchcui' lee, lo'o cha' nu mxicyui' Ndiose 'in nguso 'in ñi cua' sñi.

¿Tucui ca sñe' 'in ñi nu lca Cristo?

⁴¹ Tsatlyu ndi'in ne' fariseo, lo' Jesús mñicha' ñi 'in ne' sca cha', ⁴² lo' juin ñi: ¿Ña'an ta ñan ti' um cha' 'in Cristo? ¿Tucui ta lca ñi? Mxcuen ne' 'in ñi: Cui' sñe' ta nten 'in Davi. ⁴³ Juin ñi xacan': ¿Ñi cha' ndlo'o naan Davi 'in ñi si'yana lca ñi X'nan yu, xa mxicyui' Espíritu 'in yu ndeña'an: ⁴⁴ —Ndiose X'nan na juin ñi lo'o Ñi X'nan: Chcua tso' cueen 'ñan lja xicu'nin 'in ta'a cusuun quinu nde tuquiya'—? ⁴⁵ Cha' Davi ndlo'o naan yu 'in ñi lca ñi X'nan yu, ¿ña'an ta lca ñi sñe' ta nten 'in yu cha' na can'? ⁴⁶ Una a tucui nu ncua mxcuen 'in ñi lo'o cha' re, lo' ñi a tucui 'a msti ti' cuñicha' 'in ñi nde'en la cha'.

23

Ycui' Jesús cha' 'in ne' escriba lo'o ne' fariseo

¹ Xacan' mdyisnan ycui' Jesús lo'o nten can' tsatlyu lo'o ta'a nda'an ñi, lo' juin ñi: ² Ne' escriba lo'o ne' fariseo nchcua ne', lo' ndlo'o ne' cha' 'in lee nu mxnu scua Moisé. ³ Ca ja'an um lo' tucua um tñan cha' nu nchcui' ne', una a nchca cha' cu'ni um ña'an nu n'ni ne', si'yana nchcui' ne' sca cha' lo' a n'ni ne' 'in na. ⁴ Si'yana nxi 'ya ne' yu'hua nu ti'in 'in nten lo'o cha' nu ndlo'o ne', una cha' nu 'in ne', ñi tsachin' ti lo' a lca tiquee ne' qui'ni ca'an ne' 'in na. ⁵ Tsaloo ti n'ni ne' tñan tsu'hue si'yana caja nu chcua quilloo 'in ne', nducui ti' ne' ncha'an ycha' Ndiose tuchcan ne' lo'o scun ne', lyee la que ña'an nu ntsu'hui ca cha' cu'ni ne', ticui'

cuaña'an n'ni chu'hue ne' tu'hua ste' ne'. ⁶ Nducui ti' ne' nchcu siin ne' se'en nchcua yu nu ndon loo lati, ticui' cuaña'an nan ne' se'en tsu'hue la nchcua ne' se'en n'ni tnu ne' 'in Ndiose. ⁷ Nducui ti' ne' ndyijyi nu chcui' cha' 'in ne' lo'o suun ña'an se'en nchca quiya', uta ndlo'o naan ne' 'in: Bstro, Bstro. ⁸ Una 'un a tucua tloo um caja nu chcui' lo'o um, Bstro, si'yana scati ñi nu lca Bstro, cui' Cristo, lo' nchgaa la ña'an um lca um chacui' ta'a ngula um. ⁹ A nchca cha' culo'o naan um 'in sca yu qui'yu, Stina, si'yana scati Ndiose nu nducua ni' cuaan lca Stina. ¹⁰ Ñi a tucua tloo um si'yana caja nu culo'o naan 'in um, Bstro, si'yana scati ñi nu lca Bstro, cui' Cristo. ¹¹ Nu ndon loo lati ntsu'hui lja um, can' nu ntsu'hui cha' ca nguso 'in um. ¹² Si'yana nu scuen cuaan 'in ticuii', caja nu cu'ni lyo' 'in, lo' nu cu'ni lyo' 'in caja nu scuen cuaan 'in. ¹³ ¡'Tnan ca 'un ne' escriba lo'o ne' fariseo, a ñi ndi'in cha' 'in um! Si'yana nchcui ndijin um tloo nten chendyu nu nchca ti' sten se'en ndlo Ndiose tñan, ñi ycuí' um lo' a nguiten um lo' ñi a ndaa um ya' sten nten. ¹⁴ ¡'Tnan ca 'un ne' escriba lo'o ne' fariseo, a ñi ndi'in cha' 'in um! Si'yana ndlyaa um na'an 'in ne' cuna'an nu nguinu lo'o cha' ycuí' ti, lo' si'yana a ca chcan' cha' ngunan' nu ngui'ni um, can' cha' chaan nchcui' lyi'o um 'in Ndiose, una si'ya cha' re tlyu la yuhue' nso' tucua um chon' um. ¹⁵ ¡'Tnan ca 'un ne' escriba lo'o ne' fariseo, a ñi ndi'in cha' 'in um! Si'yana ndyi'an snan sti um sca chcui chendyu si'yana cu'ni um canan siya' cua' tsu'hue scati nu sten tso' 'in um, lo' cha' cua' m'ni um canan 'in can', ndla lati tsa'a can' loo quii' que 'in um. ¹⁶ ¡'Tnan ca 'un nu nchcun cha' tiyaa 'in, lo'

ndlo'o um 'in xca tucui! Cha' ntsu'hui nu ndlo ca 'in lo'o cha' 'in laa, a sca ntsu'hui lyoo na, una cha' ndlo'o naan can' oro nu ntsu'hui ni' lyaa, la xacan' nguinu scua tla cha' nu nchcui' can'. ¹⁷ ¡'Un ne' tinto lo' nchcun cha' tiyaa 'in um! ¿Ti ña'an ta cha' re nu ndon loo la, oro uta na laa se'en ntsu'hui oro can'? ¹⁸ A cunta nchcui' um: Cha' ntsu'hui nu ndlo ca 'in, lo' ndlo'o naan loo se'en n'ni tnu na Ndiose, a sca ntsu'hui lyoo na, una cha' ndlo'o naan can' lcuan nu nscua loo can', xacan' nguinu scua tla cha' nu nchcui' can'. ¹⁹ ¡Tiji 'a nan um lo' nchcun cha' tiyaa 'in um! ¿Ti ña'an ta cha' re nu ndon loo la, lcuan can' uta na se'en ndyi'ya na lcuan tloo Ndiose? ²⁰ Si'yana nu ndlo ca 'in, lo' ndlo'o naan loo se'en n'ni tnu na Ndiose, si'i tsaloo ti se'en can' nsu'hua loo can', cui' ca nu lo'o lcuan nu nscua can' ndlo ca 'in lo'o na. ²¹ Nu ndlo ca 'in lo'o cha' 'in laa, si'i tsaloo ti 'in laa nsu'hua loo can', cui' ca nu lo'o Ndiose ndlo ca 'in. ²² Lo' nu ndlo ca 'in lo'o ni' cuaan, si'i tsaloo ti ni' cuaan nsu'hua loo can', cui' ca nu lo'o se'en nducua Ndiose, tsatlyu lo'o ñi ndlo ca can' 'in. ²³ ¡'Tnan ca 'un ne' escriba lo'o ne' fariseo, a ñi ndi'in cha' 'in um! Si'yana scasca quixin' nu ndyu'hui loo scua ndaa um tsachin' can' 'in Ndiose, lo' nxnu ca'an chon' um cha' nu ndon loo lati nchcui' lee: Nu chcui ncha'an na cha' nu ñi, lo' ña'an 'tnan ti' na 'in nten, lo' tsa qui'an ti' na 'in Ndiose. Nde cha' nu ndon loo nu ntsu'hui cha' cu'ni um, una si'i can' cha' cula' ti' um cu'ni um nchgaa la ña'an cha' can'. ²⁴ ¡'Un nu nchcun cha' tiyaa 'in lo'o cha' nu ndlo'o um! Nducua hui um na nu ndyi'yo um si'yana a ycuin' um cuiya', una ndiyato'o ycuin' um sca camello. ²⁵ ¡'Tnan ca 'un ne' escriba lo'o ne' fariseo, a ñi ndi'in cha' 'in

um! Si'yana nji'an um nde chon' vaso lo'o nde chon' qui'nán se'en nchcu um, una nde ni' cusya 'in um mtsa'an yu'hui cha' ngunan', a cunta lo'o cha' cunan. ²⁶ ¡'Un ne' fariseo nu nchcun cha' tiyaa 'in! Cha' cua na suhui um culo nducua la nde ni' vaso lo'o qui'nán 'in um, cuaña'an lo'o chon' na quinu luhui. ²⁷ ¡'Tnan ca 'un ne' escriba lo'o ne' fariseo, a ñi ndi'in cha' 'in um! Si'yana su'hua ña'an nguiaa cha' 'in um lo'o sca tucuaa nu tsu'hue ña'an mten, una nde ni' na mtsa'an yu'hui tijyan ne' ngujui lo'o nchgaa loo na nu coo'. ²⁸ Cui' cuaña'an nguiaa cha' 'in um, n'ni um cha' si'yana ñi ndi'in cha' 'in um tloo ta'a nten um, una nde ni' cusya 'in um mtsa'an yu'hui cha' cuiñi lo'o cha' nducun'. ²⁹ ¡'Tnan ca 'un ne' escriba lo'o ne' fariseo, a ñi ndi'in cha' 'in um! Si'yana ntñan tucua um tucuaa se'en mtsi' yu nu mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni, lo' n'ni chu'hue um tucuaa se'en mtsi' nten tsu'hue, ³⁰ lo' nchcui' um xacan': Cha' cua na mdi'in na ti' xa mdi'in nten cula 'in na, a ca ta'a lo'o na 'in nu yjui 'in yu nu mxiycui' Ndiose 'in. ³¹ Lo'o cha' re ndaa um suun si'yana lca um ticui' ta nten nu yjui 'in yu nu mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni. ³² Can' cha' tsa quiñan la um cu'ni um nchgaa tñan ngunan' nu m'ni nten cula 'in um. ³³ ¡'Un lca um ña'an nchca ti' 'ni la, lo' lca um sñe' ne' cuiñi! ¿Ña'an ta tyi'o laa um loo quii' si'ya yuhue' nducua chon' um? ³⁴ Can' cha' nda'an tñan 'in yu nu nxiycui' Ndiose 'in lja um, lo'o yu nu tiyaa, yu nu ndlo'o 'in um. Una ntsu'hui can' cujui um 'in lo' hasta jyi'in ca'an um 'in loo cusi, lo' ntsu'hui nu jyi'in um 'in se'en n'ni tnu um 'in Ndiose, a cunta chcui ncha'an um 'in can' scasca quichen, ³⁵ cui' si'yana caan yuhue'

chon' um si'ya nchгаа tne nu nguilo 'in nten nu suun nu mdi'in loo chendyu re, ti' tne nu mslo ne' 'in Abel hasta lo'o nu 'in Zacaría, sñe' Berequía, yu nu yjui nten cula 'in um ni' lyaa. Lo' tlu'hue la se'en yjui ne' 'in yu, sca tso' can' nducua se'en ndiquin tucua ne' 'ni, lo' xca tso' can' nducua laa. ³⁶ Nu cha' ñi cunen lo'o um, nchгаа cha' re caan na chon' ta nten nu ndi'in cua' ñii.

Ngu'ya tu'hua tiquee Jesús si'ya Jerusalén

³⁷ ¡Jerusalén, 'un nu ndi'in Jerusalén, ndujui um 'in nu nxiycui' Ndiose 'in, lo'o quee ti ndujui um 'in nu nda'an tñan Ndiose 'in um. Tsala ña'an tyun ya' ncua tin' xo' ti'in 'in um, tsaña'an nxo' ti'in cutu 'in sñe' 'in nde ni' jlyu'hue 'in, una a mslyaa um. ³⁸ Ña'an jan ñi, —tiyaa xaa quinu tucua lja na'an re—. ³⁹ Cunen lo'o um sca cha', a ntsu'hui 'a cha' ña'an tloo um 'ñan, cha' si'i la xa nu chcui' um: —Tlyu cha' tsu'hue ntsu'hui 'in ñi nu ljaan lo'o cha' cuiya' 'in Ñi X'nan na—.

24

Ntsu'hui cha' jlyo laa 'in ne' judio

¹ Xa mdo'o Jesús ni' lyaa can', yu ta'a nda'an ñi mdiyaa yu cui' la se'en ndon ñi, lo' ngulo'o yu 'in ñi tsala ña'an tlyu nguiaa' laa can'. ² Mxcuen ñi 'in yu: ¡Na'an um tsala ña'an nguiaa' na! Nu cha' ñi cunen lo'o um, ntsu'hui cha' cuten na re, ñi xca quee lo' a quinu scua 'a na chon' ta'a na.

Xa nu tsatii chendyu

³ Lja nducua ñi loo qui'ya Olivo can', sca cunta mdiyaa yu ta'a nda'an ñi cui' la se'en nducua ñi, lo' juin yu: Quitsa' um 'in hua cha' ñi xaa tsato'o cha'

re, lo' ñi lyijyi cha' ca chcan' loo xa quiaan um uta xa tsatii chendyu re. ⁴ Mxcuen Jesús 'in yu: Xñi um cunta si'yana a tucui nu cuñilyi'o 'in um. ⁵ Si'yana qui'an 'a nu caan, lo' cu'ni 'in si'yana lyaan lo'o cha' cuiya' 'ñan, lo' chcui': Nan' lcan Cristo. Qui'an 'a nten cuñilyi'o can'. ⁶ A cunta cunan um cha' si'yana cua' ngui'ni ne' cusuun se'en tijyo' lo'o se'en cui' ti, una a su'hua um cha' nduhue ti' tiquee um si'yana nchgaa cha' re ntsu'hui cha' ca na, una si'i can' cha' cua' tsatii chendyu re. ⁷ Ntsu'hui cha' xuun quichen tnu lo'o ta'a quichen tnu na, lo' sca chcui chendyu tyi'in suun ne'. A cunta scasca se'en ntsu'hui cha' qui'ya bju'ñan lo'o quicha, lo' ntsu'hui cha' quiñan lyee ya'. ⁸ Nchgaa cha' re lca nu ti'i nu tca tyisnan. ⁹ Xacan' tyaa ne' 'in um se'en tyijyin um nu ti'i, lo' kujui ne' 'in um, lo' chcua tyi'iin tso' ntsu'hui cha' xcuan tloo ne' 'in um si'ya cha' 'ñan. ¹⁰ Qui'an 'a nten tyi'o tso' ne' sii' Ndiose, scasca ne' tnan' ta'a ne', a cunta xcuan tloo ta'a ne'. ¹¹ Qui'an 'a nu cuiñi chcui' si'yana Ndiose nxiycui' 'in, lo' tsacua qui'an nu cuñilyi'o can'. ¹² Lo' si'yana lyee 'a cua' yton qui'ya, nguiaa ndiyatii cha' tsu'hue nu ntsu'hui tiquee ne' scasca ne'. ¹³ Una nu tla ndon hasta ya' tsatii cha' nu nchca loo chendyu re, can' nu tyi'o laa. ¹⁴ Una cha' tsu'hue 'in Ndiose caja nu chcui' 'in na sca chcui chendyu, ña'an ca si'yana ca cuiya' ti' ne' cha' re, xacan' tsatii cha' nu nchca loo chendyu re. ¹⁵ Can' cha' xa ña'an um cua' nchca —cha' ngunan' se'en n'ni tnu ne' 'in Ndiose—, tsaña'an cha' nu mxiycui' Ndiose 'in Daniel (can' cha' qui'ya um cunta, 'un nu nchcui' quityi re). ¹⁶ Xacan' nu ndi'in se'en

lca Judea, xnan yu'hui can' nde loo qui'ya. ¹⁷ Nu nguilyu nde que na'an 'in, a bla 'a qui'ya can' lyoo na ndi'in ña'an 'in. ¹⁸ Cuaña'an nu ngui'ni tñan ni' quixin', a bla 'a 'in can' ti' quia 'ya ste'. ¹⁹ Una 'tnan ca ne' cuna'an nu cua' xcaña'an nxiton, lo'o nu cune' sñe'. ²⁰ Can' cha' jñan um 'in Ndiose si'yana a tsato'o cha' re tsaan nu tlya', uta tsaan nu nxitñan' na, ²¹ si'yana ntsu'hui cha' caan —scasca nu ti'i tnu nu a nchca siya' tsato'o ti' xa mtñan Ndiose chendyu, ñi a ntsu'hui 'a cha' ti' caan la na—. ²² Cha' Ndiose a si'yu co' ñi cha' re, a tucui nu tyi'o laa, una si'ya nten nu cua' mdo'o hui 'in ñi, can' cha' si'yu co' ñi cha' re. ²³ Cha' nde'en nu ljuin lo'o um: Ña'an jan ñi, nde ndon Cristo, uta cha' ljuin: La cua ndon ñi. A tsa qui'an ti' um 'in can'. ²⁴ Si'yana ntsu'hui cha' caan scasca nu cuiñi lo' ljuin si'yana lca Cristo, a cunta chcui' si'yana Ndiose nxiycui' 'in, lo' cu'ni can' scasca cha' nu tnu se'en nu kuhue ti' nten 'in, lo' hasta lo'o nu cua' ngulohui Ndiose 'in cuñilyi'o, cha' cua na tca 'in. ²⁵ Cua' msu'hua tiyaan 'in um lo'o cha' re. ²⁶ Can' cha', cha' ntsu'hui nu ljuin lo'o um: Ña'an jan ñi, la se'en ngutyi cua nguilyu ñi, a tsa um. Uta ljuin: Nde ña'an cua nducua. A tsa qui'an ti' um. ²⁷ Tsaña'an nchca ti' xa ndyuhui ni' cuaan, lo' nxyti xaa scasca tso', cuaña'an ca chcan' quiaan Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan tiyaa xaa. ²⁸ Se'en xtyi nu ngujui, can' ntsu'hui cha' quio' ti'in laxo.

Xa quiaan Cristo xiya'

²⁹ Cui' ña'an lcaa xa cua' mdijin nchгаа nu ti'i can', —ntsu'hui cha' qui'ya tla loo cucha, ñi coo' lo' a tyu'hui 'a xaa 'in na, cuii nu nducua ni' cuaan

ntsu'hui cha' quilo na, lo' ña'aan ni' cuaan ntsu'hui cha' quiñan tucui na—. ³⁰ Xacan' ca chcan' loo Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan. —Nchgaa nten chendyu qui'ya tu'hua tiquee ne'—, lo' ña'an tloo ne' 'in —Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan quiaan ñi ni' ndlaa— lo'o sca cha' cuiya' nu tlyu, lo'o sca xaa tsu'hue ña'an. ³¹ Xacan' tyi'o ne sca cuhii, cui' ña'an lcaa ca'an tñan ñi angujle 'in ñi, nu tsa xo' 'in nchgaa nu cua' mdo'o hui 'in ñi ta'a jacua nscan chendyu. ³² Xñi um cunta ña'an nguiaa cha' 'in sca yca higo: Xa ña'an um cua' tyisnan chcua lca' cojo' na, cua' jlyo ti' um si'yana cua' nchcui cuii' cha' quila quioo. ³³ Cui' cuaña'an xa ña'an um cua' nchca nchgaa cha' re, ca jlyo ti' um si'yana cua' nchcui cuii' cha' quiaan ñi. ³⁴ Nu cha' ñi cunen lo'o um, ti' ndi'in ta nten re xa tsato'o nchgaa cha' re. ³⁵ Ni' cuaan lo'o chendyu re, a la 'a quine cueen na tiyaa xaa, una cha' nu nchcui' lo'o um, tsala xaa quinu scua na. ³⁶ A tucui nu jlyo ti' ñi tsaan lo' ñi braa tsato'o cha' re, ñi angujle nu ndi'in ni' cuaan, cui' ca nu scati Stin jlyo ti' ñi cha' re. ³⁷ Tsaña'an yato'o xa mdi'in yu Noé, cuaña'an tsato'o xa quiaan Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan. ³⁸ Xa ti' lyijyi caan quio tnu can', nchcu ne', ndyi'yo ne', ndyija cuilyi'o ne', lo' ndaa ne' cha' cuilyi'o 'in ta'a nten ne', tsaya' mdiyaa tsaan yten yu Noé ni' yca na'an can'. ³⁹ Ngu'ya ne' cunta cha' can' la cua' mdyisnan quio tnu lo' ngujlyo na 'in ne' nchgaa ne', cuaña'an tsato'o xa quiaan Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan. ⁴⁰ Tucua yu ngui'ni tñan ni' quixin', sca can' quia lo'o ñi 'in, lo' xca can' quinu ton. ⁴¹ Tucua ne' cuna'an ndiyo, sca can'

quia lo'o ñi 'in, lo' xca can' quinu ton. ⁴² Can' cha' tyi'in tiyaa um, si'yana a jlyo ti' um ñi braa quiaan Ñi nu lca X'nan um. ⁴³ Una ca jlyo ti' um cha' re: Cha' cua na ca jlyo ti' x'nan na'an ñi braa caan yu cunan, cua' lca ndon tiyaa can', lo' a cui'ya yu na nu ndi'in 'in. ⁴⁴ Cuaña'an 'un, tyi'in tiyaa um, si'yana Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan ntsu'hui cha' quiaan ñi lja nu a sca cha' ntsu'hui tiquee um. ⁴⁵ ¿Ti nu lca nguso nu ñi ndi'in cha' 'in lo' tiyaa? Ta si'i cui' yu nguso nu mxnu x'nan cunta 'in lo'o nchgaa loo tñan, si'yana tyi'in tiyaa yu lo' taa yu na nu cunajo'o 'in nu ndi'in na'an can'. ⁴⁶ Tsu'hue ca xu'hue yu nguso can', cha' cuaña'an ngui'ni yu xa quila x'nan yu. ⁴⁷ Nu cha' ñi cunen lo'o um, x'nan nguso can' xnu cunta 'in yu lo'o nchgaa la ña'an tñan can'. ⁴⁸ Una yu nguso can', cha' lca yu sca nu nducun' lo' tyisnan tyi'an cha' tiquee yu, lo' ljuin yu: Ñi x'nan a quila ñi cui' xaa, ⁴⁹ lo' tyisnan jyi'in yu 'in nchgaa la ña'an yu nguso can', lo' tyi'an yu lo'o yu cu'hui, ⁵⁰ lo' cha' quila x'nan yu sca tsaan nu a nta yu 'in, lja nu a sca cha' ntsu'hui ti' yu, ⁵¹ tsaloo ti xitijin can' 'in yu nu ti'i, lo' su'hua 'in yu sca se'en ti lo'o nu cuiñi, can' xtyi ynan yu loo nu lye tyijyin yu nu ti'i.

25

Cha' 'in tsa tii ngüi' tsa suhue ti

¹ Tsaña'an ndlo Ndiöse tñan, nguiaa cha' 'in na ña'an ndi'in cha' 'in tsa tii ngüi' tsa suhue ti, nu ta'a nguiaa 'in xen nu chcuan cunta 'in cuilyi'o, lo' yaa' ne' nducua quii' nu ndu'hui xaa 'in ne'. ² Tsa ca'yu ne' can' tiyaa ne', lo' cha ca'yu ne' tinto ne'.

³ Nu tinto can' msñi se'en ndiquin quii' can' 'in, una a lyi'ya xca ta ceite nu ti' tiquin la. ⁴ Una ne' nu tiyaa can', msñi ne' se'en ndiquin quii' can' 'in ne' tsatlyu lo'o xca te'en ceite. ⁵ Yu nu ndyijyi cuilyi'o can' a mdiyaan yu cui' xaa, lo' mdyisnan yaan sla ngüi' can', lo' yja' ngüi'. ⁶ Xa mdiyaa tlu'hue tla mdyisnan ycui' cueen nten can' lo' nchcui' ne': Nde cua' ljaan yu nu ndyija cuilyi'o can', yaa um lo' tsa tucua um 'in. ⁷ Xacan' mdyi'o sla ngüi', lo' mdyisnan m'ni chu'hue ngüi' se'en ndiquin quii' can' 'in ngüi'. ⁸ Nu tinto can' juin 'in nu tiyaa can': Tyaa um tsachin' ceite 'in hua si'yana a xlyaa na re xñi quii' 'in na. ⁹ Una ngüi' nu tiyaa can' mxcuen: Tsu'hue lati tsa si'i um ceite nu cunajo'o 'in um, si'yana a sca na tsa lyijyi na 'in na. ¹⁰ Lja mdo'o ne' nguia si'i ne' ceite can', mdiyaan yu nu ndyija cuilyi'o can', lo' ngüi' nu cua' ndon tiyaa can' tsatlyu yten ña'an lo'o yu nu ndyija cuilyi'o can', xacan' mhcun tuna'an can'. ¹¹ Chon' nde'en can' nguila cha ca'yu ngüi' can', lo' nchcui' ngüi': jÑi X'nan hua, Ñi X'nan hua, xla um tuna'an re lo' sten hua! ¹² Una mxcuen ñi 'in ne': Nu cha' ñi cunen lo'o um, a ndyu'hui lyoon 'in um. ¹³ Can' cha' tyi'in tiyaa um, si'yana a jlyo ti' um ñi tsaan lo' ñi braa caan Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan.

Cha' 'in yu nu mhcuan cunta tñi

¹⁴ Tsaña'an ndlo Ndiose tñan, nguiaa cha' 'in na ña'an ndi'in cha' 'in sca yu cua' tsa sca se'en tijyo', lo' msi'ya yu nguso 'in yu si'yana xnu yu cunta tñan can' 'in. ¹⁵ Mdyaa yu cunta 'in sca yu nguso can' ca'yu millon tñi, lo' xca can' mhcuan cunta tucua millon, xca can' mhcuan cunta sca

millon, cunda scaa yu cua' ña'aan cunta ti' yu lo'o tñi. Xacan' mdo'o x'nan tñan can', nguiaa sca se'en tijyo'. ¹⁶ Yu nu mhcuan ca'yu millon can', m'ni yu jyinsya lo' m'ni yu canan cha ca'yu millon tñi. ¹⁷ Ticui' cuaña'an m'ni yu nu mhcuan cunta tucua millon can', m'ni yu canan chcua millon lo'o na. ¹⁸ Una yu nu mhcuan sca millon can', yato'o mjñi yu sca tuyuu lo' msu'hua cutsi' yu tñi nu mdaa x'nan yu. ¹⁹ La cua' s'ni can' nguila x'nan nguso can', mdyisnan mjñan cunta 'in yu nguso can'. ²⁰ Mdiyaa yu nu msñi ca'yu millon can', lo'o cha ca'yu millon lyi'ya yu, lo' juin yu: Ñi x'nan hua, nde tyaan ca'yu millon nu mxnu um cunta 'ñan, a cunta nde cha ca'yu millon nu m'nin canan lo'o na. ²¹ Xacan' juin x'nan yu: Tsu'hue 'a ña'an nu m'ni, nu'huin lca sca nguso nu tsu'hue lo' ñi ndi'in cha' 'in. Lo'o tsachin' cunta nu nguinu yaa' mdo'o ñi cha' 'in, cua' ñii qui'an la cunta tyaan 'in, lo' tsatlyu ca tsu'hue chu'hui tiquee lo'o ñi nu lca x'nan. ²² Xacan' mdiyaa yu nu msñi tucua millon can', lo' juin yu: Ñi x'nan hua, nde tyaan tucua millon nu mxnu um cunta 'ñan, a cunta nde chcua millon nu m'nin canan lo'o na. ²³ Juin x'nan yu lo'o yu: Tsu'hue 'a ña'an nu m'ni, nu'huin lca sca nguso nu tsu'hue lo' ñi ndi'in cha' 'in. Lo'o tsachin' cunta nu nguinu yaa' mdo'o ñi cha' 'in, cua' ñii qui'an la cunta tyaan 'in, lo' tsatlyu ca tsu'hue chu'hui tiquee lo'o ñi nu lca x'nan. ²⁴ Xacan' mdiyaa yu nu msñi sca millon can', lo' juin yu: Ñi x'nan hua, jlyo tin' si'yana 'un lca um sca nu tla cha' 'in, lo' nxo' um na nu a ntya um, lo' nxo' um tñan 'in xca tucui, ²⁵ lo' si'yana ytsen culyijyin tñi re 'in

um, can' cha' msu'huan cutsin' 'in na tuyuu, una nde tyaan na 'in um. ²⁶ Mxcuen x'nan yu 'in yu: Nu'huin lca sca nguso nu nducun' lo' ndaja, cua' jlyo ti' si'yana nxon' na nu a ntyan, lo' nxon' tñan 'in xca tucui. ²⁷ Cha' cua na mdaa um tñi 'ñan mjñi' xca tucui, lo' xa xitucuin chcuan 'in na lo'o sñe' na. ²⁸ Chcuan um tñi cua 'in yu, lo' tyaa um 'in na 'in yu nu cua' ndi'in tii millon 'in. ²⁹ Si'yana nu cua' jui cha' tsu'hue 'in, nde caja nu taa la na 'in lo' ca qui'an la na 'in, una nu a jui cha' tsu'hue 'in, hasta lo'o tsachin' na nu cua' ndi'in 'in, caja nu chcuan lyijyi 'in na. ³⁰ Yu nguso nu a ncuca tñan re, lyoo um 'in yu nde lyiya' se'en tla yta cua, can' xtyi ynan yu loo nu lyee tyijyin yu nu ti'i.

Xa ca xñan bsya 'in nten chendyu

³¹ Xa nu tyi'o Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan loo xaa 'in ñi, lo' tsatlyu caan ñi lo'o nchgaa angujle 'in ñi, xacan' sten tucua ñi se'en ntsu'hui cha' culo ñi tñan loo xaa 'in ñi, ³² ña'aan sca chcui chendyu quio' ti'in tloo ñi, lo' culohui ñi 'in cunda scaa ta, tsaña'an n'ni yu nu na'an seen slya' xa ndlohui yu 'in 'in lja chiu. ³³ Xo' ti'in ñi slya' can' tso' cueen 'in ñi, lo' chiu can' quio' ti'in tso' ca 'in ñi. ³⁴ Xacan' chcui' ñi nu lca Ree can' lo'o nu ndi'in tso' cueen 'in ñi: Quiaan um, 'un nu cua' nda'an lo'o cha' tsu'hue nu mdaa Stin, chcuan um cunta se'en ndlo ñi tñan, cui' cha' nu cua' mdi'in tyaa ñi ti' xa mtñan ñi chendyu re, lo' cua' ñi qui'ni ca'an na 'in um. ³⁵ Si'yana xa ngute' tin' mdaa um na ycuñ, xa ngutyi tin' mdaa um tyi'a yi'on, xa ncuan sca yu nda'an ti mdaa um se'en nguñun. ³⁶ A cunta ya lyijyi sten' mdaa um te' ycon', xa ncuca ti'in 'un

m'ni cunta um 'ñan, yu'huin na'an chcuán lo' ya na'an um se'en ntsu'huin. ³⁷ Xacan' xcuen jun nu mdo'o hui 'in ñi: ¿Ñi X'nan hua, ñi xaa ngute' ti' um lo' mdaa hua na ycu um, ñi xaa ngutyi ti' um lo' mdaa hua tyi'a yi'o um? ³⁸ ¿Ñi xaa ncuan xu'hue hua 'in um xa ncua um sca nu nda'an ti, uta ya lyijyi ste' um lo' mdaa hua te' yco' um? ³⁹ ¿Ñi xaa ncua ti'i um, uta yu'hui um na'an chcuán lo' m'ni cunta hua 'in um? ⁴⁰ Lo' xcuen ñi nu lca Ree can': Nu cha' ñi cunen lo'o um, nchgaa ya' m'ni um cha' tsu'hue lo'o ta'an nu ndon re, siya' nu chin' la cha' 'in, m'nin cunta si'yana lo'on nan' m'ni um 'in na. ⁴¹ Xacan' chcuí' ñi lo'o nu ndi'in tso' ca 'in ñi: Tyi'o tso' um siin', 'un nu nducua yuhue' chon' lo' tsaá um loo quii' tsala xaa, se'en nu cua' ncua tsu'hue tsaá laxa'an tsatlyu lo'o angujle 'in. ⁴² Si'yana ngute' tin' lo' a mdaa um na cun, ngutyi tin' lo' a mdaa um tyi'a co'on. ⁴³ Xa ncuan sca nu nda'an ti, a mdaa um se'en quinun, ya lyijyi sten' lo' a mdaa um te' con', ncua ti'in, a cunta yu'huin na'an chcuán lo' a m'ni cunta um 'ñan. ⁴⁴ Ticui' cuaña'an xcuen ne' can' 'in ñi: Ñi X'nan hua, ¿ñi xaa na'an hua si'yana ngute' ti' um, uta ngutyi ti' um, lo' ñi xaa ncua um sca nu nda'an ti, uta ya lyijyi ste' um, lo' ta ncua ti'i um uta yaa um na'an chcuán, lo' a m'ni cunta hua 'in um? ⁴⁵ Xacan' xcuen ñi 'in ne': Nu cha' ñi cunen lo'o um, loo nu a m'ni um cha' tsu'hue re lo'o ta'an nu ndon re, siya' chin' la cha' 'in, m'nin cunta si'yana 'ñan mscuan tloo um. ⁴⁶ Can' nu tsaá loo quii' tsala xaa, una jun nu cua' ncuan xu'hue 'ñan, qui'ni ca'an 'in can' chendyu nu a tsatii 'a.

26

Ngunan ne' ña'an nu quinu Jesús

¹ Xa mdyi ycu'i Jesús nchgaa cha' re, juin ñi lo'o yu ta'a nda'an ñi: ² Cua' jlyo ti' um si'yana ni' chcua ti tsaan cua' ca ta'a pascua, lo' Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan tyaa ne' 'in ñi, lo' jyi'in ca'an ne' 'in ñi loo cusi. ³ Lja xacan' yu nu ndlo tñan ni' lyaa lo'o ne' escriba, tsatlyu lo'o qui'yu cula nguio' ti'in ne' tuna'an lyi'ya' se'en ndi'in yu Caifás, yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa 'in ne', ⁴ m'ni cuiya' ne' cha' ña'an ntsu'hui cha' quinu Jesús lo'o cha' cuiñi 'in ne', lo' kujui ne' 'in ñi. ⁵ Lo' ndeña'an nchcui' ne': Una si'i lja ta'a re, si'yana a nchca ti' na quilo ti'in nten quichen re.

Xa mslo tucua ne' tyi'a xityi'i que Jesús

⁶ Jesús ndi'in ñi quichen Betania, na'an 'in Simón nu ncua ti'i lo'o quitso' la, ⁷ lja xacan' mdiyaa sca ne' cuna'an se'en nducua ñi tu'hua msa, lyi'ya ne' sca te'en tyi'a xityi'i nu qui'an nchca, lo' mslo tucua ne' 'in na que ñi. ⁸ Xa na'an yu ta'a nda'an ñi cha' can', msin' ti' yu lo' nchcui' yu: ¿Ñi cha' mslo lu'un ne' tyi'a xityi'i re? ⁹ Tsu'hue lati cha' cua na ncua quiya' na, caja tñi lo'o na lo' quitsa na 'in nu ti'i ña'an chendyu 'in. ¹⁰ Ngu'ya Jesús cunta cha' nchcui' yu, lo' juin ñi: ¿Ñi cha' nducui ndijin um lo'o cha' nu ngui'ni ne' cuna'an re? Sca nu tsu'hue ngui'ni ne' lo'on. ¹¹ Nu ti'i ña'an chendyu 'in, nchgaa xaa ndi'in can' lo'o um, una nan' si'i tsala xaa ña'an tloo um 'ñan. ¹² Tsaña'an mslo tucua ne' tyi'a xityi'i 'ñan, cua' mxitucua loo ne' cha' 'in ne' xa nu quitsin'. ¹³ Nu cha' ñi cunen lo'o um, ña'an tucui ti nu tyi'an ycu'i cha' tsu'hue re 'ñan sca chcui

chendyu, lo'o cha' 'in ne' cuna'an re chcui' can', lo' ca jlyo ti' nten tsaña'an nu m'ni ne' re.

Ycui' yu Juda si'yana tyaa yu 'in Jesús

¹⁴ Xacan' sca yu nu nchca tichcua can', yu nu naan Juda Iscariote, yaa yu se'en ndi'in yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa, ¹⁵ lo' juin yu 'in ne': ¿Tsala taa um 'ñan, lo' nan' tyaan 'in Jesús tuyaa' um? —Xacan' ncua ne' cla tyii tñi plata mdaa ne' 'in yu—. ¹⁶ Ti' xacan' ngunan yu ña'an nu tyaa yu 'in ñi tuyaa' ne' can'.

Xa ycu siin Jesús lo'o yu ta'a mda'an ñi

¹⁷ Culoo tsaan nu nchca ta'a, xa nchcu ne' jaslya nu a yu'hui suun 'in, yu ta'a nda'an ñi mdiyaa yu cui' la tloo ñi, lo' juin yu: ¿La ta nchca ti' um tsa y'ni chu'hue hua na nu cu siin na ta'a pascua re? ¹⁸ Juin ñi 'in yu: Yaa um loo quichen cua, lo' ndeña'an chcui' um lo'o sca yu nu cua' ndon tiyaa can': Ñi nu lca Bstro 'in na juin ñi si'yana cua' nchcui cuii' cha' 'in ñi. Ña'an 'in um ntsu'hui cha' cu siin ñi lo'o yu ta'a nda'an ñi ta'a pascua re. ¹⁹ Yu ta'a nda'an ñi mducua yu tñan ña'an nu juin Jesús, lo' m'ni chu'hue yu na nu cu siin jun ta'a pascua can'. ²⁰ Xa ngu'ya tla can' yten tucua ñi lo'o ta'a tichcua yu ta'a nda'an ñi, ²¹ lo' lja nchcu siin jun mdyisnan ycui' ñi: Nu cha' ñi cunen lo'o um, sca um nu ta'a nducua na re ntsu'hui cha' tyaa um 'ñan. ²² Lyee ngulu'un ti' yu, lo' cunda scaa yu juin yu 'in ñi: Ñi X'nan hua, ¿ta xtyi ti' nan' lcan? ²³ Mxcuen ñi 'in yu: Cui' yu nu cucha' jaslya 'in sca ni' qui'nan ti lo'on, can' nu ntsu'hui cha' tyaa 'ñan. ²⁴ Nu cha' ñi si'yana Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan, ntsu'hui cha' tyijyin ñi ña'an cha' nu cua' ngua'an scua loo

quityi 'in Ndiose. ¡Una 'tnan ca yu nu ntsu'hui cha' tyaa 'in Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan! Ti' tsu'hue lati cha' cua na a mdiyaan yu chendyu. ²⁵ Xacan' juin yu Juda, cui' yu nu ntsu'hui cha' tyaa 'in ñi: 'Un ñi nu lca Bstro, ¿ta xtyi ti' nan'? Mxcuen ñi 'in yu: Cui' ña'an nu nchcui' cua. ²⁶ Lja nchcu siin jun can' msñi Jesús sca jaslya, mdyaa ñi xu'hue 'in Ndiose, msu'hue ñi 'in na lo' mdaa ñi 'in na 'in yu ta'a nda'an ñi, lo' juin ñi: Xñi um lo' ca xu'hue um 'in na, nde nu lca cunan' nan'. ²⁷ Xacan' msñi ñi se'en ntsu'hui vino can'. Xa cua' mdyaa ñi xu'hue 'in Ndiose mdaa ñi 'in na 'in yu, lo' juin ñi: Yi'o um 'in na nchgaa um. ²⁸ Nde nu lca tnen nan', lo' si'ya na chca tsu'hue cha' 'in nten lo'o Ndiose, lo' ntsu'hui cha' quilo na, si'yana chca qui'ya 'in qui'an nten. ²⁹ Cunen lo'o um sca cha', ñi xiya' lo' a co'on 'an vino lja nu ti' ndi'in lo'o um, cha' si'i la xa co'o na 'in na se'en ndlo Stin tñan.

Yu Tyo ntsu'hui cha' xcuan tloo yu 'in Jesús

³⁰ Xa cua' mdyi yla jun sca jyiin 'in Ndiose, mdo'o jun nguiaa jun nde loo qui'ya Olivo. ³¹ Xacan' juin Jesús 'in yu: Nchgaa um ntsu'hui cha' xnu ton um 'ñan xcan tin tla re ñii, si'yana cuaña'an nguinu scua sca cha' loo quityi 'in Ndiose: —Taan cha' cuiya' kujui ne' 'in ñi nu na'an seen slya', lo' slya' can' cua' la tucueen cunaan 'in—. ³² Una xa cua' mdyiqui'on, culo nducua la tsa'an se'en lca Galilea que 'in um. ³³ Yu Tyo can' mxcuen yu 'in ñi: Cha' nchgaa yu re xnu ton yu 'in um, una nan' a cu'nin cuaña'an. ³⁴ Juin Jesús 'in yu: Nan' cunen lo'o, cui' tla re ñii lja nu ti' lyijyi xi'ya latyee, tsato'o snan ya' chcui' si'yana a ndyu'hui lyoo 'ñan. ³⁵ Una juin

yu Tyo 'in ñi: A 'ni cha' siya' cajan lo'o um, una a xcuan tloon 'in um. Scaña'an ti ycui' nchgaa la ña'an yu ta'a nda'an ñi.

Ycui' lyi'o Jesús 'in Ndiose se'en lca Getsemaní

³⁶ Xacan' mdiyaa Jesús lo'o yu ta'a nda'an ñi sca se'en naan Getsemaní, lo' juin ñi 'in yu: Nde ti chcuu um lja chcuu' lyi'on 'in Ndiose la cua. ³⁷ Mdo'o lo'o ñi 'in yu Tyo lo'o chcuuaa sñe' Zebedeo, lo' mdyisnan ngu'ya sca tu'hua tiquee ñi nu lyee ti'i nga'an 'in ñi. ³⁸ Xacan' juin Jesús 'in yu: Lu'un 'a ti cusya 'ñan, lyi'ya ca ya' nu cua' cajan. Nde ti quinu um lo' a taa um ya' qui'ya sla um. ³⁹ Chin' ti se'en ti' mda'an ñi, lo' mdyi'ya xtyin' ñi hasta ngu'ya ti'in tloo ñi la lyuu, lo' mjñan ñi 'in Ndiose lo' juin ñi: 'Un ñi nu lca Stin, cha' caja ña'an nu a tijin nu ti'i re, una si'i ña'an nu nchca tin', cui' ca nu ña'an nu 'un nchca ti' um. ⁴⁰ Xacan' mxitucui ñi se'en nguinu tucua yu can', nguija lyoo ñi 'in yu lja' yu, lo' juin ñi 'in yu Tyo: ¿Ta xtyi ti' ñi sca braa ti lo' a ncuu chcuu um ndii ti' um? ⁴¹ Chcuu tiyaa um lo' chcuu' lyi'o um 'in Ndiose, si'yana a sten cha' ngunan' tiquee um. Lca tiquee um cu'ni um sca tñan tsu'hue, una nu cu'ni um 'in na na'an ti' um. ⁴² Xiya' yaa ñi lo' ycui' lyi'o ñi 'in Ndiose nu cua' nchca tucua ya', lo' nchcuu' ñi: 'Un ñi nu lca Stin, cha' a ndyijyi ña'an nu a tijin nu ti'i re, una cu'ni tu um ña'an nu nchca ti' um. ⁴³ Xacan' mxitucui ñi xiya', ticui' ti ña'an lja' yu si'yana lyee ti'in ljaan sla yu. ⁴⁴ Mxnu tucua ñi 'in yu, lo' nu cua' nchca snan ya' ycui' lyi'o ñi 'in Ndiose ticui' ti loo cha' can'. ⁴⁵ Xiya' mxitucui ñi se'en nducua yu ta'a nda'an ñi, lo' juin ñi 'in yu: Caja' lya um, xitñan' um, si'yana cua' mdiyaa braa,

Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan ntsu'hui cha' quinu ñi tuyaa' yu nducun'. ⁴⁶ Tyiton um lo' quiaa na. Ña'an jan ñi, nde cua' ljaan yu nu ntsu'hui cha' tyaa 'ñan.

Cha' 'in Jesús xa nguinu ñi

⁴⁷ Lja nchcui' ñi cha' can' mdiyaa yu Juda, cui' sca yu nu nchca tichcua can', lo' qui'an 'a nten mdiya lo'o yu, ntsu'hui nu lyi'ya spada, ntsu'hui nu nducua yca yaa'. Mdiyaa ne' si'ya cha' cuiya' 'in yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa tsatlyu lo'o qui'yu cula. ⁴⁸ Yu nu ntsu'hui cha' tyaa 'in Jesús, m'ni cuiya' yu cha' lo'o ne' ña'an ntsu'hui cha' tyaa yu 'in ñi, lo' ndeña'an juin yu: Yu nu chcui' chan' la sii' sca', can' nu ca lca yu. Cui' xaa xñi um 'in yu. ⁴⁹ Cui' ña'an lcaa mdiyaa yu se'en ndon Jesús, lo' ycui' cha' yu la sii' sca ñi lo' juin yu: 'Un ñi nu lca Bstro. ⁵⁰ Lo' juin Jesús 'in yu: Migo, ¿ñi tñan ljaan? Cui' xaa mdiyaa ne' lo' msñi ne' 'in Jesús. ⁵¹ Una sca yu nu ta'a nda'an Jesús ngulo yu spada 'in yu, lo' msi'yu yu nscan sca nguso 'in yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa can'. ⁵² Xacan' juin Jesús 'in yu: Xu'hua se'en spada 'in ni' tyi na, si'yana nchgaa nu nda'an lo'o spada, ticui' lo'o spada caja can'. ⁵³ ¿Ta ñan ti' si'yana a tca jñan 'in Stin, lo' ca'an tñan ñi tyun mii angujle nu ta yaa' 'ñan? ⁵⁴ Una, ¿ña'an ta quinu cha' nu nguinu scua loo quityi 'in Ndiöse, si'yana 'ni cha' tsato'o nchgaa cha' re? ⁵⁵ Xacan' juin Jesús 'in ne': ¿Ñi cha' ljian 'ya um 'ñan tsaña'an nchca ti' sca yu cunan, hasta lo'o spada lo'o yca nducua yaa' um? ¿Ta si'i nchgaa xaa nguilyun lo'o um, lo' ndlo'on 'in nten ni' lyaa, ñi cha' a msñi um 'ñan xacan'? ⁵⁶ Una nchgaa cha' re nchca na, si'yana tsato'o cha' nu

cua' ngua'an scua yu nu mxiycui' Ndiose 'in cua' s'ni. Xacan' nchgaa yu ta'a nda'an ñi mxnu ton yu 'in ñi xca ti ñi, lo' msnan yu.

Xa m'ni cuiya' ne' cha' 'in Jesús

⁵⁷ Ne' nu msñi 'in Jesús ya lo'o ne' 'in ñi tloo Caifás, yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa, can' nguio' ti'in ne' escriba lo'o qui'yu cula. ⁵⁸ Una yu Tyo tijyo' ti mducui ncha'an yu 'in Jesús, tsaya' mdiyaa yu tuna'an lyiia' 'in yu nu ndlo ca tñan can'. Can' yten tucua yu sca se'en ti lo'o yu silyiia, si'yana ña'an yu ñi lyijyi ña'an tsato'o cha' can'. ⁵⁹ Nchgaa yu nu ndlo tñan ni' lyaa tsatlyu lo'o qui'yu cula, lo'o nchgaa la ña'an ta'a nducua yu can', ngunan ne' ña'an nu su'hua ne' qui'ya 'in Jesús lo'o cha' cuiñi, ña'an ca si'yana cujui ne' 'in ñi. ⁶⁰ Lo' a sca qui'ya nguija lyoo 'in ñi, siya' qui'an la nten msu'hua ne' qui'ya chon' ñi. Una chon' nde'en can' mdiyaan chcua yu nu msu'hua qui'ya 'in ñi lo'o cha' cuiñi, ⁶¹ lo' nchcui' yu: Yu re nchcui' yu si'yana xicuten yu laa 'in Ndiose nu nducua re, lo' tsani' snan ti tsaan xiton 'in na. ⁶² Xacan' mdyiton yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa can', lo' juin yu 'in ñi: ¿Ñi cha' ñi sca cha' lo' a nxcuen? ¿Ña'an ta ndyi'o cha' nu nsu'hua ne' re qui'ya 'in? ⁶³ Una Jesús ñi sca cha' lo' a mxcuen ñi. Xacan' juin yu nu ndlo ca tñan can': Ti' Ndiose ñi nu lo'o ca, quitsa' 'in hua cha' nu huin lca ycui' ca Cristo, Sñe' Ndiose. ⁶⁴ Mxcuen Jesús 'in yu: 'Un nchcui' um cuaña'an. Una cunen lo'o um sca cha': Ti' cua' ñii ña'an um 'in —Yu Qui'yu nu Mdo'o nde ni' Cuaan nducua ñi tso' cueen 'in Ndiose—, cui' cuaña'an ña'an um 'in ñi —quiaan ñi ni' ndlaa—. ⁶⁵ Xacan' yu nu ndlo ca tñan can' hasta

msta yu ste' yu, lo' juin yu: Yu re nchcui' ca'an yu 'in Ndiose. A 'ni 'a cha' cunan na xca nu taa suun lo'o na, si'yana cua' ngune 'in na ña'an ndaja yu re 'in Ndiose. ⁶⁶ ¿Ña'an ljuin um? Nchgaa ne' tsatlyu mxcuen ne': ¡Tsaloo na caja ti yu! ⁶⁷ Scasca ne' mdyisnan msu'hua siye' ne' tloo ñi, ntsu'hui nu mycuan' 'in ñi, lo' ntsu'hui nu mjyi'in yaa' tloo ñi, ⁶⁸ lo' nchcui' ne': Cristo, chcui' ña'an na cha' tucui ca mjyi'in 'in.

Yu Tyo mscuan tloo yu 'in Jesús

⁶⁹ Yu Tyo ti' nducua yu tuna'an lyi'ya' can', lo' sca ne' cuna'an nguso mdiya ton cui' ti se'en nducua yu, lo' juin ne': Lo'o nu'huin ta'a nda'an Jesús nu mdo'o se'en lyi'ya loo Galilea. ⁷⁰ Una yu Tyo can' ytsen yu, lo' juin yu tloo nchgaa nten can': A jlyo tin' ñi cha' nchcui' um. ⁷¹ Xa mdo'o ton yu tuna'an lyi'ya', can' mdo'o ycui' xca ne' cuna'an nguso, lo' nchcui' ne': Lo'o yu re nda'an yu lo'o Jesús Nazaret. ⁷² Una yu Tyo can' hasta m'nin tyi'ya yu 'in Ndiose, lo' mxcuen yu 'in ne': A ndyu'hui lyoon 'in yu cua. ⁷³ Cui' xaa ti mdiyaa xca nu juin 'in yu Tyo: Yu re nu cha' ñi ca ta'a nda'an yu cua, si'yana ti' cha' nchcui' ti chcan' ña'an na. ⁷⁴ Xacan' mdyisnan msu'hua yu Tyo sca cha' chon' yu, lo' hasta m'ni tyi'ya yu 'in Ndiose, lo' juin yu: A ndyu'hui lyoon 'in yu cua. Cui' xaa can' msi'ya sca latyee. ⁷⁵ La xacan' nguia yu'hui ti' yu Tyo cha' nu ycui' Jesús lo'o yu xa nu juin ñi: Ti' lyijyi xi'ya latyee, lo' snan ya' ljuin si'yana a ndyu'hui lyoo 'ñan. Xacan' mdo'o yu nde lyi'ya', ngu'ya tu'hua tiquee yu lo' ynan yu.

27

Ya lo'o ne' 'in Jesús tloo yu Pilato

¹ Ngu'ya ti xaa can', nchgaa yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa tsatlyu lo'o qui'yu cula, m'ni cuiya' ne' cha' ña'an ntsu'hui cha' kujui ne' 'in Jesús. ² Nchcan' ñi mdyaa ne' cunta 'in ñi yaa' yu Pilato, nu lca gubierno.

Xa ngujui yu Juda

³ Yu Juda nu mdyaa 'in ñi, xa na'an yu si'yana cua' ncuca cuiya' cha' si'yana caja ñi, ti'i 'a nga'an 'in yu. Cui' xaa nguia lo'o yu cla tyii tñi plata can', lo' mdyaa yu tloo yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa lo'o qui'yu cula can', ⁴ lo' juin yu 'in ne': Nan' nducuin qui'ya si'yana mdyaan sca nu ñi ndi'in cha' 'in. Mxcuen ne' 'in yu: ¿Ñi cha' ndyuhue ti' huare' cha' can'? Quinu cunta 'in. ⁵ Xacan' nguun yu tñi can' la ni' lyaa, mdo'o yu nguiaa yu lo' msu'hua yu sca can' yni yu. ⁶ Nchgaa yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa can', msñi yu tñi can' lo' juin yu: A tsu'hue quinu tñi re ni' lyaa, si'yana cui' na yu'hui lyi'ya' na tne nten. ⁷ Xa cua' m'ni cuiya' ne' cha', msi'i ne' sca yuu 'in sca nu ntñan quiton', si'yana can' quitsi' nten nu nda'an ti. ⁸ Can' cha' hasta cua' ñii ndlo'o naan ne' se'en can': Yuu nu yu'hui lyi'ya' lo'o tne nten. ⁹ Cuaña'an mducua cha' nu mxiyui' Ndiöse 'in Jeremía xa juin yu: —Ta nten 'in ne' Israel, lo'o cla tyii tñi plata msu'hua lyi'ya' ne' tne ñi nu ta'a lati 'ñan, tsaña'an cuiya' nu cua' mdi'in tyaa ne'. ¹⁰ Lo'o tñi can' msi'i ne' sca yuu 'in sca nu ntñan quiton', tsaña'an nu ngulo Ñi X'nan na tñan 'ñan—.

Ncuca cuiya' cha' 'in Jesús tloo yu Pilato

¹¹ Lo' Jesús ndon ñi tloo yu Pilato, lo' mñicha' yu 'in ñi: ¿Ta cui' lca Ree 'in ne' judio? Jesús mxcuen ñi 'in yu: 'Un nchcui' um cuaña'an. ¹² Lja xacan' msu'hua ne' qui'ya 'in ñi, yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa can' lo'o qui'yu cula, una ñi sca cha' lo' a mxcuen ñi. ¹³ Xacan' juin yu Pilato 'in ñi: ¿Ta na a ne 'in, tsala ña'an nsu'hua ne' qui'ya 'in? ¹⁴ Siya' cuaña'an, a mxcuen Jesús ñi sca cha', can' cha' nde lyee lati yuhue ti' yu Pilato 'in ñi.

Mdyaa yu Pilato cunta si'yana kujui ne' 'in Jesús

¹⁵ Ndeña'an ntsu'hui sca cha' 'in gobierno nch-gaa yjan xa nchca Pascua, ndlaa yu sca preso, ña'an nu ti nu jñan nten quichen cha' lyaa. ¹⁶ Cui' lja xacan' ntsu'hui sca yu preso nu nducun' lati naan Barrabás. ¹⁷ Yu Pilato mñicha' yu 'in nten nu nguio' ti'in tloo yu: ¿Ti ña'an chcuaa yu re nchca ti' um culaan, ta Barrabás, uta 'in Jesús nu nchcui' ne' lca Cristo? ¹⁸ Juin yu cuaña'an si'yana jlyo ti' yu si'ya cha' njñan ti' mdyaa ne' 'in Jesús tuyaa' yu. ¹⁹ Lja nducua yu se'en nchca cuiya' cha', xa ngua'an tñan ne' cuna'an 'in yu sca suun 'in yu, lo' nchcui' ne': A nchca cha' ca ta'a lo'o um nten cua, si'yana a sca qui'ya nducui yu cua, a cunta tla re ñii lyee msu'huan cha' tiqueen si'ya cha' nu ycuin' slan. ²⁰ Una yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa tsatlyu lo'o qui'yu cula, nde lyee la mxicu'ni ne' 'in nten qui'an can' si'yana jñan ne' cha' lyaa Barrabás, lo' kujui ne' 'in Jesús. ²¹ Mxcuen yu Pilato 'in nten can': ¿Ti ña'an ta chcuaa yu re nchca ti' um culaan? Mxcuen ne': 'In Barrabás. ²² Mñicha' yu Pilato 'in ne': ¿Ña'an ta nchca ti' um cu'nin lo'o Jesús, nu nchcui' ne' lca Cristo? Tsatlyu ycu' ne': ¡Jyi'in ca'an um 'in yu loo

cusi! ²³ Yu Pilato can' juin yu: ¿Una ñi qui'ya ta m'ni yu? Nde lyee la ycuí' cueen ne': ¡Jyi'in ca'an um 'in yu loo cusi! ²⁴ Xa na'an yu Pilato si'yana a ncuá 'a chcuí ndijin yu lo'o cha' can', cui' ca nu nde lyee la nguilo ti'in nten can', can' cha' mjñan yu tyi'a mji'an yu yaa' yu tloo nchgaa nten can', lo' juin yu: Si'i cunta 'ñan cha' caya yu nu ñi ndi'in cha' 'in re, quinu cunta 'in um. ²⁵ Xacan' mxcuén ña'aan quichen ne': A 'ni cha' siya' chon' hua, uta chon' sñe' hua tsaá cha' re si'ya tne yu. ²⁶ Xacan' ngulaa yu Pilato 'in Barrabás, lo' ngulo yu tñan si'yana qui'ni Jesús. Mdyaa yu cunta 'in ñi tuyaa' sindatu si'yana jyi'in ca'an yu 'in ñi loo cusi. ²⁷ Xacan' ya lo'o yu sindatu 'in Jesús tuna'an tñan 'in yu, lo' mxo' ti'in ta'a yu se'en ndon ñi, ²⁸ ngulyoo yu ste' ñi lo' mxico' yu sca te' nga'á 'in ñi. ²⁹ Xacan' mdi'in tyaa yu sca sni' quiche' que ñi, lo' msu'hua yu sca yca yaa' ñi tso' cueen, mdyi'ya xtyin' yu tloo ñi lo' mstyí lyi'o yu 'in ñi lo' nchcuí' yu: ¡Nchcuí' cha' hua 'in um, 'un ñi nu lca Ree 'in ne' judío! ³⁰ Xacan' msu'hua siye' yu tloo ñi, ticuí' yca nducua yaa' ñi msñi yu lo' mji'in yu que ñi. ³¹ Ngulyoo yu te' nga'á nu lco' ñi, lo' mxico' yu 'in ñi lo'o ste' ca ñi, lo' ya lo'o yu 'in ñi se'en cha'an ñi loo cusi.

Xa ngujui Jesús loo cusi

³² Tucueen se'en nguía lo'o yu sindatu 'in Jesús, mhcua ta'a yu lo'o sca yu Cirene nu naan Simón, lo' mxicu'ni yu 'in si'yana cui'ya cusi can'. ³³ Xacan' mdiya lo'o yu sindatu 'in ñi sca se'en naan Gólgota, cha' re nchca ti' chcuí', que jyi'o. ³⁴ Mdaa yu vino co'o Jesús nu mxitiya' lo'o sca na nu lyee tlyaa', una xa cua' yi'o ca'an ñi 'in na, a mslyaa 'a ñi co'o

ñi 'in na. ³⁵ Xa cua' mjiyi'in ca'an yu sindatu can' 'in ñi loo cusi, xacan' ngulo yu xu'hue yu lo'o ste' ñi, cha' ña'an qui'ni ca'an na 'in yu cunda scaa yu, si'yana tsa tucua cha' nu mxiycui' Ndiose 'in nguso 'in ñi cua' s'ni, xa juin yu: —Mtsa yu sten', a cunta ngulo yu xu'hue yu lo'o na—. ³⁶ Can' nducua yu lo' ntsu'hui yu cuan 'in ñi. ³⁷ Que cusi can' ngua'an yu sca cha' lo'o qui'ya nu msu'hua ne' 'in ñi, lo' nchcui' na: Nde Jesús nu lca Ree 'in ne' judio. ³⁸ A cunta lo'o tucua yu cunan mjiyi'in ca'an yu sindatu 'in loo cusi, sca yu tso' cueen 'in ñi, lo' xca yu tso' ca. ³⁹ Nten nu ndijin cui' ti can' nchcui' ca'an ne' 'in ñi, lo' hasta nxiquiñan ne' que ne', ⁴⁰ lo' nchcui' ne': ¿Ta si'i nu'huin juin si'yana xicuten laa nducua re, lo' tsani' snan ti tsaan xiton 'in na xiya'? ¡Lyo laa 'in ticuii'! Cha' cui' lca Sñe' Ndiose, qui'ya loo cusi cua. ⁴¹ Yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa tsatlyu lo'o ne' escriba, ne' fariseo lo'o qui'yu cula, ticui' cuaña'an nchcui' ca'an ne' 'in ñi lo' nchcui' ne': ⁴² Yu re xca tucui ngulo laa yu, una a nchca culo laa yu 'in yu. Cha' na cui' yu lca yu Ree 'in ne' Israel, tca qui'ya yu loo cusi, lo' tsa qui'an ti' na 'in yu. ⁴³ ¿—Ta si'i 'in Ndiose mdi'in tyaa yu quiloo yu? Cui' ñi tca culo laa ñi 'in yu cha' na n'ni ñi 'tnan 'in yu—, si'yana cui' yu juin yu: Nan' lcan Sñe' Ndiose. ⁴⁴ Ticui' cuaña'an yu nu ta'a nga'an ñi loo cusi nchcui' ca'an 'in ñi. ⁴⁵ Xa mdiyaa ndyi'ya cuaan, ngu'ya tla yta ña'aaan se'en can' tsaya' mdiyaa braa cua' snan siin. ⁴⁶ Chcua braa cua' snan siin can' ycui' cueen Jesús: —Elí, Elí, ¿lama sabactani—? Cha' re nchca ti' chcui': —Ndiose 'ñan, Ndiose 'ñan, ¿ñi cha' ta ngula yaa' um 'ñan—? ⁴⁷ Ntsu'hui nu ngune 'in cha' nu ycui' ñi, lo' nchcui' ne': Yu re nsi'ya yu 'in nu ncua

naan Elía. ⁴⁸ Cui' ña'an lcaa mdo'o sca yu nu nguia 'ya sca te', lo' mcha' yu 'in na lo'o tyi'a vinagre, lo' mscuen yu 'in na sca tuco' yca si'yana xo' yi'o ñi 'in na. ⁴⁹ Lo' juin nchgaa la ña'an yu can': Quita na ña'an na cha' caan Elía, lo' culo laa 'in yu. ⁵⁰ Una Jesús xiya' msi'ya cueen ñi, cui' ña'an lcaa mdo'o cusya 'in ñi. ⁵¹ Cui' xacan' te' tlyu nu nducui ni' lyaa can', mda' tlu'hue la na, ti' ndyi'o la cuaan tsaya' ngu'ya la lyuu, lo' juesa nu nguñan can' hasta lo'o quee nguita na. ⁵² Hasta lo'o tucuaa nguila tucua na, lo' qui'an jun nu cua' ya qui'an ti' 'in Ndiose mdyiqui'o xacan', ⁵³ mdyi'o jun ni' cuaa can' xa cua' mdyiqui'o Jesús, xacan' yten jun loo quichen Jerusalén, lo' qui'an nten na'an tloo 'in jun. ⁵⁴ Yu nu lca que 'in sindatu ntsu'hui yu cuan 'in Jesús lo'o nchgaa la ña'an ta'a ndi'in yu can', xa na'an yu mdyisnan nguñan, a cunta lo'o nchgaa cha' nu yato'o, lyee ytsen yu, lo' nchcui' yu: Nu cha' ñi ca si'yana yu re ncuca yu Sñe' Ndiose. ⁵⁵ A cunta tyun jun cuna'an ndon tijyo' ti, ngui'ni quii jun, cui' nu ngui'ni cunta 'in Jesús ti' la se'en lca Galilea, ⁵⁶ lja can' ndon María Magdalena, lo'o María jyi'an Jacobo lo'o yu See, a cunta lo'o jyi'an sñe' Zebedeo.

Xa mtsi' Jesús

⁵⁷ Xa cua' msiin tsaan can' mdiyaa sca yu cuilyi'ya naan See nu mdo'o Arimatea, lo'o yu cua' ntsu'hui yu cha' 'in Jesús. ⁵⁸ Ya jñan yu cha' cuiya' 'in Pilato si'yana cutsi' yu 'in Jesús. Xacan' ngulo yu tñan 'in sindatu 'in yu si'yana chcuca yu See can' cunta 'in Jesús. ⁵⁹ Yu See can' mdyi'ya yu 'in ñi lo' nguxen yu sca te' nu luhui 'in ñi, ⁶⁰ lo' mdi'in tyaa yu 'in ñi sca ni' tuquee nu tca nguiaa', xacan'

mducun yu tucuaa can' lo'o sca quee nu tlyu, lo' mdo'o yu nguiaa yu. ⁶¹ Cui' ti tucuaa can' ndon María Magdalena lo'o xca María.

Yu'hui yu cuan se'en mtsi' Jesús

⁶² Xca tsaan can', cui' tsaan nu nxitñan' ne' judio, nchgaa yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa, lo'o ne' fariseo mdiyaa ne' tloo yu Pilato, ⁶³ lo' juin ne': 'Un nu lca x'nan hua, nguia yu'hui ti' hua sca cha' nu ycu' yu cuiñi can' xa ti' lo'o yu, lo' juin yu si'yana ta'a snan tsaan tyiqui'o yu. ⁶⁴ Can' cha' cua' ñii jñan hua sca cha' tsu'hue 'in um, ca'an tñan um 'in yu nu chu'hui cuan tucuaa can' tsani' snan tsaan, ña'an tu' tla tsaa ta'a mda'an yu lo' culyoo 'in yu, lo' tyisnan chcu' lo'o nten si'yana cua' mdyiqui'o yu, lo' hasta lyee la tsa qui'an ti' ne' cha' cuiñi re 'in yu que ña'an ti' culoo. ⁶⁵ Mxcuen yu Pilato 'in ne': Una ndi'in silyiya 'in um, tca su'hua um 'in can' tsaa lo' chu'hui cuan tucuaa can', tsaña'an nu tca 'in um. ⁶⁶ Xacan' yaa ne' tucuaa can' lo' mducun tsu'hue la ne' 'in na, hasta mjiyi'in ca'an ne' sca cuiya' 'in na, can' mxnu tucua ne' 'in yu nu chu'hui cuan 'in na.

28

Xa mdyiqui'o Jesús

¹ Xa mdijin tsaan nu nxitñan' ne' judio, tlya ti culoo tsaan 'in snan can', lo' María Magdalena lo'o xca María mdiyaa jun tucuaa can'. ² Xacan' lyee nguñan si'yana sca angujle 'in Ñi X'nan na mdo'o la ni' cuan, lo' ngulo ntan quee nu nchcun tucuaa can', lo' can' yten tucua. ³ Tsu'hue ña'an tloo tsaña'an nchca ti' xa ndyuhui, tsu'hue ña'an mten ste' tsaña'an nchca ti' coo. ⁴ Yu nu ntsu'hui

cuan can' lyee ytsen yu, lo' mdyisnan mchcuan yu xa na'an yu 'in angujle can', mdlyu yu lo' msti yu tsaña'an nchca ti' sca yu ngujui. ⁵ Una angujle juin 'in jun cuna'an can': A cutsen um, jlyo tin' si'yana nda'an nan um 'in Jesús, ñi nu ngua'an loo cusi, ⁶ una a ntsu'hui 'a ñi re, si'yana cua' mdyiqui'o ñi ña'an nu cua' juin ñi. Quiaan um lo' cu'ni quii um se'en nu mdi'in tyaa ne' 'in Ñi X'nan na. ⁷ Ndla ti xitucui um lo' quia ytsa' um 'in yu ta'a mda'an ñi si'yana cua' mdyiqui'o ñi, a cunta culo nducua la tsaa ñi se'en lca Galilea, lo' can' ña'an um 'in ñi. Cua' ñii ngune 'in um cha' re. ⁸ Xacan' mdo'o jun tucuaa can', nguitsen jun lo' tsacua ña'an tsu'hue ntsu'hui tiquee jun, ndla ndsa ti nguia ytsa' jun 'in yu ta'a mda'an ñi cha' nu na'an jun. ⁹ Tucueen nguiaa jun can' tsa ndu'hui ngulo'o tloo Jesús 'in jun, lo' ycui' cha' ñi 'in jun, cui' xaa mdyi'ya xtyin' jun tloo ñi, msu'hua tuscun jun quiya' ñi, lo' m'ni tnu jun 'in ñi. ¹⁰ Xacan' juin Jesús 'in jun: A cutsen um, xitucui um lo' taa um suun lo'o nchgaa yu ta'an si'yana tsaa yu se'en lca Galilea, la cua ña'an ta'a hua lo'o yu.

Cha' 'in silyiya nu yu'hui cuan

¹¹ Lja nguiaa jun cuna'an can', mdo'o yu silyiya can' nguiaa yu nde loo quichen, lo' mtsa' yu 'in yu nu ndlo ca tñan ni' lyaa nchgaa cha' nu yato'o. ¹² Mxo' ti'in ta'a ne' lo'o qui'yu cula, lo' m'ni cuiya' ne' cha' si'yana su'hua lyiya' ne' qui'an tñi 'in yu silyiya can', ¹³ lo' nchcui' ne' lo'o yu: Nde cha' nu chcui' um lo'o nten: Yu ta'a mda'an yu cua, yaa yu tla lo' ngulyoo yu 'in nu ngujui can' lja ngu'ya sla hua. ¹⁴ Siya' gobierno cunan cha' re, una huare'

cunan hua ña'an nu chcui' hua lo'o yu, lo' a sca cha' chen nchcui 'in um. ¹⁵ Yu silyiya can' msñi yu tñi can', ncua ja'an yu nchgaa cha' nu ycui' ne' lo'o yu, cuaña'an yato'o mxicune ne' cha' re lja ne' judio hasta cua' ñii.

Mxnu Jesús tñan 'in yu ta'a mda'an ñi

¹⁶ Cha tixca yu ta'a mda'an ñi mdo'o yu nguiaa yu se'en lca Galilea, mdiyaa yu loo qui'ya se'en mxnu Jesús cha' tsa'a yu. ¹⁷ Xa na'an yu 'in ñi m'ni tnu yu 'in ñi, una ntsu'hui nu m'ni tucua ti' lo'o ñi. ¹⁸ Xacan' mdiyaa Jesús cui' la can', lo' juin ñi 'in yu: Nchgaa cha' cuiya' cua' jui 'ñan la ni' cuaan lo'o loo chendyu re. ¹⁹ Can' cha' yaa um sca chcui chendyu lo' cunan um nu cu'ni cha'an cha' re, tucua tya um 'in can' lo'o cha' cuiya' 'in Stina Ndiose, lo'o Sñe' ñi, lo'o Espíritu nu Luhui 'in ñi, ²⁰ lo' culo'o um 'in can' si'yana xu'hua se'en nchgaa cha' nu cua' ycuin' lo'o um. Ña'an jan ñi, nan' ndi'in lo'o um nchgaa xaa tsaya' nu tsatii cha' nu nchca loo chendyu re. Amen.

El Nuevo Testamento New Testament in Chatino, Nopala

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nopala Chatino (Chatino, Nopala)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, David Niel Nellis, All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 968310150X

The New Testament

in Chatino, Nopala

© 2013, David Niel Nellis, All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

7aec2f8f-e534-559d-8dcc-b8b15d5a08dc